

૩૭૪૬

રાહનુમાએ માજદયસ્નાન.
જરથોસ્તી ધર્મનાતિ.
અંક બીજો.

પેનાવનાર.

એરવદ શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભઈયા.

સ્વચ્છતા ગેઠિયાઈ વહિશા.

અર્થ.

ભજનને કાન ધરી સાંભળો.

રાહનુમાએ માજદયસ્નાન મુબાહ્લી કારોબાર મંડળીએ
મગદુર્મથેડ ફરાંમજી એદજી કોનાપુરવાનાએ કીવિતી
રૂપીઆ ૨૫ હજારની સખાવતનાં વ્યાજમાંથી
જરથોસ્તી પાતકોને ધર્મ તથા નીતિની
કેસવશી આપવા મારૂ છપાવી
પ્રગટ કીવિછે.

મુંબઈ,

દફતર આશાકારા છાપાખાનાં મધે,
એદજી માણેકજી વાઝાએ છાપુછે.
કોટ :—કાવસજી પટેલ સીટ, નાં ૮૭.

સને ૧૨૫૮ યન્નદજરી.

સને ૧૮૮૯ ઇસવી.

કીમત ૨ આના.

૩૯૪૪

રાહનુમાએ માજદયસ્નાન.
જરથોસ્તી ધર્મનીતિ.
અંક બીજો.

અને વનાર,
એરવદ રોહરીઆરજી દાદાભાઈ ભર્યા.

અર્થે.
અર્થે.
અર્થે.

ભજાને કાન ધરી જાંભણા.

રાહનુમાએ માજદયસ્નાન સુભાની કારિઆર મંડળાએ
મરહુમ શેઠ ફરામજી એદલજી કોલાપુરવાલાએ કીચેલી
રૂપીઆ દસ હજારની સખાવતનાં વ્યાજમાંથી
જરથોસ્તી બાલકોને ધર્મ તથા નીતિની
ફેલવણી આપવા આર ક્યાવી
વગર કીચેલિ.

મુંબઈ,

દફતર આશકારા છાપાખાનાં મધે,
એદલજી માણેજી વાઝણાએ છાપ્યુંછે.

કોટ :—કાવસજી પટેલ સીટ, તા. ૮૭.

સને ૧૨૫૮ ચઝદજરદી.

સને ૧૮૮૬ દખિવી.

કીમત ૩ આના.

જરથોશ્તી ધર્મનીતિ અંક બીજનો દી બા ચો .

રાહનુમાએ માનદયસ્તાન સભાની તરફથી ઇસવી સને ૧૮૮૫ નાં સાલમાં “ જરથોશ્તી ધર્મનીતિ અંક પેહલા ” ની ચોપડી પ્રગટ કરવામાં આવી હતી જે ચોપડી મીઠો હોરમજી નવરોજી લારડે લખી હતી.

આએ સાલ એ મંડલી તરફથી આ અંક બીજની ચોપડી પ્રગટ કરવામાં આવેછે જે એરવદ શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભરૂઆએ બનાવી છે.

આ ચોપડી છપાવી પ્રગટ કરવાનો સઘનો ખરચ મરહુમ શેઠ ફરામજી એદલજી કોલાપુરવાલાએ કીધેલી રૂપીઆ દસ હજારની સખાવતનાં વેઆજ મધેથી કરવામાં આવ્યો છે.

મુંબઈ, રોજ ૧૪ મો માહ ૫ મો શેહનશાહી, માહ ૬ હો કદમી સને ૧૨૫૮ યઝ્દજ્જરદી, તારીખ ૨૮ મી જાનેવારી સને ૧૮૮૯ ઇસવી.

રાહનુમાએ માનદયસ્તાન સભાની
કારોબાર મંડલીના હુકમથી,
પેસીતનજી દાજભાઈ,
સેક્રેટરી.

(૫)

જર થો રતી ધર્મનીતિ .

અંક બીજો.

સાંકળિયું.

પાઠ.	પૃષ્ઠ.
૧ પુત્રાની સેવાયજી	૧
૨ બલો ઉદ્યોગ કરવાની કરજી ..	૩
૩ આજ્ઞામાર્ગ ..	૬
૪ પુત્રાની મરજી વિષે અંદેશો કરવો ..	૮
૫ પારકો માત્ર પોતાનો કરવો નહીં	૧૨
૬ કરમાંબરદાર છોકરાં ..	૧૪
૭ એક નીમકદરામ છોકરાની વાત ..	૧૬
૮ બાલવા અગાઉ વિચાર કરવો ..	૧૮
૯ ભાંડુઓ વચ્ચે પ્યાર ..	૨૩
૧૦ “પ્રેમશ્યામ” અથવા આમદાદ વખતની અંદગી.	૨૫
૧૧ કરજના અવગુણ ..	૨૬
૧૨ ખોટો લોભ ..	૩૧
૧૩ શિક્ષકનો બ્રહ્મદંદરજ્ઞો ..	૩૩
૧૪ શિક્ષક તરફની વર્તણૂકનું ગાયન ..	૩૫
૧૫ માત્રગરેહ ..	૩૬
૧૬ કોઈને સીડવડું નહીં અથવા સાત્રા પાડવા નહીં.	૪૦
૧૭ સીડવવાનાં માકાં પરિણામ ..	૪૨
૧૮ ખોટી વડાઈ ..	૪૪
૧૯ બેઆબર જનવરો તરફ ધાતકી થવું નહીં ..	૪૭
૨૦ બેઆબર જનવરોનો આપણી રૂઠી વર્તણૂકપર દાવો ..	૪૮

પાદ.	સૂત્ર.
૨૧ બદતર થવાની કોશેશ	૫૨
૨૨ બદગોઈ	૫૫
૨૩ અંતીપણ્યું	૫૮
૨૪ અદેખાઈ	૬૨
૨૫ બદોત બદલે નેડા	૬૫
૨૬ પડાપકારી કામો કરવાની આદત	૬૮
૨૭ હવા—પુદાની એક બખ્ખેશ	૭૧
૨૮ તનદરતી સાથે હવાનો સંબંધ	૭૮
૨૯ જીંદગી નિભાવવાનું સાધન—ખાણુંપીણું	૭૬
૩૦ ખાણુંપીણુંની શુદ્ધગુણગરીનો સરોદ	૭૯
૩૧ કૂર રવખાવ	૮૧
૩૨ હકદારનો હક આપવો	૮૪
૩૩ પરનિન્દા	૮૬
૩૪ આજનું કામ કાલપર રાખવું નહીં	૮૯
૩૫ દીક્ષાઆજ્ઞરી સાથે દીક્ષનવાજીનો મુદ્રાખેલો ..	૯૧
૩૬ માણુએ કોશેશની અગત્ય	૯૪
૩૭ કોશેશ વિના સરસાઈ નહીં મલે	૯૭
૩૮ મુશ્તીની ટેવ ભાંજવી	૯૯
૩૯ બે વાત યાદ રાખ્યે અને બે વાત વીસરી જા ..	૧૦૨
૪૦ આરામગાહમાં જતી વખતની બંદગી	૧૦૫
૪૧ મુતાબત	૧૦૮

રાહનુભાએ માજદયસ્તાન.

નરથોશ્તી ધર્મનીતિ.

અંક ૨ જો.

પાઠ ૧ લો.

પ્રુદાની સેતાચરા.

-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા
-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા
-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા
-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા
-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા
-સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા.સપ્તભુજા

યથા તૂંધ, અહુરા મઝ્દા, મેહ્લાયા વમોચસ્વા
દાઓસ્વા વરેશ્વા યા વોહ્, અથા તોઈ દદેમહી, અથા
ચીમહી, અથા યવા આઈષ્ યઝમઈદે, અથા નેમખ્યા-
મહી અથા ઇષૂઈધામહી, યવા, મઝ્દા અહુરા.?

(૨)

અર્થ .

“ઓ અહુરમઝદ ! કારણ કે તેં જે વમાસ્તું છે, કહ્યું છે. આપ્યું છે, અને કીધું છે તે સાચું છે ; તેથી તુંને (અમારું બધું સાચું) ભેટ અને અર્પણ કરીએ છઈએ. તેથી નવદીક આવીને તુંને પૂછીએ છઈએ, તુંને નમીએ છઈએ. અને તારાં શુકર ગુગ્ગર રહીએ છઈએ.”

૫૬ .

(“ નાથ કેસે ગજ્જેકા બંધ છાડાયો.” —એ રાહ પર.)

તારી કુદરતની અલીહારી !

તુજ ભગતજ અમ શુભકારી. ૧૬.

જ્યાં જ્યાં જોઈયે ત્યાં કામ તારાંજ,

ઝમકે સુરમ લાભકારી,

મોટી કે નાહની વસ્તુ જગતમાં,

તુજ જશ રહીછે પુકારી. ૧૭.

આમો આક ઓરવર જનનારો,

આકતાયની સવારો;

માહબામતાર સિતારા મહુએજ,

હકુમત તારી સ્વિકારી. ૧૮.

મીનો ને ગેતીનો તું રાખનારો,

જતન કરી ખુબ મારી;

નેકો બદાપર છેજ હમિશાં,

તારી મુઆવત જરી. ૧૯.

જેને સજનવાર જે ચીજ હોય,

તે દેઈ તું દેઈ યારી;

ਮੀਰੀ ਤੇ ਨਾਨਕੀ, ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ.

એકલ નજરે ઉધારી.

4.

ફરત તારી બધી દિયે રૂડીજ,

આમી વગર સુકુ નમારો:

તે મહામાં પ્યાકી દનિજાનની તેજ,

ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪੀ ਵਧਾਗੀ.

24.

॥३॥ पयम्पार द्विचतुर्द पंडीत,

अथ भवति ॥ ३ ॥

“तारा भस्म मित्र तुं ज्येष्ठ ज्ञानेभ्यः,

थाक्या अमे ते विन्यारी."

2.

दादर ! अहुरमज्द ! दाना ! तवाना !

ਘੋੜਾ ਤੇ ਘੋੜੇ ਘਮਾਸੀ ;

શાંતિ ચલાવી અમુને તું દીનની,

ਦੇ ਭਵ ਪਾਰ ਉਤਾਰੀ.

92

418 २ नं.

ભલો ઉદ્યોગ કરવાની ક્ષેત્ર.

සිංහලයාගේ ස්වභාවය.

વૈરેઝ્યતાંમય ઈધ વોડુ વાસ્તવ.૧

અર્થ.

“અને (તમારા હાથ, પગ, અને હોશીઆરી એ દરએકને) અહીંયાં (આ કુનીયામાં) લલા ઉઠોગે (કામ) કરવા દો.”

તે દ્રોહી ભણા ઉદ્યોગમાં મશગુલ રહેછે તેને અપરાધ વિચારે કરવાને વાપત મળતો નથી. અને તે અપરાધ વિચારે કરેજ નહીં તેને અપરાધ શબ્દો બોલવાની અથવા અપરાધ ક્રિયા કરવાની તક મળેજ નહીં. એ ઉપરથી ખુલ્લું છે કે અપરાધ વિચારે, અપરાધ વચનો, અને અપરાધ ક્રિયાનો મળ્યુત અટકાવ કરવા માટે ભણા ઉદ્યોગમાં મશગુલ રહેવું. આપણા જરૂરયાશી ધર્મમાં ભણા ઉદ્યોગની વાપણ કીધી છે અને ઉદ્યોગીની મદદે ખુદાએતાલા થાયછે એમ જાણાવું છે. ૨ એજ પ્રમાણે હંમેશાં ડાહ્યા પુરૂષો ભણે ઉદ્યોગ કરવાની શિખામણ આપતા રહેછે.

આપણા પેદા કરનારે આપણી જીંદગીને માટે ઘણા થોડા વાપતની અપશેષ કીધેલી છે અને તેથી તે ઘણી બેમૂલી છે. પીછે ચીજો બોવાઈ જાય તો તે પાછી મલે પણ વાપતતો જે જાયછે તે હંમેશનો જાયછે. ફરીથી તે કદી પાછો મળતો નથી. હવે ભણા ઉદ્યોગમાં રોકાવાનો જે વાપત તેના બચારે આપણે અપાર ઉપયોગ કરતાં નથી ત્યારે ખુદાની તે અમૂલ્ય અપશેષને અકારત ધાણવાની આપણે તકસીર કરીએ છઈયે. વળી આપણને તે કારતારે શરીરની અને મનની શક્તિઓ આપેલી છે તે શક્તિઓને જો આપણે ધરતા ઉદ્યોગમાં ક્રમે લગાડતાં નથી તો તેથીજી આપણે તેનાં તકસીરવાર થઈએ છઈએ. માટે દરએક જણે ઉદ્યોગી થવાની ફરજ છે.

દુનીઆમાં જે જે ગહાનાં કે મોહટાં ક્રિયા થાયછે તે ઉદ્યોગથીજ થાયછે અને ઉદ્યોગીઓથીજ દુનીયા ચાલેછે. જુઓ, એક રોટલી ખેતવવાને ફેરવો બધો ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ કે? અંતર ખેડવું જોઈએ, દાણ વાવવા જોઈએ,

પાક થવા લગી ખેતરને બીજવવું જોઈએ, પછી કાપણી કરીને અનાજ દલવો જોઈએ, અને છેલ્લે તેના આટાની રોટલી કરવી જોઈએ. જ્યારે એક રોટલી મેલવવાને આરંભ આટલા બધા ઉદ્યોગની જરૂર છે ત્યારે બીજાં માલદાં કામો પાર પાડવા પાછલ કેટલા બધા ઉદ્યોગની જરૂર છે વાર ?

કોઈની કામ પાર પાડવાનું ઉદ્યોગ વગર બની શકતું નથી. વિદ્યા હુનર શિખવામાં તો ઉદ્યોગની તદ્દત જરૂર છે. દોકડાંઓ જે અભ્યાસ કરવામાં ઉદ્યોગ નહીં વાપડે તો તેઓ સારી રીતે શીખી શકે નહીં. હરએક ધંધાદારીઓ, વેપારીઓ, અમલદારો, ટુકડાં નહાનાંથી તે માલદાં અર્થે લોકો ઉદ્યોગી રહે નહીં તો તેઓ પોતાનાં કામોમાં ક્ષતેહ મેલવે નહીં. ઉદ્યોગ વગર ફક્ત મેલવવા સહાનાર બદામનું રોટલું બાંજવા વગર બીજા બધા મળેછે. કોઈ માણસ પોતાનાં મનમાં ઘણીની ઉમેદ રાખે કે હું કુલાયું કામ કરું, પણ જ્યાં લગી તે તેની ઉપર મંડીને ઉદ્યોગ કરે નહીં ત્યાં લગી ફક્ત મરિછા રાખવાથીજ તે કામ થવાનું નથી. શિકારને મપને જોતાં મિંહનાં માલમાં ખરેખરો શિકાર દાખલ થતો નથી. મોટે હરએક કામમાં ક્ષતેહ મેલવવાનો ગ્રણ ઉદ્યોગજ છે એમ હમેશાં યાદ રાખવું.

દોહરા.

હાથો પગ ને આંગલાં, હોશ અઠ્ઠલ ને શાન;
કિર્તીરે શા કારણે, દીધાં, એ ઇનસાન ?
રાત દિવસ ઉદ્યોગથી, રૂઝાં કરીને કામ;
ખરણ પછી દાદારથી, મેલવવા ઇનામ.

પાદ ૩ જો.

આ લ સા ઈ .

કો યોગ્ય

પેરેને બૃયાંસત યા ઝઘરિન.

અર્થ .

“આલસ જે દુબલું કરનાર છે તેની સામણે લડું.”

આપણા જરૂરયાતી ધર્મને લગતી ચોપડીઓમાં આજ-સામ્રાજ્ય બહુ વિકાસી છે. પતેતોમાં આલસ કરવાનો ચુનાઈ જણાવ્યોછે જેનું નામ “અસગદાની” કરી છે. એજ પ્રમાણે મુર્ખ જમાનામાં મુર્ખ દેશોના દાનોવા આજસામ્રાજ્ય વિકાસી ગયા છે. આલેખી મુર્ખ કોઈ આજસામ્રાજ્યને વિકાસ છે અને હમેશાં તે વિકાસ પામતીજ રહેશે.

દિતીરે આ જગતની રચનામાં એવા કાયદા મુજબ છે કે તેમાં વાણી, વનસ્પતિ, ધરતી, સૂરજ, ચંદ્ર, તારા વગેરે જે જે પદાર્થો છે તેઓ જો ડરાવેલી રીતીઓ મુજબ હિલચાલ કરતાં રહે તો સારી, ખીલતી, અને ચલડતી હાલ-તમાં રહે, પણ જો તેઓ આજસુ અને નિરૂપયોગી થાય તો પડતી દશામાં આવીને નાશ પામે. જ્યારે ખુદાયતાલાએ ખવાં જગતને હિલચાલ અને કામકાજ સરલેલું છે ત્યારે આપણે આજસુ થવું જોઈએ? જેમી કોઈ આજસુ કરેછે તે તેના પેદા કરનારના કાયદાથી ઉલટું ચાલેછે. અને દિતીરના કાયદા એવા છે કે જે કોઈ તેઓને તોડે છે તેને તેની મુજબ અમ્યા વગર ઝુટકો નથી.

જેમ પડી રહેલાં લોહડાંપર કાટ ચઢીને તે બીગડી જાય છે તેમજ આજસાધથી તન અને મન નાખતાં પડીને માણસ બીગડી જાય છે. જેમ બાગને નાંદી ખેડીશું તો તેમાં નકામા પાકા ઉગીને તેને બીગડી નાખશે, અથવા જેમ એક હથીયારને નાંદી વાપડીશું તો તે કીટાઈને બીગડી જશે, તેમજ આપણાં તન અને મનને જો આજસુ રાખીશું તો તેઓની બીગડી જશે. વોલ્ટું પાણી નિર્મળ રહે છે પણ એક જગે પડી રહેલું ગંધાઈ આવે છે. ઘોડા જો આજસુ રહે છે અને મુકરો જો ઊંડો નથી તો તેઓ રાગી થઈ જાય છે. આતશને જો પડી રહેવા લાગે તો તે બુલ્લાઈ જાય છે. જે કપડાં નાખી મુક્યાં હાય છે તેઓને ઉધાઈઓ આવે જાય છે. જે ચોરડા બંધ પડી રહે છે તેમાં બલાં, કચરો, અને નાશકારક છવડાં તુઓ જાડીથી ભરાઈ જાય છે. પડી રહેલાં વાજાંની કુંચીઓને જાડીથી કાટ પાડી જાય છે અને તેથી વાજાં બીગડી જાય છે; પણ વપડાવી કુંચી હંમેશાં ચક્રવર્તી રહે છે અને વાજાંની સુંદર સરોદ કહાડે છે. મધપુડામાં જે માખીઓ આજસુ હાય છે તેઓ મધ એકઠું કરતી નથી તેથી થોડાંએક અડવાડીઆમાં બીજી ઉઘોગી મધમાખીઓને હાથે તેઓ મરી જાય છે અથવા બાહરે કહાડી મુકાવાથી બુખમરાને લાંબે મરણ પામે છે. એજ પ્રમાણે આજસુ માણસોનીની જાડીથી અંત આવે છે.

આજસુ દુઃખ અને તંગીની માતા છે. તે ગરીબ વા તવંગર સર્વેને નુકસાનકારક છે. ગરીબ જો આજસુ રહેશે તો પોતાનું યુજરાણ બાકી ખેસીને તેને જાડીથી પારકે બારણે બીજા માંગવા જવું પડે. ૧ બીરાનીસ્થુ નામનો એક ઉત્તમ મનશક્તિનો બાપાશાસ્ત્રી જે ૬૦

જાન ૧૯૭૬ માં મરણ પામ્યો તેની દુશીઆરી એ
તો અઘળા ભેવી હતી કે તે દોષી જાધારણ વર્તમાન
જાહેર મોહપરના મોહપર તેનો શ્રીક અથવા જાણીતો જે
મુશ્કેલ બાપાઓની કવીતામાં તરબૂતો કરી દેતો હતો.
કેંચ, મંગલીશ, અને વજાંદી બાપાઓમાં તે છટા અને
અડધી વાત કરી શકતો હતો—અને હારેશ, વરજીત વગેરે
કેટલાએક પુરાતન ગ્રંથકારના ગ્રંથો મોહપર બાળી જતો
હતો. તોપણ તે ઘણો આજસુ હતો તેથી તેને પોતાની
આખી જીંદગી દલિદી અવસ્થામાં ગુજારી અને મીડિઅરગની
એક પાડી ભેવી જગામાં મરણ પામ્યો. તવંગર જે
આજસુ રહેશે તો તેની જાલદીથી પોતાની દાસતને તથા
પોતાનાં મહત્તી મરણ સુખ તત્ત્વસ્તીને જોઈ એમણે અથવા
કાંઈક નહીં તો તેઓમાં ઘટાડો જોશે. નોરમંડીનો ડુક
શાખઈ ઘણો આજસુ હતો તેથી તેને પોતાના વજીક
મંગજાંડના રાજા પીજા વીલીઅમને ગીરવી મુકવાની ફરજ
પડી. પછી અંતે ઘણો મુશ્કેલ થઈને તે પાંદીઆનાંમાં
મરણ પામ્યો. એવા એવા પીજા સેંહેકેડો અને હજારો
આજસાધની પરાપીના દાખલા મલેક.

દોહરા.

આજસથી થાશે ઘણો, તન મન ધનનો નાશ;
જે આજસને વશ થશે, અંતે થશે નિરાશ.
કુખ દલિદ્રા પાપનું, આજસ જાણો મૂલ;
આજસુ માંગે જે કુઆ, ન કરે ખુદા કબૂલ.

(૯)

પાઠ ૪ થો.

પ્રુદાની મરજી વિષે અંદેશો કરવો.

૬૬૬ ૭૭૭૭ ૮૮૮૮૮૮ ૯૯૯૯૯૯ ૧૦૦૦૦૦

૧૧ ૧૨૩૪૫૬૭૮૯૦-૧૦૦૦૦૦

અવથ અહ્હાઓ સ્પન્ધાઓ પેઝિ માંન્ પદ્ધતિપે-
રેસાઓહ્હે. ?

અર્થ .

(દાદાર અહુરમઝદ કહેછે) “ જો તું મને વારેઘડીએ
પુછતો રહે તો અલબત્તે વધારે દહાપણુ વાલો થાય. ”

યુજાં નામે એક છોકરી હતી. તેણીને ધર્મ તથા નીતિ
શીખવવા પછવાડે તેની મા ઘણી મુંબાજ લેતી હતી અને
કાંઈની કામ કરવા અગાઉ તે પ્રુદાએતાજાને પસંદ પડશે કે
નાહી તે વિષે અંદેશો કરવા તેને ઘણી શીખામણુ દેતી
હતી. તે શીખામણુથી તે છોકરી કદી ઉલટી આજતીતી નહીં.

એક દિવસે યુજાં ખોરડામાં એકલી હતી ત્યાં તેબજપર
જારા લેજતદાર મેવાની એક ટ્રાપલી હતી તે પર તેણીની નજર
પડી. યુજાંનાં મનમાં કુદરતી રીતે વિચાર આવ્યો કે રજા
વિના મારે આ મેવાને અડકવું નહીં જોઈએ; તોપણ
“આવાનું” તેણીને ઘણું મન હતું. તેણીની મા પાસેના
ખોરડામાં હતી જેમાંથી તે તેણીની બધી હીલચાલ જાણી
પેઠે જોતી હતી. મેવાપર તાકી તાકીને જોવા પછી યુજાંએ
માથું નમાવી પોતાના હાથથી મોંહકું ઢાંકી દીધું. એ ઉપરથી
તેણીની માએ પુછ્યું, “ યુજાં, તું ને શું થયું છે ? ” પોતાની

માનો આવાજ સાંભળવાથી યુક્તો ચાંકી, કેમકે તેણીને ખબર નહીં હતી કે કોઈ મને જુએ છે. તોપણ તેણીએ ખરી મનશનીથી જવાબ આપ્યો કે “માએજી, આ ટોપડીમાંથી એક ફૂલ લેવાની મારી ઘણી મરજી થઈ. પણ તે લેવા પહેલાં મેં મારાં દીલમાં ખુદા વિશે અંદેશો કર્યા છે આ કામ તેને જાણે જાગે કે નહીં?” આ સાંભળી તેણીની માએ તેને શાખાની આપી અને કહ્યું કે “મારી ડાહી દીકરી, તું એજ પ્રમાણે હરએક કામ કરવા અગાઉ ખુદા વિશે અંદેશો કરીને પૂછતી રહેજે કે તે કામ તેને ગમે કે નહીં?” ત્યાર પછી આ દોકરી હંમેશાં એજ પ્રમાણે ચાલવા લાગી તેથી આગળ જતાં તે એક ઘણીજ મદદગારી બાનુ થઈ અને બહુ માન પામી.

જે દોકરો આ દોકરી પ્રમાણે હરએક કામ કરવા પહેલાં તે કામ ખુદાને જાણે જાગશે કે નહીં તેના અંદેશો કરશે અને જે કામ જાણે જાગ્યાય તે ઉપરજ અમલ કરશે તથા માખાપની શીખામણથી કદી કલટાં નહીં ચાલશે તેઓ પર અચિત ખુદાના આશીરવાદ ઉતરશે અને તેઓ માટપણે ઘણાં મદદગારી થઈને માન પામશે.

દો હુ રા .

અહુરમઝદ હાજર સદા, હેડે સહુને હોય;
પૂછી મરજી તેહની, કરો કામ સહુ કોય.
તેની વાણી પાધરી, કાણુ વિના સંલલાય;
અમલ કરેથી તે ઉપર, માણસ સુખીઉં થાય.
ધર્મ તથા દિલ સૂચવે, તેજ ધશની વાણુ;
નાફરમાન થવા તાણું, ફલ પસ્તાવો જાણુ.

પાઠ ૫ મો.

પારકો માલ ખોતાનો કરવો નહીં.

[illegible]

ဝိညာဏ်မဂ္ဂ-ဘဝသဉ္စ

მედიკოსი და მკურნალი

પો તાયુશ.... તેમ અવિ ત્યએપાએ પદાતિ-યંતુ.^૧
આસ્ત એ કસાં ન અપર.^૨

અર્થ .

“જે ચાર (હાય) તેને આજ્ઞાર પોંદ્યા !”

“બીજાઓના માલ ચોરી લેતો મા.”

પારકાના માલ પોતાના કરી લેવા તે ચોરી કહેવાય છે. જે માલ હકદારીથી અને કાયદાસર સ્વાધીન લઈને પોતાના કરવામાં આવે તે ચોરેલા કહેવાય નહીં. પણ એક પારકી મતા તેના હકદાર ધણીની રજા વગર રાખવામાં આવે તે ચોરેલી મતા કહેવાય. ચોરી કરવી એ બહુ ખોટું છે. કારણકે જે માણસની ચોરી થાય છે તે માણસને નુકસાન થાય છે અને તેને કોઈ વખત ધણી નાહતી ચોરીમાં નુકસાન મોહકું હોય છે. માણસાએ આવી ચાલ ચઝાવ્યાથી દુની-આદારી અને સંસાર ચઝાવવાના કાયદા ટુકી જાય છે અને મંડલીમાં સર્વ કોઈને હાણી પોહાયે છે. જે શખ્સ ચોરી કરે છે તેની કાંઈ મતા જે બીજો ચોરે તે તેને પોતાને કેવું લાગે ?

આપણા જરથોસ્તી ધર્મમાં પારકી વસ્તુને પોતાની કરવાનાં કામને ભારી ગુનાહ બરેલું કહ્યું છે. ^૧ જે શામસ કોઈએ અમાનત રાખવા આપેલી અથવા કોઈ પાસેથી ઉછીંકી લીધેલી વસ્તુને પાછી નહીં આપે તે શામસ આપણા વંદીદાદમાં તે વસ્તુ ચારનારની બરાબરનો ગુનેહગાર ગણાય છે. ^૨ મોટે છોકરાઓ ! જે તમે કોઈની પાસેથી ચાપડી, કલમ, ખડીઓ, અથવા હરએક ચીજ વાપડવા લેઓ તો તેને તે પાછી આપજો. જે તે પાછી માંગે તોખી, અથવા તે વિષે તે વીસરી ગયું હોય તોખી, તમારી તો ફરજ છે કે જેની હોય તેને પાછી આપવી. જે વસ્તુ તમારી નહીં હોય તે તમે કદી રાખતાં ના.

આપણાં ઘરમાં અથવા પારકી જગ્યાએ ખાવાની અથવા રમવાની અથવા હરએક ખીજી વસ્તુ હોય તે કોઈ નહીં જાણે તેમ લઈ લેવી નહીં. જ્યારેખી તે લેવાનું મન થાય ત્યારે તુરત મન વાલવું અને વિચારવું કે જે હું આ ચીજ લઈશ તો તે ધાતું ખાટું થશે અને તે જાણ્યા વગર રહેશે નહીં. અને જ્યારે તે જાણ્યું ત્યારે મને સજ્ન થશે, મારી આખર જશે, અને બધાં લોકોમાં મને શરમથી નીચે જોવું પડશે. કદાચ મારું આ ગુનાહ બરેલું કામ કોઈનાં જાણવામાં નહીં આવશે તોપણ આહુરમઝદ તો બધી જગ્યાએ બધી વખતે હાજર છે તેથી તે સાહેબ તો એ ગુનાહનું કામ જાણ્યા વગર રહેશે નહીં. અને તેથી કરીને આવતી જાંદગીમાં હું એ ગુનાહની સજ્નમાંથી બચી શકીશ નહીં.

આપણા ઈરાની વડવાઓ પારકા માલ પોતાનો કરવાનું કામ ધાતું ગુનાહ બરેલું સમજતા હતા. પાદશાહ નોશીરવાને આદેશના વખતમાં એક ખેડૂતે કોઈની જમીન સાંથે રાખીને

એડવા માંડી હતી. એક દહાડે તેનું હલ એક ડોકાણે જમીનમાં અટકી પડવાથી તેણે તે જગાની તપાસ કરીથી તે તેમાંથી તેને એક ધનનો ચર મલી આવ્યો. તે એકત એવી જાસી દીઆનતનો હતો કે તુરત તે ધનનો ચર જમીનના માલિક પાસે લઈ ગયો અને તેને તે રાખવાની બોલિસ કરવા લાગ્યો. જમીનનો માલિકની તેના જ્યેઠા પારકો માલ પોતાનો નહીં કરનાર હતો. તેથી તેણે કહ્યું કે મેં તુંને જમીન એડવા આપી હતી તેથી તેમાંથી જો કાંઈ નીકળે તે રાખવાનો તુંને હક છે. મોટે એ ચર તુંજ રાખ. એ પ્રમાણે તે બંધે જાણુ એક બીજાને તે ધન રાખવાની બોલિસ કરવા લાગ્યા. અંતે તેઓ ચુકાદો મેલવવા માંડ એક ન્યાયાધીશ પાસે ગયા. તે ન્યાયાધીશે કહ્યું કે શું તમે જાણતા નથી કે આપણામાં કહેવત છે કે “પાએ તે પાદશાહનો માલ” ? મોટે એ ધનનો ચર તમે પાદશાહને હવાલે કરો. તેઓ ખુશીથી તે ચર પાદશાહ નોશીરવાનને હવાલે કરવા ગયા. નોશીરવાને તે ગરીબ માણસોની હરામનો માલ નહીં રાખવાની જાસી દીઆનતથી ખુશી થઈને કરમાયું કે તમે બંધેમાંના એકના દીકરાનું બીજાની દીકરી જાયે કારજ કરીને લગન કરો અને તેઓને પેહરામણી અને રીતમાં એ નાણું આપો.

વળી આપણા ધરિની ન્યાયાનીની પારકો માલ પોતાનો નહીં કરવાની આદત વિષે કહેછે કે તે જમાનાઓમાં તવંગર લોકો પોતાના ઘોડાઓની ખડીઓ ઉપર સોનાં રૂપાંનાં પતરાં શણગાર તરીકે જડાવતાં હતાં. ધણી વખતે તે પતરાં ઘોડાઓની ખડી ઉપરથી નીકળીને રસ્તાની ધુલમાં ભિન્નાઈ જતાં હતાં. પછી જો કોઈ ગરીબ યુરખાને રસ્તે જતાં તે સોનું

રૂપં દેખાવું તો પોતે ગમે તેવું ગરીબ છતાંપી તે પારકા માણ પોતાનો કરવું નહી, પણ પડોશમાં કાંઈ જાડ અથવા થાંભલો અથવા એવુંજ કાંઈ પીગ્નું મલી આવે તેની માથે પાંચી બવું કે ત્યાંથી જે કાંઈ તેનો ઘણી હાય તે તેને આજીવની લઈ જાય. ૧

પાઠ ૬ થો.

ફરમાબરદાર છોકરાં.

સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ .
 ઓ સુભાષ

સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ . સુભાષ .
 ઓ સુભાષ સુભાષ સુભાષ

કે ઉઝમેન્ ચોરેત્ ત્યાનયા પુઝમેન્ પિઝમેન્ ? ૨
 અંદર પેદ ઉ માદ્ ન એષ્ તરસગાલ ઉ ન્યોક્ષી-
 દાર ઉ ફર્માન્યુદાર બાષ. ૩

અર્થ .

“(એ અહુરમઝદ ! તેં નહી તો) કોણે બેરાને આવાજ સાંભલતાંજ બાપ તરફ અદબથી પ્યાર બતાવતો કીધોછે ? ”

“ પોતાનાં માબાપ તરફ તાબેદાર, (તેઓનું કહેલું) સાંભલનાર, અને (તેઓના) હુકમો માનનાર થજે. ”

૧ રવાયત; રવાયત નામું, સદે ૩—૪, શ્લોક ૨૬—૩૧.

૨ યજ્ઞશને ૪૪ ૩૦ ૭. ૩ આદરબાદનું પંદનામું ૩૦ ૯૦૦.

એક ગૃહસ્થના બાગમાં ઝાડોપર ઘણાં સારાં ફળ
 લટકતાં હતાં. એક દિવસે તે ફળ કેટલાએક છોકરાઓની
 નજરે પડ્યાં ત્યારે તેઓ તે ગૃહસ્થના દીકરાને ઉઘરેલા
 લાગ્યા કે “આ ફળો તમે તોડો તો ખાવાની કેવી મજા
 પડે ! પણ તેણે જવાબ દીધો કે મારા બાપે મને હુકમ કર્યો
 છે. કે મારે ઝાડને અડકવું નહીં ; ત્યારે હું તે શી રીતે
 લઉં ? તેઓ બોલ્યા કે બાઈ, ખીણિયા શું કામ ? તમારા
 બાપને હયાં બપર પડવાની હતી ? અને જો બપર પડે તોપણ
 તે એવો માયાલુ છે કે તમને કાંઈ કહેશે નહીં. પેલો ફરમા-
 બરદાર છોકરો બોલ્યો—“તમે કહેજો તેજ કારણ મારે
 મારે ફળ લેવાં નહીં જોઈએ. મારા બાપ મને દુઃખ નહીં
 દેશે એ વાત ખરી ; પણ તેમના કહ્યા પ્રમાણે હું નહીં ચાલું
 તો તેમને ધણું દુઃખ લાગશે. એટલુંજ નહીં પણ તેમના
 હુકમ નહીં માનવાથી તેમને જે માફ લાગશે તેથી મને અહીં
 દુઃખ થશે.”

કેવો સદગુણી અને કહ્યાગરો છોકરો ! કે જે પોતાના
 બાપને એટલો બધો ખુશી રાખવા ચાહે છે કે તે બાપ તેને
 માફ કરશે એમ જાણે છે તે છતાં તેને નાખુશ કરવા માંગતો
 નથી. વળી કેવો ઉંચા બવાસનો છોકરો ! કે જે પોતાના
 બાપ તરફ એટલું માન ધરાવે છે કે તેનો હુકમ તોડ્યાથી તે
 નાખુશ થશે એટલું વિચારતાંજ એ છોકરાનું દિલ દુખાય છે.
 છોકરાંઓએ યાદ રાખવું કે માબાપ તો હમેશાં પોતાનાં
 બચ્ચાં તરફ કુદરતીજ હેતુ રાખે છે તેથી તેઓની કસુરોને
 દરગુજર કરે છે. પણ માબાપના હુકમ તોડવાથી તેઓનાં
 દિલ દુખાશે અને તેથી બચ્ચાંને પોતાને પરતાવું પડશે એમ
 સમજીને તેમના હુકમને માન આપીને ચાલવું એ બચ્ચાં-
 ઓની ફરજ છે.

માણસની તકસીર બે જાતની હોયછે—અજ્ઞાણતાં થયેલી અને જાણી જોઈને કીધેલી. એક તકસીર અજ્ઞાણતાં થઈ હોય તો હશે બુદ્ધ થઈ, એમ તે માફ થઈ શકેછે. પણ જાણી જોઈને કીધેલી તકસીર તો બેશક અપરાધજ ગણાયછે. જેમ કે કાંઈ કામ કરતાં આપણે હોયે એક કાચનું વાસણ ભાંગે તો આપણાં માથાપ તે વિષે જાણે ખ્યાલ કરે નહીં. પણ જો આપણે ખેદરકારીથી અથવા જાણી જોઈને તે વાસણ ભાંગીએ તો માથાપની નજરમાં તે અપરાધ ઠરશે. વળી જો માથાપે ખ્યાલ તાકાદ કીધી હોય કે તે સંભાળીને વાપરવું અને ભાગવા દેવું નહીં તે છતાં જો આપણે હોયે તે જાણી જોઈને ભાગવા દઈએ તો આપણે ગુનાહ ધણેજ ભારી કરે.

માથાપ કરતાં પુદ્ગલો દરજ્જો અતિધણે ચહડતો છે. માટે માથાપે એક હુકમ આપ્યો હોય તે તોડવાથી જે ગુનાહ લાગે તે કરતાં પુદ્ગલો હુકમ તોડવાનો ગુનાહ વધારે મોહટો જાણવા. તે સાહેબને આપણે આપણા વિચાર, સંખ્યત, અને કામોનો એક દહાડે હિસાબ આપવાનો છે. માટે તેની નજરમાં અપરાધ કરે એવી રીતે તે સાહેબના હુકમોથી ઉલટું કાંઈપી વિચારવું, બોલવું, અથવા કરવું નહીં.

હરિગીત છંદ.

માથાપનો, હિસ્તાદનો, વડીએલનો, રાજતણો,
ખાનો હુકમ, વળી સર્વથી પરમેશનો તો દશગણો.

પણ તે નીમકહરામ ખેટાએ તેનું કાંઈ સાંભળ્યું નહીં અને તેની આગળથી ચાલી ગયો.

તે દીકરાને ઘેર એક દીકરો હતો. મોટે નાચાર થઈને તે જઈ મરદે પોતાના તે પૌત્રને કહ્યું “બાબા, મારા ખીછાનાંપરની સાદર લાવ કેહું રરતાની કોરે ખસીને બીજા માંસું.” તે દીકરાએ ખપાવાની દયા આઈને રડવા માંડ્યું અને સાદર લેવા દાડતો ગયો. એટલામાં તેને તેનો બાપ આમ મલ્યો. દીકરાએ તેને કહ્યું “હું મારા મોટાખાવાની સાદર લેવા જાઉં.” કેમકે તે ઓઠાને તે બીજા માંગવા જાયછે.” થોડી વાર પછી તે સાદર લઈને તેના બાપ પાસે ગયો અને કહ્યું “બાબા, આ સાદરને વચ્ચેથી કાઢો. એમાંથી મોટાખાવાને વાસ્તે ચરવી ચાલશે અને બચારે હું મોટા થઈશ અને ઘરમાંથી તમને કહાડી મેલીશ ત્યારે કદાચ ખીજા ચરવી તમને આપવા કામ લાગશે.”

આ વાત સાંભળીને તેનો બાપ ઘણો શરમીદાર થયો અને મનમાં બહુ ગભરાઈને પશ્ચાતાપ કરતો પોતાના બાપ પાસે જઈને માફ માંગવા લાગ્યો. પછી તેનાં મરણ સુધી તેપર ધણું હેત રાખ્યું અને તેનું પાલણુ પોપણુ કીધું.

આ વાત ઉપરથી દરએક જણે નસીહત લેવી કે જેવી ખરાબ ચાલ તે તેનાં માખાપ સાથે ચલાવતું હશે તેવીજ ખરાબ ચાલ જો તેનાં બચ્ચાં તેની સાથે ચલાવશે અને તે વચ્ચે જો તે ફરીઆદ કરશે તો તેને ઘણું વજન મલશે નહીં. બલકે તેઓએ ચલાવેલી ખરાબ ચાલ ખુદાના ગેખી હાથે તેને કીવેલી સજા તરીકે ગણાશે. મોટે જોઆ પોતાનાં બચ્ચાંથી પોતા તરફ મારી ચાલની આશા રાખતાં હોય તેઓએ તેઓને દાખલો આપવા માફ પોતાનાં માખાપ સાથે મારી ચાલ ચલાવવી. પોતાને ખાતરજ નહીં પણ માખાપ

તરફ નિમકહરામ થવાની બદી ડુન્ગીઆમાંથી દૂર થાય એટલા માટે જેઓ માખાપ તરફ નીમકહરામ અંતે બેઠકાર થાય તેઓ તરફ ખુલ્લો ચિન્કાર બતાવવો.

ਪ੍ਰਿਤੀਤ ਭੰਡ.

વિસ્તાર તે કરજંદને, જ્યેથી દુઃખી માયાપ છે.
કરજંદ નહિ તે દિલપસંદ, પણ જેમ ઝેરી સાપ છે.

પાઠ ૮ મે.

બોલવા અગાઉ વિચાર કરવો.

[illegible]

ઉપધેમ્ સીરેમ્ પધરિપ્તેમ્. ૧

કાચે એ તહી અવેચેમ્ એ કાચે અનેદ અયાવ,
હર્મ અવારુનચિ મદે ગુપેદ.^૨

સમુને તેઝ પ નગીરબન ગુઇ, એ સમુન હસ્ત
ઓકતન વેહ ઉ હસ્ત પાદન.^૧

તુંદ ઉ હર્જ-ગવબ મ બાષ, એ તુંદ ઉ હર્જ-
ગવબ મફૂમ ઓઈન-હુમાના એશુન આતશ કે
અંદર વેષેસ્તાન ઓકતેદ હમા મોર ઉ માહી મોજેદ.^૨

અર્થ .

“(પુત્ર વિચારે) તપાસીને કહેલું શોભા ભરેલું (છે).”

“તગર સમજે હોડ ફફડાવે અથવા બેહુદું અને
નડાઈ ને (મોહમાં) આવે તે બોલે (તે એક ગુનાહ છે).”

“સખત શબ્દો જોઈ તપાસીને વાપડજે, કારણ કે
(સખત) સમુન બોલવો કોઈ વખતે સારો છે, અને
કોઈ વખતે મુગું રહેવું સાઈ છે.”

“આકરો અને બેહુદું બોલનાર મા થતો. કેમકે
આકર અને વગર વિચારે બોલનાર માણસ ઝાડીનાં
તંગલમાં સલગી ઉઠેલા આતશ જેવું છે કે જે બધાં
નાના પ્રકારનાં જીવજંતુઓને બાલી મુકે છે.”

વિચાર કીધા વગર કાંઈગી બોલી ઉઠવું નહી. કેમકે
ઘણી વખતે એવું બનેછે કે વગર વિચારે બોલવાથી કોઈને
માઠું લાગેછે, અને આપણા અથવા પીગના હકમાં નુકસાન
થાયછે. ઘણી વખતે વગર વિચારે બોલેલું ખાટું પડેછે
અથવા સાંભળનારને પસંદ પડતું નથી તો તેથી તે બોલના-
રની આપડ જાયછે. મોટે જે કાંઈ બોલવું તે વિચાર કરીને
“સાચું, નમનતાઈ ભરેલું, પ્રિય, અને બલું કરે એવું

૧ આદરબાદનું પંદનાચું ૩૦ ૫૮.

૨ આદરબાદનું પંદનાચું ૩૦ ૯૩.

બોલવું. આપવડાઈ અને પરનિંદા તજવી.” “સોનાં, રૂપાં, અને હીરા માતીનાં ઘરેણાંથી, અથવા સુંદર પોશાક અને સુગંધીઓથી, અથવા માથાંના બાજ શોભીતા કરવાથી માણસ જેટલું શોભવું નથી તેટલું તે સારી વાણીથી શોભેછે. શરીરના બધા અણુગારની શોભા ખરી અને હમેશાં રહેનારી નથી; પણ વાણી રૂપી અણુગાર તે ખરો અણુગાર છે.”

પ્રુદાએતાલાએ ખીન્ન વાણીઓ સાથે સરખાવતાં માણસ ઉપર જે વિશેષ અક્ષેપો કીધેછે તે બામાંની એક તેની બોલવાની શક્તિ છે. જો એ અક્ષેપ ખામ તથા ઘણી અહડતી કામતની છે તો તેનો ઉપયોગની ઘણી સંભાળથી કરવાની તેની ફરજ છે. અને તેનો સંભાળથી ઉપયોગ ત્યારેજ કીધેલો કહેવાય કે જ્યારે બોલવા અગાઉ પુરેતા વિચાર કરવામાં આવે કે જેથી તે બોલેલું ‘હૃષ્ણ’ એટલે નેક બોલેલું ગણાય અને ‘દુન્નૃષ્ણ’ એટલે બદ બોલેલું નહી ગણાય.

“એકવાર કેટલાએક હિંદુસ્થાનના પંડીતો નાશીરવાને આદેશના વડા વજીર ખુઝરચેમેહેરના ગુણદોષોનું વિવેચન કરતા હતા. તેઓએ નિશ્ચિત કીધું કે એ મહાન પુરુષમાં એકજ આમીછે, તે એકે એ દાના મરદ બોલવામાં બહુ ઢીંઝ કરેછે, તેથી સંભવનારને ઘણો વાર થોભવું પડેછે. આ વાત ખુઝરચેમેહેરનાં સંભવવામાં આવી ત્યારે તેણે પોતાની તે આદતનો એવો ખચાવ કીધો કે શું બોલવું તે વિષે વિચાર કરવો, એ હું ક્યાં ને ક્યાં બોલ્યો એમ પસ્તાવો ખાવા કરતાં બેહતર છે. ડાહ્યાં અને અનુભવી માણસો વગર વિચારે કાંઈ બોલતાં નથી. વિચાર કરીને બોલવામાં કાંઈએક વખત લાગેછે ખરો પણ તેની શી ચિંતા છે? વિચારીને બોલો અને સંભવનાર બોલવાનું ખસ કરવા કહે

તે અગાઉ તમે બચ કરો. વાચાને લીધે માણસ પશુથી સરસ ગણાયછે. પણ માણસ જો સારું નહીં બોલે તો તે કરતાં મુગાં પશુ બચાં.”

વિચારીને બોલવામાં કાંઈ ઘણો વખત જતો નથી અને જે વખત લાગેછે તે કાંઈ ફાકટ યુમાતો નથી. પણ વિચારીને બોલતાં જે સારું વચન બોલાયછે તેથી તેમાં લાગેલા વખતનો બદલો વધી રહેછે. વિચારીને બોલતાં જોકે કાંઈએક વખત લાગેછે તોપણ વગર વિચારે બોલવા પછી જે ઘણું એક વખત યુમાવે પડે તે કરતાં વિચારીને બોલવામાં વખત લીધેલો બેહતર છે. વિચારીને સખુનો આચરવામાં કાંઈ અરસ થતો નથી, પણ તેનો નફો અતિશય મળેછે.

જેમ વિચારીને બોલવું તેમજ વિચારીને લખવું પણ ગુણગાર છે. “હુરાત અને નીશાપુર એ બે શહેરો વચ્ચે આવેલાં જુજન નામનાં એક શહેરના એક પાદશાહનો એક વજીર હમેશાં સર્વેનાં મોંહ પર તેમજ પીઠ પછવાડે સારા સખુનો બોલતો હતો. એકવાર પાદશાહની તેની ઉપર ધતિરાજી થવાથી તેણે તેને કેદખાને મોકલ્યો. ત્યાં તેની આગલી અશરાશીને લીધે તેના ચોકીદારે અને દારોગાઓ જ્યારે ખીજા કેદીઓ તરફ સખતાઈ વાપડતા હતા ત્યારે તેની તરફ માન અને હેતથી વર્તતા હતા. પડોમના એક પાદશાહે તે વજીરને છુપું કાગજ લખ્યું અને તેમાં જો તે તેને ત્યાં નાહસી આવે તો વધારે મોહટો આદો આપવા જણાવ્યું. પણ તે વજીરે તેજ કાગજની પુઠે પુરતો વિચાર કરીને સારા સખુનોમાં પોતાના પાદશાહ તરફની પોતાની વફાદારી રાખવાનો ઠરાવ લખી જણાવ્યો. તે કાગજ કોઈ કારણથી જુજનના પાદશાહના હાથમાં આવ્યું. તેમાં લખેલા સારા સખદો વાંચીને તે પાદશાહે તેને કેદમાંથી છુટો કરીધો અને તેનીથી માફ માંગી.”

પાઠ ૯ મો.

ભાંડુઓ વચે પ્યાર.

જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી
જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી જીવંતી

૦૦ ૬૬૬૦

અઝ હર આઈન્ વનાહ કે મન્ અંદર....
બેરાદરાં ઉ ખાહરાં....જસ્ત....પ પતેત હોમ.^૧

અર્થ .

“ ભાઈઓ અને બહેનો તરફ હર તરેહની તક-
સીર મારીથી થઈ હોય તેનો પસ્તાવો કરું છું.”

છોકરાંઓની ફરજ છે કે પોતપોતાનાં ભાઈ બહેનો સાથે
પ્યારથી હલી મલીને રહેવું. એથી ખુદાએતાલા, માઆપ,
અને આસપાસનાં સર્વ ખુશ થાયછે. તલાનપણથી બંધા-
વેલા ભાંડુઓનો પ્યાર મોટપણમાંથી રહેછે અને તેથી તેઓનાં
આનંદાનને ધજગત મલેછે. જે ઘરમાં ભાઈ બહેનો સંપીને
રહેછે તે ઘરમાં હમેશાં ખુશાલી રહેછે. એથી ઉલટું જ્યાં
ભાંડુઓ પોતપોતામાં કંદાસ કરેછે ત્યાં ઘણું દુઃખ અને
મંતાપ થાયછે.

બુદ્ધો ! પક્ષીના માલામાં નાનાં અરચ્યાં કેવાં સંપથી
રહેછે ! મંદાં અને અકર્મીનાં અરચ્યાં કેવાં નિર્દોષપણે એક
ખીજાં સાથે ગેજ કરેછે ! જ્યારે ઉતરતાં જનવરેશનાં અરચ્યાં
એક ખીજાં સાથે પ્યારથી સંપીને રહેછે ત્યારે જે માણસ

તેવાં અકલમંદ પ્રાણીઓનાં બચ્ચાં પ્યાર અને અંપથી ઘરમાં ન રહે તો તેઓ જનવચે કરતાંખી નષિતર છે.

પ્યાર અને હિત, મમતા અને મોહર, સૂર્ય ધર્મોમાં કરમાવનાંછિ. જો એક ધર્મી માણસ તરફ સૂર્ય માણસો ઉપર પ્યાર રાખવાની આપણી ફરજ છે તો પોતાનાં ભાઈ બહેનો ઉપર તો વધારે પ્યાર રાખવાની આપણી ફરજ છે. મોટે ભાઈ બહેનોએ એક બીજાંની અદેખી કરવી નહી, કડવા સખુનો કોણ નહી, અને ગીચત કરવી નહી. જેવું પોતાને વિષે સાફ મરજીવું તેવુંજ પોતાનાં ભાંડુઓનુંખી સાફ મરજીવું; જેવા પોતા ઉપર પ્યાર રાખવા તેવાજ તેઓની ઉપરખી રાખવા; એ સૂર્ય છોકરાંઓની ફરજ છે. આપણે વરદાસ્તી થકને ભાઈ બહેનો તરફ પરાય વર્તાવુંક અજાવવી નહી જોઈએ. પતેતમાં એ કામને યુનાદ ભરેલું ગણેલું છે જે મથાલે ટાંકેલા સખુનો ઉપરથી ખુલ્લું જણાયછે.

હુ રિગી ત છં દ.

છે ખુદાનો બાગ ફુનીઆ. આઠ માણસ જાત છે : ફૂલ નાનાં બાલકો, ભૂલોકમાં પ્રખ્યાત છે. ફૂલ કયારામાં હસે ત્યમ. બાલકો, પ્રેમે વસો; જેમ કાંટા વીધવા તઈઆર. કમર મા કસો. ફૂલ ખુશમે પાંથરી લેહકી સુગંધીથી ભરે— તેમ ખુશ કરજો સહૂને. છોકરાં, પ્રેમે ખરે. જેમ શોભે બાગ ફૂલે તેમ ફૂલ શોભાવજો : સનેહ સાંધે સહુ જણાં સંસારપટ સંધાવજો. તન તણા જયમ અવયવો ત્યમ ફૂલતણાં ભાંડુ જણો— એકનાં સુખ દુઃખથી સુખ દુઃખ બીજાંનાં ગણો.

બાલપણમાં શોભતો ગુણ ભાંડુઓને પ્રેમ છે;
 મોટપણમાંથી વલી એથીજ સહુને ક્ષેમ છે.
 ભાંડુઓને ચાહી રાજી સર્વને જગમાં કરો;
 જે પુદાને ચાહો તો સહુ સાથ પ્રેમે આચરો.^૧

/ પાઠ ૧૦ મો.

“હોશિયામ” અથવા બામદાદ વખતની બંદગી.

.

ક્રી

ઉસેહિતત મધ્યાક સ્તઓત અધેમ્ યત્ વહિ-
 ભેમ્ નિસ્ત દ્યેવ.^૨

અર્થ .

“ઉઠો, માણસો ! ઉત્તમ અશોધને વખાણો અને
 દેવો (ખરાબીઓ) ને ધિક્કારો.”

પુરાતન ઇરાનીઓમાં એવો ચાલ હતો કે નાહનાં માહટાં
 સર્વે જણ સહવાર પડવા અગાઉ ખીછાણેથી ઉઠી માહટું
 હાથ ધોઈને પુદાગી બંદગીમાં મથગુલ યતાં હતાં. તેઓ
 બામદાદ વખતે દુઆ માંગવાને જો બંદગી કરતાં હતાં તેને
 “હોશિયામ” કરી કહેજે. તેનો સારાંશ નીચે પ્રમાણે છે :—

“ઓ દાદાર અહુરમઝદ ! જ્યારે ખી મારી ઉપર ખરાબ
 હુમલો થાય ત્યારે તું શિવાય મને બચાવનાર કોણ છે ? તારી

દીનતા પાક સખુનો સમજવાની મને દાનાઈ બપ્પશ. તમામ બદી દૂર અને દરે થજો ! બામદાદનાં સુંદર ઝઝકલાંને નમસ્કાર કરું છું કે હવે હું દાદાર અહુરમઝદ અને ખીજાં સર્વે ભજાંઓની કીર્તિ વધારવાને અને ખુરાશોને મારી હઠાડવાને કામે લાગું છું. હું દુઆ માંગુ છું કે સર્વે ભજા નરો અને તારીઓને આબાદી અને અહડતી કલા થાઓ અને તે કાયમ રહે ! ફદરતની સર્વે ભજી પેદાયશો, વાણી, આડપાણો, ગોરાંદો, વગેરે સુધાં સુખશાંતિ ભરેલાં થાઓ ! કે જોથી કરીને ભજી ચીજોની જીઆદત થાય અને તેઓ અહુરમઝદની કીર્તિ વધારવામાં અને બદીનો અટકાવ કરવામાં કામ લાગે. ઓ દાદાર અહુરમઝદ ! તમામ ભજી પેદાયશો ઉપર તારી પાદશાહી કાયમ રહે ! ભજાંઓ શક્તિવાન થાઓ ! ખુરાશો અશક્ત થાઓ ! ઘર, મહાલા, ગામ, અને શહેરમાં માજદયસ્તી જરથોસ્તી દીનની રાહે નેક વિચારો, નેક વાણીઓ, અને નેક કામો ધણાં થાઓ ! કે જોથી કરીને અમારાં મન ખુશી ભરેલાં, તન દરસ્તીવાલાં, અને રવાન ગુજરવા પછી બેહસ્તમાં પોંહાયવા લાયકનાં થાય. ઓ દાદાર અહુરમઝદ ! અમે આટલુંજ માંગીએ છીએ કે અમે ઉત્તમ રાસ્તીની મારફતે તારી હજુરમાં પોંહચીએ અને હમેશાં તારી રાહ ઉપર ચાલતાં રહીએ.”

જરથોસ્તી છોકરાંઓ ! જોતમે આપણા ન્યાગાનો પ્રમાણે બામદાદ થવા અગાઉ પથારીમાંથી ઉડી મોહડું હાથ બોધને અથવા નાહી કપડાં બદલીને ઉપર કહેલી હોશબામની બંદગીના સારાંશ પ્રમાણે બંદગી કરતાં રહેશો અને આખો દિવસ તે યાદ રાખીને તે પ્રમાણે પોતાના વિચાર, વાણી, અને કામોમાં અમલ કરશો તો તેથી ખચીત તમને ધણા ફાયદા થશે; પાક દાદાર અહુરમઝદ તમારીથી બહુ રાજી

થશે; અને તે સાહેબ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે તમારાં મન ખુશી ભરેલાં, તમારાં તન દરસ્તી ભરેલાં, અને તમારા આત્માઓ પવિત્રાઈ ભરેલા રાખશે.

બ એ ત્.

બાંગ મરઘાની પુકારે બામદાદ—
 “માનવી ! કિર્તીરની કર ઝઢ યાદ.”
 પંખી ઝાડે, માહી જળમાં, મરત છે
 સિક્ત ગાવામાં ખુદાની ખેંચી નાદ.
 જીવનંતુ, ગાય દોરો, ઝાડપાન,
 તે ખુદાની યાદમાં દિલથી છે શાદ.
 છે શરમ તુજને ખુદાનો ખાસ તૂં
 જો રહે ખામૂશ, વિસરી તેની યાદ.

પાઠ ૧૧ એ.

કરજના અવગુણ.

ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ
 ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ
 ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ
 ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ
 ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ ક્રમ

અઝ્ વદ-ગોહર મદ્ ઉ વદ-તોખમ્ મદ્ અવામ્
 મ સતાની ઉ મ દેહુ. એ વક્ષે ગેરાન્ આવાયદ્ દાદન્.

ઉહર ગાહુ પ દરે તો એસ્તેદ્. ઉ હુમેષે પેદામ્બર
પ દરે તો દારેદ્. અવત્ ઝીઆને ગેરાન્ અઝધ્ એદ્. ૧

અર્થ .

“બદ ખાસીઅતના અંને બદ તોખમના મરદથી
(કાંઈ) કરજે લેતોબી મા અંને આપતોબી મા. કેમકે
ભારી વ્યાજ આપવું પડશે અંને હર વખત તારે બારણે
તે ઉભો રહેશે. અંને હુમેશ ઉઘરાણી કરનારને તારે
બારણે મોકલશે. તેથી તુંને ઘણું નુકસાન થશે.”

આપણા ધરાની ન્યાગાનોમાં કરજ કરવાનો બહુ ધિકાર
હોતા. કારણ કે તેઓ માનતા હતા કે તેથી કેટલીકવાર જીવું
બાંધવાની કરજ પડેછે. ૧ ખર્ચે કે કરજ કરવાથી કેટલાએક
દુર્ગુણોને અંને તે નહીં કરવાથી કેટલાએક સદગુણોને ઉત્તેજન
મળેછે. જે સીજ વગર આપણે કામ ચલાવી શકીએ તે
સીજ ઉધાર લઈને કરજદાર થવું એ બહુ ખોટું અંને કપકા
લાયક છે. કરજ કરવાથી આપણે મન મારવાની તથા
મંત્રાણ રાખવાની નીતિથી ઉઝરી આલ ચલાવીએ છઈએ,
તે પાછું આપવાને ખરા ખોટા વાયદા કરવા પડેછે, અંને
જો વાયદા ખોટા પડેછે તો જીવું બાંધવાનો ચુનાહ લાગેછે
તથા આપણી આંટ અંને આખરે જાયછે. કરજ કરનાર
જેની પાસેથી કાંઈ લેછે તેના ઝોશીઆલો રહેછે. જો કોઈ
એવું ભારી કરજ કરે કે જે અદા કરવાનું મુશ્કેલ અથવા
અશક્ય થઈ પડે તો તે કામ એક મોહટા ચુનાહનું છે.

છોકરાઓએ કદીબી કોઈ સીજ ઉધાર લઈને કરજ
કરવું નહીં. કેમકે તેઓને જોઈતી સઘલી ચીજો તેઓનાં

માખાપ અથવા વાલીથી પુરી પાડવામાં આવેછે. બચપણમાં ઉધાર લેવાની ટેવ પડવાથી મોટપણમાંની ખેલ ખરચો કરવાની અને કરજ વધારવાની ટેવ રહી જાયછે તેથી અને ધણું ખમવું પડેછે. જે સીજ લેવાની મનમાં આદેશ થાય તે પુરી પાડવાનું નાણું જો આપણી પાસે નહીં હોયતો કદીની ઉધાર લઈને તે આદેશ પુરી પાડવી નહીં. પણ કચ્છ થાય તે વખતે મન મારવું. મન મારવું એ બેશક મોહટી બહાદુરીનું કામ છે. અને મોકરાઓએ બચપણથી એ ગુણ અખત્યાર કરવાથી આગત જતાં તેઓને ઘણા કાયદા થશે.

માથે કરજ હોવાથી મનમાં તેના વિચાર હંમેશાં બમ્બા કટે- છે અને તેથી કામકાજમાં ખરાબર ધ્યાન રખાતું નથી. મોજ શોખની વસ્તુઓ ખત્રે જરૂરી વસ્તુઓ વેચાતી લેવામાંની મન મારવું જોઈએ. કેમકે એક સીજ વગર ચત્રાવીએ તે પરવડે પણ તેને માટે કરજ કરીએ તેથી મનપર જે બોજો રહે તે પરવડે નહી. કહેવતછે કે “કોઠીએ કાણ ભરવા શું માથે ઝેલુ ધરવું?” કોઈ સીજ ઘણી સસ્તી મલી જતી હોય તોની તે કરજ કરીને વેચાતી લેવી નહી. કેમકે આજે એક તો કાલે ખીજું એમ ધીમે ધીમે કરજ વધારવાની ટેવ પડેછે. ધંભીશ કવિ કાઉપર તેના ધંધાને સર જરૂર વાંચવી જોઈએ તેવી ચોપડીઓ વઢીક વેચાતી લેવાને કરજ નહી કરતો હતો. જે તેને કોઈ મિત્ર સોડેથી જોઈતી ચોપડી મલે તો તે વાંચતો હતો.

જેઓને કરજ કરવાની ટેવ પડી જાયછે તેઓ કદી ખીજાંઓને ઉપયોગી થઈ શકતાં નથી. કેમકે તેઓ પોતાનાં કરજના બોજ તલેથી નીકલતાં નથી તો ખીજાંઓને તે ક્યાંથી મદદ કરી શકે? કરજ કરવું અને ગુનામ થવું ખરાબર છે. જે કોઈ છુટાપણું ભાગવવા ચાહે તેણે

આપણા ઇરાની ન્યાગાનોની માફક કદી કરજ કરવું નહીં
અને અને ત્યાં લગી કરજ કરવાથી દૂર રહેવું. અંગ્રેજીમાં
કહેવત છે કે “ખીજે દહાડે કરજદાર ઉઠવા કરતાં ખાધા વગર
સુવું બલું.”

“કેટલાએક શીલસુકોની એક ટોલીએ એક માદી પાસેથી
ઉધાર સોદા લીધો હતો. તેનું માંગવું અપાતાં વિજંબ
લાગવાથી તે દરરોજ ઉધરાણી કરવા આવતો અને તેઓને
હજકા શબ્દો કહેતો તેથી તે વિદ્વાનોનાં દિલ બહુ જખમી
થતાં હતાં. પણ તેના તાણા મેળાંમાંથી જવા શિવાય તેઓને
ખીજો ઉપાય નહીં હતો. તેઓમાં એક નીતિવાન હતો. તેણે
હસીને કહ્યું કે ‘મોજ મારવાની ઈચ્છા થાય ત્યારે મનને
વાયદા દેવા તે મહેલું છે કે માદીનું કરજ કરીને તેને નાણાંના
વાયદા દેવા તે ? મહોટા લોકો તરફથી બખ્ષેશ મેલવવાની
લાલચ નહીં કરવી તે મેહતર છે કે તેઓને ઘેર જઈને તેઓના
નોકરોથી અપમાન ખમવું અને તેઓના ઓશીઆલા રહેવું
તે ? ગોશત ખાધા વગર રહેવું તે મેહતર છે કે ખાટકીની
આંપતી ઉધરાણીનું અપમાન ખમવું તે ?’”

દો હ રા .

કરજદાર સુખ તેજ નહીં, કરજદાર દિલ દુઃખ;
કરજ થકી રહે દૂર જે, તેના જીવને સુખ.
પૂર્વ કાળ ઇરાનમાં, કરે કરજ નહીં કોય;
તે સદ્ગુણ ધારણ કરે. ખરો પારસી હોય.

(૩૧)

પાઠ ૧૨ મો.

ખોટો લોભ.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

આઝ-કામી મ બર. ?

અર્થ .

“ખોટો લોભ મા રાખ.”

ખોટો લોભ એક મોહક દુર્ગુણ છે. તેથી બ્રહ્મા ગેરફાયદા અને દુઃખ થાય છે. તેથી માણસ પોતાનાં સુખ તથા આયરના નાશ કરે છે. કેટલીએક વખતે તેથી ગુસ્સો અને અદાવત પેદા થાય છે જેનાં પરિણામો બહુ માઠાં નીપજે છે. પારખીએ પાંચરેલી જાનમાંના દાણા ખાવાના ખોટા લોભથી અવિચારી પક્ષી તેમાં ફસી પડે છે. માછીમારની આંકડીમાં ખાવાની લાલચે માછલી ફસે છે અને પોતાનો ખારો જીવ જાય છે. મોટે એવા એવા દાખલાઓથી નસીહત પકડીને ખોટા લોભ કદી કરવા નહીં.

ડાહ્યાં માણસનાં મન ઉપર જ્યારે ખોટા લોભનો પરદો ફરી વલે છે ત્યારે તેની અકલ ગુમ થઈ જાય છે અને જે કામ તેણે નહીં કરવું જોઈએ તે કામ કરવાની નીચ પાંક્તિએ તે ઉતરે છે. ખોટા લોભનું ઝેર એવું તો ખરાબ છે કે તેથી મન અને જીંદગી બેહુ ખરાબ થઈ જાય છે. તેથી ખોટા અને પાપી વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે, જીહું બોલાય છે, અને ઘણાંએક બદ કામો કરવામાં આવે છે. ઘણાખરા કજીઆ દંડો ખોટા લોભને લીધે જ થાય છે.

જેટલું મેલવવાની આપણી શક્તિ હોય અને જેટલું મેલવવું આપણને સજાવાર હોય તેથી વધારે મેલવવાનો

લોભ કરવો એ ધાતુનું ખરાબ છે. એથી ખુદા કે માણસ ખુશ નથી, ઘણી જોહમત એવની પડેછે, ઘણીવાર કાંઈ ફજ મજતુનું નથી, અને આમણી આપર જાયછે. જો તમે કરાગત, મુખ, અને આપર આચવી રાખવા માંગતાં હોવો તો ઘટતું મેજવીને સંતોષી થજો; પણ જો ચિંતા, દુઃખ, અને જેઆપર ઘ મેજવવા ચહાતાં હોવો તો મહા લોભી થજો. ખોટા અથવા અતિ લોભથી હૃદયી જીઆદ કાંઈપી મેજવવા જતાં દુઃખી થવું તેમાં શું ફાયદો ? સઘણા પરહેજગાર અને અશો માણસો હમેશાં ખોટા લોભથી દૂર રહેતા આચ્યાછે. ખોટા લોભ કરવાથી આપણું મન ધંધરભક્તિ અને નેકીનાં કામો કરવાથી પાછું હોંડેછે. તમને જે ચીજનો લોભ રાખવો ઘટેછે તે માત્ર ભજાઈ કરવાનોજ છે.

દો હુ રા.

ઘટિત લોભથી યતન કર—મલશે લાયક ચીજ.
અમર્યાદ લોભે ફસી, કાં તુંજ ખોય પતીજ ?
રાખ ભરોશો ઇશપર, નવ કર લોભ અપાર.
અતિ લોભ પાપી કરે, એ શિખ હૈંડે ધાર.
અશો જરાથોક્ત પાક જ, અતિ લોભથી દૂર—
તેથી હાર્યા કુષ્ટ જન, કહી ખરો “પુરતૂર !”^૨
અતિ લોભ છોડી^૨ ખરે, અશો જરાથોક્ત પાક
નામ અમર સુકી ગયા ;—દોલત મલતે ખાક.
અતિ લોભથી દૂર અશો, ફસે પાશ દરવંદ.
“અતિ લોભ છે દેવથી,” કહે અવસ્તા અંદ.૩

૧ વંદીદાદ ૧૯, ૩૦ ૩. “પોઉરખરેનહુહો અથવ ઝરથુષ્ત્રો.”

૨ વંદીદાદ ૧૯, ૩૦ ૬—૭.

૩ અવસ્તા ભાષામાં “આઝિશ્ દએવો—દાતો,” (દેવો એટલે ખુરાઓનો કીધેલો લોભ).

પાઠ ૧૩ મે.

શિક્ષકનો બુલંદ દરજ્જો.

-અમ.સા. રૂ.૧૦૦૦/૬ .મુ.૧૦૦૦/૬ .રૂ.૧૦૦ .૫૫
 રૂ.૧૦૦૦૦૦ .મુ.૧૦૦૦૦૦ .સા. ૧૦૦૦ ૦ ૫૫૦૦૦૦૫૫
 -૧૦૦૦ .મુ.૧૦૦૦ .સા.૧૦૦૦ ૦ ૫૫૦૦૦૦૫૫ .રૂ.૧૦૦૦
 ઠી ૫૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ .રૂ.૧૦૦૦

અત્ત્વે વડેઉષ્ વણો ના અધબી-જમ્યાત્
 યે નામો એરેઝૂષ્ સવડે પથો સીષોધત્
 અણ્યા અડેઉષ્ અસ્તવતો મનડેહસ્યા.૨

અર્થ .

લલાંથી લગારે લલું તે મરદ પામો !
 જે અમુને કાયદાના સાચા રસ્તા શીખવે
 આ તનની તથા મનની છંદગીના.

ઉસ્તાદનો દરજ્જો માખાપ કરતાં એછો નથી. માખા-
 પથી આપણને આ દુનીઆમાં જન્મ મલેછે અને પોષણ
 થાયછે, તેમ ઉસ્તાદથી આપણને આ અને પેલી દુનીઆમાં
 સુખ આપનારી કેળવણી મલેછે. ઉસ્તાદ સોડે કેળવણી
 લીધાથી આપણે 'અહં બાટુ' પીછાણવાની, મારે રસ્તે ચાલ-
 વાની, અને કુદરતના મિદાને તથા ખુદાએતાલાને પીછાણ-
 વાની શક્તિ મેલવીએ છઈએ. આ દુનીઆમાં સુખ અને
 આખર મેલવીએ અને આવતી દુનીઆમાં આપણા આત્મા-
 નો છુટકારો મેલવીએ તે વિષેનું બધું જ્ઞાન ઉસ્તાદની

ઉત્તમ કેળવણીથી આપણને મળે છે^૧ તેથી તે એક લેખે માખાપ મરખો છે.

આપણા પુરાતન ધર્મની વડાઓનો એવો કાયદો હતો કે અચપણથી તેઓને તેઓના મોખેદો એટલે કે ભણેલા ધર્મ-ગુરુઓ કેળવણી આપતા હતા.^૨ અને તે કારણથીજ જ્યારે તેઓ કેળવણી લેતા હતા ત્યારે અને ત્યારપછી પોતાની આખી જીંદગીમાં તેઓ તે મોખેદોને મહુથી ચહડતું માન આપતા હતા. પુરાતન હિંદુઓમાં જેઓ પોતાના ગુરુઓ પાસેથી કેળવણી લેતા હતા તેઓને તેઓ માન આપતા હતા અને તેઓના હુકમમાં રહેતા હતા એટલુંજ નહીં પણ તેઓની સેવા આકરીનાં કામોની કરતા હતા.

મહાન સીકંદર પાદશાહ પોતાના ઉસ્તાદ અરસ્તાતાલીસને મહુથી વધારે માન આપતો હતો. કોઈએ તે વિષે પૂછવાથી તેણે કહ્યું કે એક લેખે માખાપ કરતાંની ઉસ્તાદનો ઉપકાર વધારે છે તેથી તેને વધારે માન આપવું જોઈએ. કારણ કે માખાપતો આ ધરતીપર આપણું શરીરને જન્મ આપે છે પણ ઉસ્તાદ આપણું મનને આમુમાનની બુલંદીએ પોંદ્યાડે છે.

કેટલાંએક છોકરાં પોતાના શિક્ષક સાથે ઘણી ખરાબ ચાલ ચલાવે છે, તેનો હુકમ માનતાં નથી, અને હડીલાઈ કરે છે. જે છોકરાં એમ કરશે તેઓને માહટ-પણમાં ઘણો પસ્તાવો થશે. શિક્ષકની નાકરમાની કરનારાં-ઓને કેટલા બધા ગરકાયદો થાય છે તે જુવો ! તેઓની ખરાબ ચાલને લીધે વારંધડીએ શિક્ષકને તેઓને સજા કરવી પડે છે તેથી પોતાના વર્ગનાં બીજાં છોકરાંઓ આગલ તે છોકરાંઓને નીચું જોવું પડે છે. વારંધડીએ સજા અમવાથી તેઓ પોતાની આખરૂં વિષે બેદરકાર થતાં જાય છે અને એવીજ

ઢેવ મોટપણુમાંની તેઓને રહી જાયછે. મોટે છોકરાંઓએ હમેશાં પોતાના શિક્ષકને માન આપવાની અને તેનાં મનમાં પોતા વિષે ઉંચું મત રાખવાની કાલજી રાખવી જોઈએ.

ધણાખરા મહાન પુરૂષો પોતાના ઉસ્તાદને માન આપનારા, તેઓના હુકમમાં રહેનારા, અને જીંદગીના છેડા લગી તેઓના ઉપકારી હતા. સોફ્રેટીસ નામના મહાન શીલસુક્તના ચેલાઓ—પ્લેટો, ઝેનોક્રોન, વગેરે—જેઓ પાછલથી ધણા નામાંકીત પુરૂષો થયા હતા તેઓ પોતાના એ ઉસ્તાદને હમેશાં માન આપતા હતા. બપોરે સોફ્રેટીસના દુરૂમનાંએ તેની ઉપર જીદું તણામત મુકીને તેને ઝેર પાદને મારી નાખવાની ઓછી મજા કરાવી ત્યાંજે તેના ચેલાઓ અતિશય દલગીર થયા હતા. આલકીખીયાડીસ નામના સોફ્રેટીસનો એક શિષ્ય હતો. તે જોકે ધણો ચંચલ, દોલતવાન, અને લોકોનું મન હરાણુ કરી લીએ એવો હતો, તોપણ તે પોતાના ગુરૂની શિષ્યામણુ મુજબ ચાલતો નહીં હતો. તેથી તે અંતે ધણો દુઃખી થયો અને તેના દેશને તેથી બહુ નુકસાન થયું.

પાક ૧૪ મે.

શિક્ષક તરફની વર્તણૂકનું ગાયન.

אז דאס צומאל ווייט פאר אַ זעלדערנעם ...

❧ 𐌲𐌹𐌸𐌰 𐌺𐌰𐌹𐌸𐌰 𐌺𐌰𐌹𐌸𐌰 . . . 𐌺𐌰𐌹𐌸𐌰 . . .

અમ્મ હર આઈને વનાહ કે મન અંદર...

ઉસ્તાદાન... જરેત... પ પતેત હોમ્.૧

(૩૬)

અર્થ .

“ હર તરેહની તકસીર જે મારીથી ઉરતાદો તરફ
થઈ હોય તેનો પસ્તાવો કરું છું .”

(સાખી મરાઠી ચાલની.)

શિક્ષકના હુકમોને માને, તે બહુ સુખીડિં થાય.
જે શિક્ષકને માને નહીં તે, પાછલથી પસ્તાય.
શિક્ષકને પ્રથમજ જોતાંમાં, નમિને કરવી સલામ—
પછી મર્યાદાથી બેસીને, શિષ્યો પાઠ તમામ.
હૈડે હેત, મને બહુ માનો, જીભે મીઠી વાણી,
સુબ્ય અદા તાજીમતવાજો, ધારણ કરજો જાણી.
બૂલ પડે શિક્ષક દે ડપકો, કદી ન કરવી રીસ.
ડપકો એક યુરનો સાંખે, લાભો થશે પરચીસ.
શિક્ષક જે ફરમાવે કરવા, કસુર ન કરવી તેમાં.
શિક્ષક કરશે હિતજી શિષ્યનું, લેશ ન સંદેહ એમાં.
નાફરમાની હઠ પતરાજી, બેઅદબી જે રાખે,
અંતે દિલમાં બહુ પસ્તાઈ, ફલ કડવાં તે સાખે.
મોટે છોડી નાદાનીને, શિક્ષક આજ્ઞા પાલો,
શિક્ષક સુંગે માનથી વર્તો, નમનતાઈથી ચાલો.

પાઠ ૧૫ મો.

સાલ ગ રે હુ .

• ૬૯૭૬૬ - ૮૭૭૭ • ૭૭૭૭૭૭૭૭ • ૭૭૭૭૭૭૭૭

૭૭૭૭૭૭૭૭૭૭

યચ્ચોઝ્ઝાચ્ચો મચ્ચાઈ અઈપી-અંથેમ્ વહિષ્તા.૧

અર્થ .

“જન્મ લીધા પછીથી પવિત્ર રહેવું એ માણસને બાહુ ફાયદાકારક છે.”

શિક્ષક—છોકરાઓ ! સાલગરેહ એટલે શું ?

છોકરાં—સાહેબ, વર્ષગાંઠ અથવા જન્મ દિવસ.

શિક્ષક—પરં. પણ સાલગરેહ, વર્ષગાંઠ, અને જન્મ-દિવસ એ શબ્દો કેમ નીકળ્યા તે તમે ખરાબર સમજો છો ?

છોકરાં—તારી સાહેબ, મેહરબાની કરીને અમુને તે સમજાવો.

શિક્ષક—‘સાલગરેહ’ એ ફારસી ભાષાના શબ્દ છે. ‘સાલ’ એટલે વર્ષ અને ‘ગરેહ’ એટલે ગાંઠ. સાલ-ગરેહ અને વર્ષગાંઠ એ બે શબ્દો એકજ રીતે બનેલા છે અને તેઓનો અર્થ વર્ષનો ગાંઠ કરી થાય છે. જન્મ દિવસ એટલે પેદા થવાનો દિવસ.

છોકરાં—વર્ષનો ગાંઠ એટલે શું, સાહેબ ?

શિક્ષક—માણસની જીંદગીના વખતને દોરીની માથે સરખાવવામાં આવ્યો છે. જેમ દોરીની લંબાઈ માપવાને માટે તમુ અથવા ગજ વગેરે હરએક માપને છેડે ગાંઠ કરીને નીશાની કરવામાં આવે અને તે ઉપરથી કહેવાય કે આટલા તમુ અથવા આટલા ગજ દોરી થઈ તે પ્રમાણે માણસની જીંદગીનું એક વર્ષ પૂરું થઈને નવું વર્ષ ને દહાડે બેસે તે દહાડાને સાલગરેહ અથવા વર્ષગાંઠ કહેવામાં આવે છે કે જે ઉપરથી કહી શકાય કે ફલાણું માણસની આટલાં વર્ષની ઉંમર થઈ.

છોકરાં—સાહેબ, માલગરેહને દિવસે આપણે શું શું કરવું જોઈએ ?

શિક્ષક—તમે આગગાડીમાં મુસાફરી કરતાં હોવા ત્યારે કોઈની ‘સ્ટેશન’ આગલ આવી પોંહ્યો તો તમે કુદરતી રીતે વિચાર કરશો કે તમારી ધારેલી મુસાફરીના કેટલો રસ્તો પૂરો થયો અને કેટલો બાકી છે. એજ પ્રમાણે આપણી આ જીંદગીની એક મુસાફરી જેવી છે. તેમાં વર્ષગાંઠના દિવસો ‘સ્ટેશનો’ ની માફક છે. તેથી દર માલગરેહને દિવસે આપણે મુસાફરીનાં એ સ્ટેશન પર જરાવાર થોભીને ગંભીરપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે “મારી જીંદગીની મુસાફરીનાં કેટલાં સ્ટેશન પસાર કર્યાં અને બીજાં કેટલાં સ્ટેશનો રહ્યાં છે. આ મારી મુસાફરી થોડા વખતની છે અને તેની વળી દર સ્ટેશને સ્ટેશન ટુકી થતી જાય છે. આપણા જરથોસ્તી ધર્મે તાકીદ કીવી છે કે આ જીંદગીમાં આવતી જીંદગી સારૂ સુવાખનો જખીરો એકઠો કરવો જોઈએ. જો તે નહીં કીધું હોય તો પાછલથી પરતાવો થશે. સુવાખ સારાં કામોથીજ થાય છે અને તે સારાં કામો આ ટુકી મુસાફરી પુરી થવાની અગાઉ કરી લેવાં જોઈએ. અને જે સારૂં કામ આજે કરી શકાતું હોય તે કાલપર રાખવું નહીં જોઈએ.” વલી આપણી આ દુનિઆની મુસાફરીમાં વર્ષગાંઠનાં સ્ટેશન ઉપર આપણે જરાવાર થોખીને આપણાં સારાં કામોનો હિસાબ કહાડવો ઘટે છે. તેમ કરતાં આપણને માલમ પડે છે કે આ મુસાફરીને દરમ્યાન આપણે કેટલાખંધા વખત ફોકટ ગુમાવ્યો છે તથા લાંબી મુસાફરીના બરસા ઉપર કેટલાં સારાં કામો કરવાનાં રહેવા દીધાં છે અને તેમને માટે કેટલાં થોડાં સ્ટેશનો પસાર કરવાનાં રહ્યાં છે.

છોકરાં—ઠીક જાહેજ, અમે એ પ્રમાણે ચાલીશું.

શિક્ષક—પણ વર્ષગાંઠને દહાડે એટલું જ કરવાનું નથી. 'બીજું' બી છે. વર્ષગાંઠને દહાડે પ્રથમ સકારે કિરીને તાણી થોહને સોજાં કપડાં પહેરવાં અને ખુદાએતાલાની બંદગી કરીને જે જે કાંઈ પોતાની ખામીઓ યાદ આવે તે વિષે તે જાહેજ પાસે માફ માંગીને આવતાં વર્ષમાં તેઓને સુધારવાનો પક્ષો ઠરાવ કરવો. વળી ખુદાએતાલાએ ગયાં વર્ષમાં આપણી હાલિયાતીને સુધામત રાખી તે વિષે તેનાં શુકરાતાં કરવાં. અને આપણાં માખાપે આપણી ઘણી સંભાલ લીધી તે માટે તેઓની પાસે જઈને નમીને તેઓનો ઉપકાર માનવો. એટલી ફરજો બહુત્યા પછી આપણાં ભાઈ બહેનો, મુગાં-વાહલાં, દોસ્ત આશનાઓ તથા એકબીજાંઓને પ્યારથી મિટીને તેઓ તરફની માહિયતનો વધારો કરવો.

બીજું—તમે વિચારવું જોઈએ કે “આજે મં જન્મ લીધાની યાદગારીનો દિવસ છે અને ‘જન્મ લીધા પછીથી પવિત્ર રહેવું એ માણસને બહુ ફાયદાકારક છે’ એવી ઉત્તમ વાચાજ પેગમખર જાહેજ અશે જરથોસ્તે કીધેલી છે. માટે તે પ્રમાણે મારી જીંદગીમાં મારા વિચાર, વાણી, અને કામોને તથા મારાં તતને પવિત્ર રાખવાની ઘણી કોશિશ મારે કરવી જોઈએ.”

પાઠ ૧૬ મો.

કોઈને ચીડવવું નહીં અથવા ચાલા પાડવા નહીં.

מקומות אלה הם בעברו של אברהם

ॐ ह्रीं नमो ॥

મરદુમ્ રા બ સખુત્ આતુર્દ્ એસ્તમ્.....
પ પતેત હોમ્.?

અર્થ.

“भाइसने सज्जुनथी में दुःखी कीधां डाय...
तेना पस्तावो कइंछुं.”

ધરાની પતેતનાં ઉપલાં વાક્યમાં નહારા સંખ્યનથી કોઈનું દિલ દુઃખવવાની તકસીર જણાવીછે. કોઈને ચીડવતું અથવા કોઈના ચાલા પાડવા એ અશરાણીથી ઉલટુંછે. જેના ચાલા પાડવામાં આવે તેનું દિલ દુઃખાયછે માટે એ કામ યુત્તાહ ભરેલું છે.

વળી આપણા જરથોસ્તી ધર્મમાં અશક્તોને મદદ કરવાને ફરમાવેલું છે અને અશક્તોને મદદ કરનાર ખુદાએતાલાની ખરી તાબેદારી બજાવે છે એમ કહેલું છે. ૨ હવે અશક્તોને ચીડીને અથવા ચાલા પાડીને તેઓને દુઃખી કરવાનું કામ તેથી ઉલટું છે અને તેટલા માટે તે યુનાહ બરેલું છે. ગરીબ, નાચાર, અપંગ, અથવા અશક્ત માણસના ચાલા પાડનાર તથા તેને ચીડવનાર ગોયા ખુદા તરફ એમદખી કરે છે. કેમકે કોઈ માણસ જન્મથીજ અશક્ત હોય છે અથવા કોઈ જીંદગીમાં પછવાડેથી કમનસીબે અશક્ત થઈ

પડેછે તે ખુદાનો બનાવ છે. મોટે તેને ચીડવવું એ ખુદાને પસંદ પડે નહીં.

આપણે કોઈને ચીડવીએ તો તેથી તેને દુઃખ લાગેછે. અને માણસને કોઈની રીતે દુઃખ દેવું યુનાહનું કામ છે. એટલુંજ નહીં પણ તેમાંથી ઘણી વખતે કબ્રો કંકાસ થઈને તેથી બહુ નુકસાન થાય છે. કોઈને ચીડવતી વખતે આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે જો કોઈ તેજ પ્રમાણે આપણને ચીડવે તો આપણને કેવું લાગે ?

કેટલાંએક છોકરાંઓ રસ્તામાં કોઈ આંધલું, લુલું, લંગડું, અથવા ગરીબ માણસ જવું જોય છે તેના સાજા પાડેએ અથવા તેને ઢેકાં મારેછે અથવા તેને હરએક તરેહથી ખીજવેછે. એમ કરવું બહુ ખરાબ છે. કોઈ લુલાં, લંગડાં, અથવા અપંગ આદર્મીને જોઈને તો આર તેની દયા ખાવી જોઈએ, અને વિચારવું જોઈએ કે કોઈ દહાડે કદાચ આપણીની દશા તેના જેવી થાય. મોટે તેને દિલાસો આપીને આપણથી અને તેટલી મદદ કરવી જોઈએ અને આપણે તે કરતાં સારી હાલતમાં જઈએ તેથી ખુદાનો આભાર માનવો જોઈએ.

કોઈને ચીડવવામાં મોજ મેજવવી એ નીચ સ્વભાવનાં માણસનું કામ છે. ઉંચ સ્વભાવનાં માણસો તો ખીજનાં દીક્રને ખુશી કરવામાંજ મોજ મેજવેછે. કોઈને ચીડવવા પછી આપણને પસ્તાવો થયા વગર રહેતો નથી. કેમકે આપણાં દીક્રમાં લાગેછે કે તે બાપડાંને વગર કારણે સતાવીને આપણે એક ખોટું અને યુનાહનું કામ કીધું.

દોહરો.

હુથીઆરે તનપર જખમ, મનપર ખીજે થાય—

તન ઘા રૂને—પણ કદી, મન ઘા નહીં રૂજાય.

તેઓમાં એક ખુંધો હતો તે હમેશાં લાલ રમાલ વાપરતો હતો. તેના રક્ષકો તેના લાલ રમાલ સંતાડીને તેને ચીડવતા હતા અને તેથી મોજ મેલવતા હતા. શીખી રહીને મદરેસા છોડવા પછી કેટલીએક મુદતે તેઓમાંના એક જે ઘણો હુશ્યાર હતો તેનું એક આખરદાર ગૃહસ્થની બેઠી સાથે પરણવાનું નક્કી થયું. લગ્નની એક બે દહાડા અગાઉ તે એક નવરી જગામાં ફરવા ગયો. ત્યાં એક ખુંધા માણસને ગળવામાં લાલ રમાલ સાથે ચાલતો પોઠેથી જોયો. તેણે તેને પોતાની મદરેસાનો ખુંધો દોસ્ત ધાર્યો. તેથી તેને ચીડવવાની જીતની રીત તેને યાદ આવી. તેણે ધાર્યું કે મારું લગ્ન થવાનું છે તે વાત જો મારા ખુંધા દોસ્તને તેના રમાલ લઈ મુકીને જણાવશ તો બેવડી ખુશી અને રમુજ થશે. જેવા હલસે તેના રમાલ કહાડવા જાય છે કે પેલા ખુંધાએ “ચાર ! ચાર !” કરી ખુશ પાડી. તેથી પોલીસનાં માણસોએ આવીને પેલાને પકડી લીધો. તેને માલુમ પડ્યું કે તે ખુંધો માણસ તેનો જીનો દોસ્ત નહી પણ કોઈ બેગાનો હતો. તેણે ઘણીખી માફ માંગી અને ઘણીખી સમજાવ્યું પણ તે ખુંધો સમજ્યો નહી. અંતે ખુંધાએ તેને માજીસ્ત્રેટ આગળ ઉભો કરીને જોણે તે જીવાનને દંડ ફરમાવ્યો. આ દંડની ખબર વર્તમાન પત્રોમાંથી પેલી પરણવાની છોકરી અને તેનાં માયાપનાં વાંચવામાં આવી. તેથી તેઓએ પેલાને ચોરો જાણીને તેની સાથે લગ્ન કરવાનું સાટું તોડી નાખ્યું. એથી તે જીવાને આખી જીંદગીનાં સુખોની ખાંધેલી આશા ભંગ થઈ અને તે જીવ્યો ત્યાં લગી તેને પસ્તાવો થયો. ચીરડાવવાની અને ચાલા પાડવાની ટેવનાં પરિણામો કોઈ વાર એવાં અફસોસકારક નીપજે છે.

દોહરા.

“હસ્યાનું ખસ્યું” કરી, કહેવત છે પ્રખ્યાત—
હૈડે રાખી યાદ તે, ચાલો સડુ દિન રાત.

પાઠ ૧૮ મે.

બોલી વડાઈ.

ထိုနေ့မှာမင်းမင်းကြီး . သာသနာ့ရေး . သာသနာ့ရေး

ઉચ્ચ પરેઝાઈ માવોય મિથોમતનાંમ. ?

અર્થ .

“મારાં મિત્રા અભિમાન છોડું.”

એક દિવસે રૂસ્તમ નામે એક નાહનો છોકરો. અને રત-
નબાઈ નામની એક નાહની છોકરી દરીએ કીનારે એક ટેક-
ડીપર ખેસીને પોતાના પોશાક વિષે વડાઈ કરવા લાગ્યાં. તે
વખતે નીચે પ્રમાણે વાતચીત થઈ.

इत्तम—जो रतनबाई! आले में जतातना नया
 दगला पहरेछि, ते देवा अपकादार छे ! तेना कुमास देवा
 सरस छे ! मारां नवां श्रुत देवां यज्ञकतां छे ! मने ज्येवुं
 लागेछि के ज्यमीत मारां जेवां कपडां धातुं थोडां माणुसा
 पहरेतां हथे.

રતનબાઈ—મારે પોશાક તારા કરતાં ઘણા મરમ છે. જો, મારે પોલકો કેવો મજાનો રેશમી છે, અને મારાં ગલાંમાં માતીનો હાર કેવો શાભે છે ! તારા કરતાં મારે પોશાક અને ધરણાં કેવી મોંઘી કીમતનાં છે !

એ પ્રમાણે તેમની વાતચિત થતી હતી તે વખતે એક કાડા તેમની પાસે થઈને જતો હતો. તેણે તેઓને કહ્યું કે મુગાં ખેસો. તમારાં કપડાં ઉપરથી ઓઠી વડાઈ કરવી તમને ઘટારત નથી. કારણ કે તે તો ખીજાં જનવરેનાં શરીરના

મેલ છે. તેને તમારા અંગ શોભાવવામાં તમે લીધો તે અગાઉ જેઓને તમે છેક નીચાં પ્રાણી કરી ગણોછો તેઓ તેને અંગમાંનો કચરો ગણતાં હતાં, બહુકે તેઓએ પોતાનાં અંગમાંનો કચરો કહાડી નાખે તેમ તેને કહાડી નાખ્યો હતો. આ રેશમ તો મારા જેવા કીડાઓએ પોતાના નીચલા હાઠ તલેનાં બે કાણાંમાંથી યુક્તિ નાખેલું હતું.

રસ્તમ—સાંભલ, રતનબાઈ, આનો તું શું જવાબ આપેછે ?

પછી પાસેના દરીઆમાંથી એક કાણુ બોલ્યું “એનાં મોતી તો મારાં એક જાતભાઈ માછલાંનો એક રોગ માત્ર છે કે જે રોગની રસી તેથી પોતાનાં રોગિષ્ઠ શરીરમાંથી કહાડી નાખાતી નથી તેથી તે બંધાઈ જમને મોતી બનેછે.”

રસ્તમ—અરે રતનબાઈ ! તારાં વડાઈ ભરેલાં કપડાં અને કીમતી ઘરેણાં તો કેયાં બહુ હલકાં દેખું. પણ જો મારાં કપડાં તો કોઈ કીડામાંથી કે ખીજાં જીવજંતુમાંથી નીકળેલાં નથી.

આ સાંભળીને રતનબાઈ તો શરમથી નીચું જોઈને ચુપ બેસી રહી. પણ તેવામાં એક ઘેટો જે પાસે ચરતો હતો, તે બોલ્યો—“એ વાત ખરી. તોપણ રસ્તમજી, આ તારો બનાતનો દેગલો તે વત્રી શાનો બનેલોછે ? તે શું એકવાર મારા એક સગાનાં શરીરપર ઘણાં વત્રી પડવાથી નકામાં જાણીને કહાડી નાખેલાં રૂપાંટાં નથી શું ? અને તારાં ચલકતાં બુટ મારા મિત્રો વાછરડા તથા બહુદનાં મુવા પછીનાં વાસ મારતાં ચામડાંમાંથી બનેલાં નથી શું ?” આ ઘેટાના તાનાથી રસ્તમને ખી ખરડે પાણી ઉતર્યું. પછી તે દહાડેથી તેણે અને રતનબાઈએ ખોટી વડાઈ કરવાનું છોડી દીધું.

(૪૬)

કાડા, કાલુ, અને ઘેટાં, વગેરે પ્રાણીઓ કાંઈ માણસો
આથે વાતચિત કરી શકતાં નથી તોપણ તેઓ ઉપરથી માણસે
શિખામણ લેવી કે તેણે મિથ્યા અભિમાન કરવું નહીં.
મિથ્યા અભિમાન દેખાડવામાં અને ઓઠી વડાઈ કરવામાં
ખુબ મૂર્ખાઈ છે. તે કરનારને ખુબ કોઈ હસેછે અને તે કર-
નારને સેવે છે જાજવાવું પડેછે. મિથ્યા અભિમાની જે વિષે
તેને માન ઘટવું નથી તે માન લેવા માગેછે તેથી તે જુદા
દાવો કરવાનો ગુનાહ કરેછે. એટલા માટે મિથ્યા અભિમાન
આપણા જરથોશ્તી ધર્મની રૂએ ગુનાહ બરેલું છે જે તરક
કરવા મથાલે ટાંકેલા અવસ્તાનાં વાક્યમાં જણાવેલું છે.

ઓ પા ઈ.

મિથ્યા કરવાથી અભિમાન,
ઓશે જણ પોતાનું માન.
પાપ વલી છે એથી ખરો,
કહે અવસ્તા તે પરહરો.

(૪૭)

પાઠ ૧૯ મો.

બેઆજારે જાનવરો તરફ ઘાતકી થવું નહીં.

-મણ .મપમમમમમમ .મુમમમ .મુમમ .મ

કિ મપમમમમ

મમમમમમ મમમ મમમ મ

. મમમ મમમમમ મમમ . મમમ મ

કિ મમમ મમમમ મ

ઉસ્ ગેઉધ્ સ્તુથે તાયાઅત્યા હઝહ્હત્યા.^૧

અઝ હર અધન વનાહ...ગેતીહા અંદર

ગોસ્પંદ ઉ ગોસ્પંદ-સર્દગાં જસ્ત...પ પતેત હોમ.^૨

અર્થ .

“ગોસ્પંદોને ચોર અને હુટારાથી બચાવીશ.”

“આ ફુતીઆમાં જાતજાતનાં ગોસ્પંદો તરફ મારાથી જે ગુનાહ થયો હોય...તેનો પસ્તાવો કરું છું.”

ગાય, બલદ, ઘોડા, ઉંટ, મેંદાં, બકરાં, અને એવાંજ ખીજાં ચોપગાં જાનવરો જેઓને પાલવાથી માણસોને ફાયદા થાયછે તેઓને આપણા ધર્મની બાધામાં ‘ગોસ્પંદ’ કરી કહેછે. જે જે જાનવરો માણસ જાતને નુકસાન કરતાં નથી તેઓની ઘટ્ટી માવજત લેવાની અને તેઓપર ઘાતકીપણું નહીં વાપડવાની, આપણા જરયોગતી ધર્મને લગતી કેતાબોમાં મુજબ તાકીદ કીધીછે.^૩ ખુદાતાલાએ આપણને તેઓ કરતાં

૧ યજ્ઞને ૧૨ ૬૦ ૨. ૨ ઈરાની પતેત.

૩ યજ્ઞને હા ૧૧ ૬૦ ૧, ૨; પતેત ઈરાની; ઈત્યાદિ.

ચહડતાં બનાવ્યાં છે અને તેઓની ઉપર સરદારી આપી છે, તે તેઓનો ઘટતો ઉપયોગ કરવાને અને તેઓની ઘટતી ખરદાસ્ત કરીને તેઓથી ફાયદો મેલવવાને આપી છે, નહીં કે તેઓને દુઃખ થાય તેમ ફોકટ તેઓ ઉપર અજાણ્ય ગુજારવાને.

કેટલાંએકો ગમત મેલવવા સારૂ બેઆજાર જનવરે। ઉપર સખતી ગુજારે છે. જેમકે પોપટ, ચઢી, કમ્બતર, વગેરે પક્ષીઓને પથરા મારીને યા પીછાં એંચીને યા તેમનાં પીંજરામાં ગોઠા મારીને તેઓને જુમ મરાવવામાં મોજ મોગવે છે. કેટલાંએક ગાડી હાંકનારાઓ ઘોડો, બઝદ, વગેરે જે ઉપયોગી મુગાં જનવરે રાત દિવસ તેઓની મજૂરી કરે છે તેઓને નિર્દયપણે ચાપકા મારે છે અથવા પરાણીઓ ઘોંચી ઘણે છે, જેથી તેઓ લોહીલુહાન થઈ જાય છે. એ સંબલું ધાતકીપાણું વિનાકારણે અજાણ્ય દેવાનો ગુનાહ છે. આવી રીતે સેજ ગમતને માટે અથવા સેજ વધતું કામ લેવાને માટે પણ જનવરે ઉપર ધાતકીપાણું ગુજારનારાંઓ પોતાની આસી-અતથી ફૂર થતાં જાય છે અને તેઓની ફૂરતા જનવરે ઉપરથી વધીને માણસો ઉપર ચાલે છે. તેનકારાં લોકો ઉપયોગી જનદારે તરફ ધાતકીપાણું છોડી દીધે તો કેવું સારું ! જે તેઓ તેમ કરે તો તેઓ ખરી માનસાધવાલાં થાય.

દોહરો.

કોઈ રમત કરવા થકી, ક્રોધ વશે થઈ કોય,
ફૂરપણે પ્રાણી દમે, નિર્દોષિત જે હોય—
તે સહુને ધિક્કાર છે, અવસ્તા કહે આપ,
“ગોસ્પંદને આજાર દે, તેનો મોહટો પાપ.”

(૪૯)

પાઠ ૨૦ મેા.

બેઆજાર જનવરેનો આપણી રૂડી વર્તણુકપર દાવો.

-મહા. ૬૫૧મુદ્દીમમ .૨૧૦મ .મમમ .મમમમમમ

ક્રી મમમમમ

પસ્વીર યા સ્તો સરેધનાંમ વહિષ્ત.૨

અર્થ .

“પશુ અને માણસ જે બે સાહુથી સરસ જાતનાં
(જનદાર) છે.”

આપણા અવસ્તામાં પાલવાનાં જનવરેને ફક્ત માણ-
સથીજ ઉતરતાં જનદાર ગણેલાંછે. હાલ જમાનામાંની એવાં
અવલોકનો કરવામાં આવ્યાંછે કે તેઓને આપણીજ માફક
ખુશી અને દલગીરી, સુખ અને દુઃખ, ભય, શંકા,
સ્નેહ, ધિક્કાર, પ્યાર, અદેખાઈ, વગેરે મનની શક્તિઓ
તથા લાગણીઓ હોયછે. કેટલીએક વખતે તો તેઓમાં
શાખાશી મેલવવાની ઇચ્છા, શીખવાની ટેવ, અને
નક્કલ કરવાની શક્તિની જોવામાં આવીછે. તેઓને
યાદદાસ્ત શક્તિ તથા તર્ક શક્તિ હોયછે. દુકાંમાં તેઓ
માત્ર જીંદગી ધરાવેછે એટલુંજ નથી પણ ચોક્કસ દરજ્જે
ચતુરાઈ અને લાગણીની ધરાવેછે. તેઓની ઉપર આપણા
સંસાર વેહવાર, વેપાર વતજ, વગેરે આપણી ફરીકામ જીંદગીની
પાયો છે. વાચા અને સહડતાં જ્ઞાન ટ્રિવાય નીજ આવતોમાં
તેઓ આપણથી થોડાંજ ઉતરતાં છે. માટે તેઓનો આપણી

તરફની રૂડી વર્તણૂક પર હક છે. શકતાંએ અશકતની ખર-
દાસ્ત લેવી અને તેની તરફ ધાતકીપણું યુજી રવા નહીં દેવું એ
તેને યોગ્ય છે તેમજ માણસે એઆજીવ જીવનવૈરાની તેમાં વિશેષપણે
ગોસ્પંદોની ખરદાસ્ત લેવી અને તેઓની તરફ પોતાથી યા ખીજાં
કોઈથી ધાતકીપણું યુજી રવા નહીં દેવું એની તેને યોગ્ય છે.

ગોસ્પંદો કોઈ પણ દેશની દોહતના એક અતિ જરૂરના
ભાગ છે. તેઓ વિના સુધરેલાં માણસને ચાલે એવું
નથી. ગાય, ભેંસ, વગેરે ગોસ્પંદોથી આપણને કામતી
ખોરાક દુધ મળે છે અને તેમાંથી દહી, માખણ, ઘી, વગેરે
આપણા જરૂરના ખોરાકો બને છે. બજાર ખેતી કરવાનાં,
ગાડાં ધમડવાનાં, અને સવારીની ગાડીઓમાં જોડવાનાં
કામમાં આવે છે. સર્વે ગોસ્પંદોનું છાણ તથા મુતર ખાતર
બનાવવામાં ઘણું અગત્યનું છે. ખાતર વગર ખેતી થઈ શકે
નહીં અને ખેતી વગર આપણું યુજી રાન ચાલે નહીં. ગોસ્પંદો
મરી ગયા પછી તેઓનાં ચામડાં, શીંગડાં, હાડકાં, વગેરેની
ઘણીએક ઉપયોગી વસ્તુઓ બને છે. મેંઠાં ઘણાં ગરીબ પ્રાણી-
ઓ છે. તેઓનાં શરીર ઉપર ઉન પેદા થાય છે જેનાં ગરમ
કપડાં ઠંડીની વખતે ઘણાં ઉપયોગી છે. ઘોડા એક ઘણુંજ
અંચલ, સુંદર, અને નિમકહજાલ પ્રાણી છે. તે પોતાનું
કામ ઘણું જલદીથી કરી શકે છે. તે સવારી કરવાનાં અને
ગાડીઓને જોડવાનાં કામમાં આવે છે. ગધેડાં અને ઉંટ
જોકે દેખાવમાં સુંદર નથી, સમજણમાંની સરસ નથી, તોપણ
તેઓ ઘણાં ઉપયોગી છે. તેઓ કાંઠા, કચરો, અને ઝાડોના
પાલા ખાઈને યુજી રાણ કરી શકે છે. તેથી તેઓના ખોરાક
ઘણો સસ્તો પડે છે. તેઓ પુષ્કલ ખોજો ઉંચકી લઈ
જાય છે. રેતીનાં મેદાનમાં જ્યાં ખીજાં પ્રાણીઓ ચાલી શકતાં
નથી ત્યાં ઉંટ મુસાફરને તેઓના ખોજ સહીત લઈ જાય છે.

જે ઠેકાણે પાણી ન મળે તે ઠેકાણે ઊંટ ધણા દહાડા લગી પાણી વગર જીવી શકે છે. તેનાં પેટમાં કુદરતથી એક મસક હોય છે જેમાં પાણી ભરાઈ રહે છે. તે પાણી જરૂર વખતે તેની તરફ ધીપાયે છે અને મુઝાકરે ની જ્યારે પાણી મનવું નથી ત્યારે તેઓ તે ઊંટનાં પેટમાંની મસક કહાડીને તેમાંનું પાણી પીને જીવ બચાવે છે. એ વગેરે કૃતરાં, મરઘાં, અને બીજાં અનેક ઉપયોગી પ્રાણીઓ છે જેઓથી આપણને અનેક ફાયદા થાય છે. મોટે તેઓની તરફ ધ્યાતકીપણું નહીં રાખડવા અને તેઓની બરદાસ્ત કરવા આપણા અવસ્થામાં કહેલું છે. તે પ્રમાણે આપણે ચાલીએ તો તે જેમ ઘટવું તેમજ ફાયદા ભરેલું છે.

દોહ ૨૧.

પીડાકારક પ્રાણીને, હણવાનો નહીં દોષ,
હોય મનુષ્ય કે જીવજંત, સાક્ષી પૂરે હોષ.
પણ ઉપયોગી પ્રાણીઓ, જે તમથી પીડાય,
કહે અવસ્તા નાખશે, છૂપી તમપર હાય. ૨

(૫૨)

પાઠ ૨૧ મો.

બેહતર થવાની કોશેશ.

.....

.....

.....

અઝેમ્ તોઈ આઈષ્ પચ્ચોઉરયો ફવોઈવીદે
વીરપેંગ્ અન્પેંગ્.૧

અઝ્ પેદર્ નામ્ બર્દાર્ બાષ્.૨

અર્થ .

અશો જરથોસ્ત કહેછે :—“ (ઓ અહુરમઝદ !)
હું તારા તેઓ (દીન ફેલાવનારાઓ) કરતાં પહેલે
વધારે જાણીને

તમામ બીજાંઓને (પાસબાની કર) ”

“ બાપ કરતાં વધારે નામદાર થજે.”

આપણે આપણી બરોબરીનાંઓથી બન્નકે ચહુડતાંઓ-
થીબી વધારે ચહુડતાં થવાની ઉમેદ રાખવી અને કોશેશ
કરવી એ બહુ સારો ગુણ છે. જો કોઈ છોકરું વધારે
અભ્યાસ કરીને પોતાના વર્ગનાં બીજાં છોકરાંઓથી આગલ
નીકરી જવાની કોશેશ કરે તો તેને શાખાશી ધોટેછે. જો કોઈ
રાજ્યકર્તા પોતાની રદઅતને બીજાઓ કરતાં વધારે સુખ
આપીને એ બાબતમાં તેઓ કરતાં બેહતર થવાની ધનિતેજરી
રાખે તો તે તેને નામદારી બરેલું છે. જો કોઈ શેઠીઓ
બીજા શેઠીઓ કરતાં વધારે સખાવત અને પરોપકારનાં

કામો કરીને વધારે નામદારી મેલવવાની હોંસ રાખે તો તેખી વખાણવા જોગ છે. એક કીસખી પોતાના કીસખમાં ખીજા કીસખીઓ કરતાં વધારે સરસ થવાનો ઉદ્યોગ કરે; એક વિદ્વાન ખીજા વિદ્વાનો કરતાં વધારે કામેલ થવાની મેહનંત કરે; દુકમાં કોઈખી ઘટતી રીતે આગલ વધવાનો પ્રયત્ન કરે; તો તેમ કરનારાં સર્વે જાણુની ઉજટ ખસીત વખાણવા જોગ અને જરૂર પડે તો ટેકો આપવા જોગછે. તોપણ યાદ રાખવું કે ખીજાંઓથી સરસ થવાની ધનિતેજરી હમેશાં સારાં, સર્વેને ઉપયોગી, અને નેકી ભરેલાં કામોમાંજ રાખવી જોઈએ.

સરસાઈ કરવા જતાં જો કાંઈ ગેરફાયદો નીપજવાની ધાસ્તી હોય તો તેવી સરસાઈ કદી કરવી નહી. જેમકે દાખલા તરીકે ફેટલાંએકો રસ્તાપર ગાડીઓ દોડાવીને ખીજાઓથી આગલ નીકલી જવા માંગેછે. તેમ કરતાં ફેટલીએક વખતે ગાડીઓ એક ખીજી સાથે અડકીને તેમાં ખેડલાં માણસોનાં અથવા રસ્તે જતાં માણસોનાં શરીરોને ધક્કા થાયછે. માટે એવી ગેરફાયદા ભરેલી સરસાઈ કરવી નહી. ફેટલાંએકો લખને ટાંકણે અથવા ખીજા હરએક શાદી અથવા ગમને અવસરે દેખાદેખીથી ખીજાંઓ કરતાં વધારે મોહટા ખરચો કરવાની તથા ખાણાંઓ આપવાની અને ખીજી થોડા વારની ઢાલી દુકરાજીની સરસાઈ મેલવવાની ધનિતેજરી રાખેછે તેખી નુકસાનકારક છે. એ ખોટી દુકરાજીની સરસાઈ મેલવવા જતાં થોડા વખતમાં ઘણાં પૈસા ખરચાઈ જાયછે જેનું કાંઈ જાણુકનું ફલ મલકતું નથી. જો તેટલો પૈસો કોઈ ખીજાં સદાના ફાયદાનાં કામ પછવાડે ખરચવામાં સરસાઈ કીધી હોય તો તે ખસીત વધારે શોભા ભરેલુંછે. માટે ઘણા ફાયદા ભરેલાં કામોમાંજ સરસાઈ કરવી જોઈએ.

જો ગેરફાયદા ભરેલાં કામોમાં સરસાઈ કરવી યોગીએ તો ખરાબ કામોમાં તો વધારે યોગીએ. કેટલાંએકો લોકોના ધિક્કારમાં આવે અથવા સરકારની સજાને લાયક થાય એવા અપરાધો કરેછે અને તે કરવામાં સરસ હીકમત વાપડવામાં પોતાની હુશીઆરી સમજેછે. જેમકે કેટલાંએક ધંધાદારીઓ અપ્રમાણીકપણે પોતાનાં ઘરોને ઠગવામાં સરસાઈ મેલવીને ખુશી થાયછે. કેટલાંએકો ખીજાંઓની મજાક મશ્કરી કરવામાં, કેટલાંએકો હીકમતથી જુઠું બોલવામાં, અને એ વગેરે 'ખીજાં' નહ રાં કામોમાં સરસ નીકલવાની ધનતેજની રાખેછે. પણ એ બધી સરસાઈની ધનતેજની ધિક્કારવા લાયકછે.

ખિનજરનાં કામોમાં સરસાઈ કરવી નકામીએ. જેમકે જો કોઈએ એક ટુકાણે ધર્મશાળા બંધાવી હોય અને તે ટુકાણે ખીજા ધર્મશાળાની જરૂર ન હોય તોખી પણ જો 'ખીજા' કોઈ ફાકટનો ખરચ કરીને ખીજા ધર્મશાળા બંધાવે તો તે ખરચ કાંઈલો નકામો જાય. તેજ પ્રમાણે કોઈ ગરીબ, નાચાર, આંધલાં, પાંગલાં, અને એવાંજ ખીજાં અશક્તોને સંખ્યાવત કરવું હોય તેને જોઈને સરસાઈ કરવા માટે ખીજા કોઈ જો શક્તિવાલાં અને સંખ્યાવતને લાયક નહીં એવાંઓને સંખ્યાવત કરે તો તે ખિનજરની અને યોગી સરસાઈ કહેવાય. માટે એવી સરસાઈની ધનતેજની રાખવી નહીં.

દોહરો.

કોશેશ કર બેહતર થવા, મલશે બદલો ખાસ—
પણ કોશેશ યોગી થતાં, વ્યર્થજ નશે પ્રયાસ.

ઢોઈની બદગોઈ કરવી નહી. એ કામ ધણું જાણુન અને ધિકાર ભરેલું છે. બદગોઈ કરનાર પકડાઈ આવેઆ વગર રહેતું નથી અને તેથી તેને ધણું નુકસાન થાય છે.

બદગોઈ કરવાથી ધણું માકાં પરિણામો નીપજે છે. જેની બદગોઈ કીધી હોય તે ઉમ્મરેરાઈ જાહેને તે બદગો માણસ સાથે ટંશે કરે છે, અથવા તેને મારે છે, અથવા ફરીઆદી માંડીને કજીઓ લડે છે. પરિણામમાં મુલેહનો ભંગ થાય છે, અને ધણો કીમતી વખત, પૈસા, અને મેહનત વ્યર્થ જાય છે. કેટલીએક વખતે તો તેમાં એક અથવા વધારે જાણના જીવંતી જાય છે.

બદગોઈ કરનાર જીવંત બોલવાનો ગુનાહ કરે છે. વળી તે એક ધણું લીચકારું માણસ કરે છે. આંતે તેની મુજ તે પામ્યા વગર રહેતું નથી. તેણે જેની બદગોઈ કીધી હોય છે તેને તેથી થોડો વાર દુઃખ થાય છે ખરું, પણ આંતે સુઆઈ ખુશી પડવાથી તે પેનાં બદગો ઉપર ક્રોધ મેલવે છે. સર્વે કોઈ તેની દયા ખાય છે, અને પેનાં બદગો ઉપર શીતકાર નાખે છે.

બદગો આદમી જીઆંગાર ખરફસ્તર અથવા જાલમ વાટપાડા કરતાંની વધારે ખુશ છે. ખરફસ્તર કરડીને અથવા ડંખીને જેલું કોઈનાં તનમાં દરદ પેદા કરે તે કરતાં બદગો પોતાના નાપાક અને જીડા સખુનોથી નિર્દોષનાં દીલને વધારે દરદમંદ કરે છે. નાહનાં કે મોહટાં, ગરીબ કે તવંગર, મહુને મનથી પોતાની આખર પોતાનો કીમતીમાં કીમતી ખજનો છે. બદગોઈ કરનાર તે ખજનો લુટવા જેવું કામ કરે છે. તેથી તે ગોયા એક લુટારો તેની સોડથી કીમતી ચીજો લુટી જાય તેવું નુકસાન તેને કરવા મગિ છે.

દરએક માણસમાં પોતામાં એટલીખતી ખામીઓ છે કે જે તે ખસી વખત પોતાની ખામીઓ શોધી કહાડીને પોતાને

સુધારે કરવામાંજ રોકાયલું રહે તો તેને ખીજાંની ખામી જાણવાનો વઠીક અવકાશ મળે નહીં. અને જો કદાચ ખીજાંની ખામી જાણવા પછી તે તેને દરગુજર કરે તો બહુ સારું. અગર તેમ નહીં કરે અને તે ખામી જાહેર પાડે તો તે કદાચ સજા પામે નહીં. પણ જો એક માણસ ખીજાંની જુઠી બદગોઠ કરે તો તે ખચીત મોહટી સજા, લોકોનો ધિક્કાર, અને ખુદાતાલનો કેહર મેલવેછે. ખીજાંની બદગોઠ કરતી વખતે જો તે ડરનાર વિચાર કરે કે કોઈ શખ્સ તેજ પ્રમાણે તેની બદગોઠ કરે તો તેથી તેને પોતાને કેટલું માફું લાગે, તો તે કદી તેમ કરે નહીં.

જેની બદગોઠ કરવામાં આવે તે જો પેલાં બદગોઠને ખાટું પાડવા માટે ઘટતા અને દાનાઈ ભરેલા ઉપાયો લીએ તો તેથી તેને લાયક સજા થઈ રહેછે. શેખસાદી કહેછે કે એક દહાડે હું મારા ઉસ્તાદની આગળ ફરીયાદ કરવા લાગ્યો કે ફજાનાએ મારી વિરુદ્ધ એવી જુઠી સાક્ષી આપી કે હું ખરાબ ચાલનો છું. ઉસ્તાદે કહ્યું કે જો તે એમ કહેછે તો તું વધારે મારી ચાલ ચકાવ કે તે અંતે શરમીદા થશે. વળી એ વિષે શેખસાદીએ એક ખીજા હુકાયત કહીએ કે એક જણે પોતાની નકારી ચાલ છોડીને મારી ચાલ પકડી અને એક ભજા ઉસ્તાદની શાગેરદી કરવા લાગ્યો. જોકે તે તદત સુધરી ગયો હતો તોખી તેની પુઠે ખોટી ગીબત કરવામાં આવતી હતી કે એ ભાઈએ પોતાના આગલા ઢંગ છોડ્યા નથી. આ ગીબતથી તેનાં દીલને બહુ દુઃખ લાગતું હતું. એક દહાડે તેણે પોતાનું દુઃખ પોતાના ઉસ્તાદ આગળ જાહેર કર્યું. ઉસ્તાદે તેને શીખામણુ દીધી કે એ ગીબત માટે તો તુંએ ખુદાનો આભાર માનવો જોઈએ કે ખીજાંએ તુંને ભુંડા કરી કહેછે પણ તું તો ભલોછે. તારાં મનને તો સંતો-

(૫૮)

પછે કે તું ભુંડા નથી. ત્યારે તું દલગીર કાં થાયછે ! પણ જો એવું બન્યું હોતે કે તું ભુંડા છતાં બીજાંઓ તુને બોલા કરી કહેતે તો તે તારા હકમાં બધું નહીં થયું હોતે. કેમકે તું તારી ખામીઓ સુધારવાને બેઠરકાર રહેતે.

હો હો હો.

ચાલી યુગલી બદગોઈ, નહીં કરવી હરગેજ—
ભારી તેનો છે યુનાહ, મલે ન સાડું ફેજ.

પાઠ ૨૩ મો.

ખંતી પાઠ.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

અવીર-પુત્રાઈ એ આસમાન.^૧

અર્થ .

“આસમાનનું ખંતીપાણું.”

હાલમાં આપણ જરથોસ્તીઓમાં લગ્નના આશીરવાદ સારતી વખતે પરણતાં જોડાંને દેવામાં આવતી અનેક નસીહ-તો સાથે એક દુઆ આ મથલે ટાંકેલા શબ્દોમાં એવી મત-લખ્ખની દેવામાં આવેછે કે ‘તમે આસમાનનાં ભેવું પોતાનાં સર્વ કામોમાં ખંતીપાણું રાખનારાં થજો !’ એજ મતલખ્ખની એક શીખામણ શાહનામામાં શાયર શીરદુસીએ પણ આપીછે. આસમાનમાં આપણે જોઈએ છીએ કે તેના ગોલાઓનું ફરવાનું અથવા કામ હમેશાં ખંતથી નિયમસર થતું રહેછે. કદીબી થાકી જઈને કેટલી જઈને સ્થરજ, ચંદ્ર, અંન તારાઓ પોતાનું કામ

છોડી દેતા નથી અથવા બંધ રાખતા નથી. એ ચાલુ ખંતથી આ દુનિઆમાં રાત અને દિવસ, રૂઠુઓના ફરફાર, અને પેદાયશોની ઉત્પત્તિ વખતસર થાયછે. જેથી વનજ બાપાર અને આલમનો કારભાર નિયમસર ચાલ્યા જાયછે. જો ફરતા આસમાનમાં એવું ખંતીપાણું નહીં હોયતો દુનિઆમાં જે બધું ઉત્પન્ન થાયછે, રહેછે, અને મરી જાયછે, તે બધું પોતાના નિયમસર થતું રહે નહીં.

એ ઉપરથી આપણે ધ્યાન લેવો જોઈએ કે સ્વધર્મ કામમાં ક્રોધ અને વિખ્યાતિ મેજવવાનું સાધન ખંતીપાણું છે. એક માણસમાં હુશીઆરી, ચંચલાઈ, વગેરે ઘણા મારા ગુણો હોય પણ જો તે ખંતીબું નહીં હોયતો તેની તે સ્વધર્મી શક્તિઓનું કાંઈ મારું પરિણામ આવતું નથી. ખીજા હાથ ઉપર એક માણસમાં ચઢતી શક્તિઓ નહીં હોય તોપણ જો તેમાં ખંતીપાણું હોયતો તે પોતાની સ્વધર્મી ઉમેદોમાં પાર પડેછે અને સાથે નામદારી મેજવેછે. વિદ્યા અભ્યાસમાં, હુનર શીખવામાં, ધંધા ધાપામાં, ઘરખાર અથવા રાજ્ય ચલાવવામાં, ટુકમાં કોઈખી કામમાં ક્રોધ મેજવવાની કુંચી ખંતીપાણું છે. ધંત્રેજીમાં કહેવતછે કે “ધીરજ અને ખંતીપાણું પર્વતોને પછાડેછે.”

કોઈખી કામ કરતી વખતે શરૂઆતમાં જો મુશ્કેલી અને અડચણો નડે તો તેથી હારી આવું નહીં. પણ ખંતીપાણુંથી તેને પાર પાડવું. “મુશ્કેલી અને અડચણોની ખીણીકથી હારી ખાય તે નાહીમત છે. શરૂ કરીને થોડું કે ઘણું કીધા પછી મુશ્કેલી અથવા અડચણ નડવાથી છોડી દીએ તે મધ્યમ શક્તિનું છે. પણ અગાઉથી પુરતો વિચાર કરીને શરૂ કરે અને પછી ગમે એવી મુશ્કેલી અને અડચણો આવી પડે તોપણ ખંતીપાણું રાખીને પાર પાડે તે ઉત્તમ પંક્તિનું છે.”^૨

હંગ્રાંડની પારલામેન્ટનો નામીયો સભાસદ રીચર્ડ કોપ્પડન જ્યારે પહેલવેલું જાહેર બાષણ આપવા ઉભો ત્યારે તેમાં તદ્દન નિષ્ફળ થયો. પણ તેથી નાઉમેદ નહી થઈને તેણે અંતીપણથી બાષણ કરવાના હુન્નરમાં ધીમે ધીમે એટલી અધી કુશલતા મેલવી કે અંતે તે જાહેર બાષણ કરનારાઓમાં એક અસરકારક બોલનારો થયો અને સર રાખર્ટ પીલ જેવા વડા પ્રધાનેની તેની વખાણ કરી. પ્રખ્યાત કવિ, નાટકકાર, ક્રીસ્ટેનવીસ, તવારીખનવીસ, નિબંધકાર, વકતા, અને રાજ્ય સભાસદ બુલ્કવર લીટને પ્રથમ જ્યારે કવિતા અને ક્રીસ્ટાની ચોપડીઓ બહાર પાડવા માંડી ત્યારે તેના યત્નો નિષ્ફળ નીવડ્યા. લીટનની જગાએ જો ફ્રાન્સ પીજો નખલો પુરૂષ હતો તો અંથકાર થવાનું કામ છોડી દેતે. પણ તેણે તે નિષ્ફળતાથી હારી નહી આતાં અંતીપણું વાપડીને પોતાનું કામ ચાલુ રાખ્યું. તેથી તેને એક પછી એક કૃતેહ અને પ્રખ્યાતિ મલતી ગઈ. આજે બુલ્કવર લીટનનું નામ જ્યાં જ્યાં હંગ્રેજી એક્સમનો ફેંકાવેછે ત્યાં ત્યાં ઘણી પ્રખ્યાતિ પામેલું છે.

મરનાર મીંડીઝરાએલી જે પાછલથી લોર્ડ પીકન્સફીલ્ડનો અમીરી જેતાપ પામ્યો હતો અને જેણે કેટલાંએક વર્ષો લગી હંગ્રાંડના વડા પ્રધાનનો ઉંચો એકો ભાગવ્યો હતો તેના દાખલો અંતીપણથી અંતે કેવી કૃતેહ મેલેછે તેના ઘડો લેવાને ઘણો યાદ રાખવા જોગ છે. બુલ્કવર લીટનની માફક અંથકાર તરીકે તેના પેહલા યત્નોમાં તેને નિષ્ફળતા મલી હતી પણ અંતીપણું રાખવાથી અંતે તેણે અંથકાર તરીકે નામ મેંઝવ્યું હતું. હંગ્રાંડની પારલામેન્ટની આમની સભામાં જ્યારે તે પ્રથમ બાષણ કરવા ઉભો ત્યારે તે પસંદ નહી પડવાથી તેની હસી કરવામાં આવી હતી. પણ તેથી

ડરી નહી જતાં તે ભાષણ પુરું કરતી વખતે તે બાલ્યો કે
 “ઘણી વખતે મેં ઘણાંએક કામો શરૂ કર્યાંછે અને તેમાં
 અંતે હું કંતેહ પામ્યો છું. હવડાં તો હું ખેસી જઈશું પણ
 એક વખત એવો આવશે કે તમે મારું ભાષણ ખુશીથી
 સાંભળશો.” તેણે પોતાનું અંતીપણું જરી રાખ્યું તેથી
 અંતે તે વખત આવ્યો કે જ્યારે તે એવો કીર્તિવાન બાલ-
 નારો થઈ પડ્યો કે તેને સાંભળવાને લોકો આવુર રહેતાં હતાં.

અંતીપણું જોકે કંતેહ મેળવાયેછે તોપણ જો તે ભજાં
 કામોમાં વાપડ્યું હોય તોજ વખાણવા જોગ છે. યુરાં
 કામોમાં અંતીપણું અતિ ધિક્કાર ભરેલુંછે. અશો જર-
 થોશતે દુનીઆને ખરા ધર્મનો ઉપદેશ કરવામાં ગમે તેવી
 મુશ્કેલીઓ અને આક્રોશ આવી પડીયે તોપી અંતી-
 પણે કોશિશ ચાલુ રાખી તેમાં તે મહાત્મની કીર્તિ છે અને
 તેના શુભ દાખલાની હરએક ભજાં કામમાં નકલ કરવી
 જોઈએ. પણ અફરાસીઆએ દરિાનીઓને લુટી લઈને હિરાન
 કરવામાં કાંમો વખત અંતીપણું રાખ્યું તેમાં તે લીયાનત
 શિવાય બીજું કાંઈ પામ્યો નથી. જો એવું બને તે જર-
 થોશતને નિષ્ફળતા મળતે અને અફરાસીઆએ કંતેહની મળતે
 તોપણ જરથોશતની કીર્તિજ ગવાતે અને અફરાસીઆએ
 પર લીયાનતજ નખાતે.

દોહરો.

નાહનાં મોહણં કામમાં, અંતી થવું હમેશ;
 હોય કામ જો નેક તો,—નહી યુરાંમાં લેશ.

૧ પત્રાને ૪૬ ૩૦ ૧—૨; ૪૯ ૩૦ ૧—૩ : કલ્યાદિ.

૨ જમીઆદ પત્ર ૩૦ ૫૬—૬૪, ૮૨.

અદેખું માણસ પોતે પોતાનું કાંઈ થોડું ખરાબ કરતું નથી. તે પોતે પોતાનાં સુખનો નાશ કરેછે. ખીજાંની અદેખાઈ કરવાથી રાત દીવસ તેનું મન ખજાપાના આતશમાં ખલેછે, અને ખીજાંનું ખરાબ કરવાના વિચારે અને તજવીજી કરવામાં તેના ઘણાએક કીમતી વખત અને મેહનત ખરબાદ બનયછે. જો કદાચ તે પોતાની તે ધૂરી મફતમાં કાપેછે તો કાવવા છતાંની તેને સુખ થતું નથી. કેમકે તેનું અંતઃકરણ તે આટું કામ કરવા વિષે તેને હમેશાં ડાંખ્યા કરેછે અને જો તેણે અદેખાઈથી મજબૂતો અણુચરતો કાવદો ખીજાંએને બાણાયછે તો તેથી તેઓની આગળ તેની આખર મુદાની બનયછે. જો તે અદેખાઈથી ખીજાંનું ખરાબ કરવામાં નિષ્ફળ થાયછે તોની તેને ખવડું દુઃખ થાયછે. એકતો અંતઃકરણ ડાંખતું દુઃખ અને ખીજાં તો પોતાની નામોસીનું દુઃખ. કાંનીમાં કહેવતછે કે “અદેખીનાં દુઃખથી મરણ સિવાય કશુંકો નથી.”

જે માણસ ખીજાંની અદેખાઈ કરેછે તે પોતેજ પોતાનું ઉતરતાપણું અને તેનું ચઢતાપણું સામેત કરી આપેછે. તો જોકે ફેટલીએક વખતે અદેખું માણસ જેની અદેખાઈ કરેછે તેના કરતાં ચઢતી પદવીનું હાયછે. ઉતરતાં માણસો ચઢતાં માણસની અદેખાઈ કરેછે એટલુંજ નહીં પણ ચઢતાં માણસો ઉતરતાંની પણ અદેખાઈ કરેછે. ફેટલીએક વખતે પોતા પાસે જે સીજ નહીં તે સીજ ખીજાં પાસેછે તેથી તે તેની અદેખાઈ કરેછે. ફેટલીએક વખતે પોતાની પાસે જે સીજ હોય તે ખીજાંને મજવાની હોય તો તેની પણ અદેખાઈ કરેછે. એ પ્રમાણે અદેખું માણસ અદેખાઈ કરવાથીજ પોતે જેની અદેખાઈ કરેછે તેના કરતાં હલકું કરેછે.

અદેખાઈને લીધે દુનીઆને બહુ ગેરફાયદા થાયછે. રાજ-
આ એકખીજની અદેખાઈ કરીને નાશકારક લડાઈઓ
કરેછે તેમાં લખો માણસોના જીવ જાયછે, કરોડો રૂપીઆની
દોલતનો નાશ થાયછે, અને ઘણાંએક વર્ષો લગી મેહનત અને
હિયોગી ખીજવેલી આખાની સહેજ વખતમાં ફતા થઈ
જાયછે. પેસારીઓ, ધંધાદારીઓ, અને ખીજાં માણસો
એકખીજની અદેખાઈ કરેછે તેથી દુનીઆની આખાની
કાંઈ થાકું નુકસાન થતું નથી. જે ઘરમાં માણસો એક-
ખીજની અદેખાઈ કરેછે તે ઘરમાં હંમેશા કુસંપ અને
કળુઓ કંકાસ ચાલુ રહેછે તેથી તેઓને સુખ મળતું નથી.

માહનામામાં એવું વર્ણન કરાયેલું છે કે પેશવાદ વંશના
પાદશાહ ફરૈદુનના મહમ, તુર, અને એરમ એ ત્રણ છાતરા
હતા. એરમ જે સહુથી નાહતા હતા તેની અદેખાઈ કરીને
પેશા બે વડા બાઈઓએ તેને મારી નાખ્યો. તેથી તેઓનાં
ખાનદાનમાં કળુઆતું બી રોપાયું અને ઘણાંએક વર્ષો
લગી તેઓની આજાદના પાદશાહ એકખીજ સાથે લડતા
રહ્યા, લખો માણસોના જીવ ગયા, અને તેઓનાં દેશોમાં
ઘણીએક ખરાબીઓ થયા કીધી. પુરાતન ગ્રીસ દેશમાં
રાતી અને એથન્સનાં રાજ્યોએ એકખીજની અદેખાઈને
લીધે ઘણાંએક વર્ષો લગી માહોમાહે લડાઈઓ કરીને
પોતાની ઘણી ખરાબી કીધી હતી. પુરાતન રમ અને
કાર્યજનાં પ્રજાસત્રાક રાજ્યોએ પરસ્પર અદેખાઈ કરીને
ઘણાંએક વર્ષો લગી લડાઈઓ કીધી જેમાં કાર્યજનો એવો
મસૂલગો નાશ થયો કે આજે તેની કસી નીશાન રહી નથી.
એવી એવી ઘણીએક લડાઈઓ માત્ર અદેખાઈને લીધે
દુનીઆમાં થઈછે અને તેથી માણસ જાતને ઘણાં નુક-
સાનો થયાં છે.

(૬૫)

છોકરાઓ ! તમે કદી એકબીજાની અદેખાઈ કરશો
મા. બચાવેથી તમારાં મનમાં અદેખાઈનો વિચાર આવે
ત્યારે તેને એકદમ કહાડી નાખજો. તેથી તમે બહુ સુખી
થશો. નહિતો તમે બહુ દુઃખી થશો અને તમને, અદેખાઈ
કરવાના ગુનાહની સજા થયા વગર રહેશે નહીં.

બ.એ.ત.

અદેખાઈ “ દુઃખત ” નો સમજો ગુનાહ—
કરો તર્ક તેને, ફકીર હોવ કે શાહ.

પાઠ ૨૫ મો.

બદીને બદલે નેકી.

ગમગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥
ગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥ ગમગમ ॥

૦૦ ॥ ગમગમ ॥

ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥

૦૦ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥ ગમગમગમ ॥

મહામાન, પ કેફે કદનું પુષ્પ બેદ. એ તાન ન
ફૂંડે પગદ વનાહ કદનું. ?

આંચે પ બેષ તાન ન ધાયદ બેદ પ હેચ કસ
મ કુનેદ. ?

૧ બનામે અહુરમઝદ નામની સેતાયશ.

અર્થ .

“ઓ માણસો ! નેકી કરવામાં કોશેશનું રહો. કેમકે ખુદાએ તમને બધી કરવા નથી ફરમાવ્યું.”

“જે પોતાને થયલું નહીં ગમે તે બીજાને બી મા કરો.”

સાસાનીઆન વંશના પહેલા પાદશાહ અરદેશર બાબે-કાને પોતાને તાબેનાં શહેરો તથા ગામોમાં ઘણીએક દબેસ્તાનો એટલે નિશાજો સ્થાપી હતા. તેઓમાંની એક દબેસ્તાનમાં બેહઝાદ અને ખુશરો એ નામના બે છોકરા સાથે તાલીમ લેતા હતા. બેહઝાદનાં માખાપ ગરીબ હતાં અને ખુશરોનાં તાલિવંત હતાં. ગરીબ બેહઝાદનો પોશાક ખુશરોના જેવો કીમતી નહીં હતો. તેનાં હલકી જાતનાં કપડાં અને ગરીબ અવસ્થાની મસખરી કરીને ખુશરો વારંવાર તેની હસી કરતો હતો. બેહઝાદને તેથી બહુ માડું લાગતું હતું, તોપણ તે ભણે છોકરો તે અપમાન સાંપી જતો હતો અને જેમ બને તેમ તેની સોડથી દૂર રહેતો હતો.

એક દહાડે તે પોતાની નિર્દોષ રમતમાં યુતેણો હતો ત્યારે તેણે ખુશરોને કોઈ છોકરાને એમ કહેતાં સાંભળ્યો કે મેં તવારીખનો સખક આજે તૈયાર કીધો નથી તેથી હું ખીહુંછું કે ઉસ્તાદ મને સર્વેનાં દેખતાં સખત કપડો આપશે. મારી તવારીખની કીતાબ હું ઘેર વીસરી આવ્યો છું. ઉસ્તાદ હવડાં આવી લાગશે અને મારું ઘર ઘણું દૂર છે ત્યાં જઈને કીતાબ લાવવાનો અને સખક તૈયાર કરવાનો વખત રહ્યો નથી. એમ કહીને તે ગભરાવા લાગ્યો. તેના સાથીઓ તે ઉપરથી ગમત મેલવીને તેની સાથે રમુજ કરવા લાગ્યા. તેમ તેમ પેલા મગર ખુશરોને વધારે દુઃખ થવો લાગ્યું. તેઓ તેને ગરીબ બેહઝાદનાં સાદાં કપડાંની મસ-

ખરી કરવાની યાદ આપવા લાગા અને કહેવા લાગા કે તું તેને હમેશાં પજવેછે પણ આજે તુંને ઉસ્તાદ ધમકાવશે ત્યારે તેને ટાહડક પડશે ખરી. એવી એવી ખીજ વાતો કરીને તેઓ ખુસરોને ખીજવવામાં મોજ મેલવતા હતા પણ કોઈ તેને પોતાની તવારીખની ચોપડી આપતું હતું નહીં.

આ બધું જોઈને બજા બેહઝાદને બહુ ખોટું લાગ્યું. પોતાને પજવનારને ખીજવો પજવતા હતા તેથી તે ખુશી નહીં થયો પણ તુરત પોતાની તવારીખની કેતાબ લઈ આવ્યો અને ખુસરો પાસે જઈને તેને દીડાસો દીધો અને કહ્યું કે ખુસરો ! આ મારી તવારીખની ચોપડી છે અને ઉસ્તાદ આવે તેટલે તારીખ અને તેટલો સખક તયાર કર. જો તને તેમાં કંઈ મદદ જોઈએ તો તે કરવાને હું ખુશીથી તયાર છું.

આ વાર્તામાં બજા બેહઝાદે પોતાને હેરાન કરનાર ખુસરો સાથે જે તારીફ લાયક ચાલ ચલાવી તે એક અશો દસ્તુરે જોડેલી એક પવિત્ર સેતાયશમાંથી આ પાઠને મથાલે ટાંકેલાં નીતિનાં વાક્યઓનો એક દાખલો છે. એજ પ્રમાણે દરએક જણ દુનીઆમાં એકખીજાં સાથે વતે તો કેલું સારું ! “ખીજાંઓ આપણી સાથે જે ચાલ ચલાવે તે આપણને ગમે નહીં તો તેવી ચાલ આપણેખી કોઈ સાથે ચલાવવી નહીં.” એટલુંજ નહીં પણ આપણી સાથે કોઈએ બદી કીધી હોય તો તેના બદલામાં આપણે બદી નહીં પણ નેકી કરવી. કારણ કે “ઓ માણસો ! નેકી કરવામાં કોયેશમંદ રહેજો કેમકે ખુદાએ તમને બદી કરવા નથી ફરમાવ્યું.” જરથોસ્તી બાલકો ! આ અશો દસ્તુરની બધે નસીહતો યાદ રાખજો અને તે પ્રમાણે અમલ કરતાં રહેજો. એમ કરવાથી તમે દરરોજ નિર્દોષપણમાં અને નેકી કરવામાં આગલ વધતાં રહેશો. આ અશો દસ્તુરની નસીહત પ્રમાણે દુનીઆના

ખીજા ધ્રાણુએક નામીયા હિસ્તાદિ નસીહત કરી ગયાછે. જેમકે શેખસાદી કહેછે કે “જો કોઈ મારા રસ્તામાં કાંટા વેરે તો હું તેના રસ્તામાં ફૂલ પાંચરું.” “બીનીના બદલામાં બીની કરવી બહુ સહેજછે, પણ બીનીના બદલામાં ગેફી કરવી તે ખરી બહાદુરી છે.”

દોડ રો.

“કાંડ બદલે ફૂલ” માં, ખરી સજ્જનતા જાણ—
 “દે ચંદન ફણાડને, સુગંધ”—એવો પ્રમાણ.

ਪਾਠ ੨੬ ਮੋ.

પરોપકારી કામો કરવાની આદત.

စိန်မြို့နယ်နှင့် ပုသိမ်မြို့နယ်များရှိ မြို့များရှိ

ક્રમઘન્ટીમ વહાપાંમ આંત્રોબુજેમ. ?

અર્થ.

“ફરજંદ.....જે સારાં કામે કરનાર અને તંગીમાંથી છોડવનાર.”

શીરીન નામે એક નાહતી છોકરી હતી. તેણી એક દિવસે હરખાતી પોતાની મા પાસે જઈને કહેવા લાગી કે “માયજી, મને બહુ ખુશી લાગેછે.” માએ પુછ્યું, “શાથી ખુશી લાગેછે?” શીરીને કહ્યું “હું ચોટલા ઉપર ઉભેલી હતી ત્યાં એક ગરીબ બીખારીની છોકરી આવી. તે બહુ તરસી હતી તેથી મારી પાસે થોડું પાણી માંગ્યું. મેં ધરમાંથી પાણી લઈ જઈને પાડ્યું. તેથી તે તુરંત થઈને ખોલી કે

‘નહાની બાઈ! ખુદા તમારું ભણું કરશે.’ તે ગરીબ છોડીના આ સખુનોથી મને બહુ ખુશી લાગેછે.”

તેણીની માએ તેણીને બહુ શાખાશી આપી અને શિખા-મણુ દીધી કે “મારી વહાલી દીકરી, એજ પ્રમાણે ગરીબો તથા અશક્તોને મદદ કરતી રહેજે. દરએક જરથોસ્તી પોતાનું ફરજદ દરએક માણુને તંગીમાંથી છોડવનાર થાય એવી દુઆ માંગેછે. અશક્તોને મદદ કરવી એ આપણા ધર્મનું એક મુખ્ય ફરમાનછે. આપણા જરથોસ્તી ધર્મમાં આપણથી અને તેમ બુખાને અબ, તરમાને પાણી, નાગાને વજ્ર, માંદાને દવાદાર, અને તંગીમાં આવેલાંને દરએક તરેહની મદદ કરવાનું કામ મોહટા સુવાયનું કરી જણાવેલું છે. એ સુવાય કરવાથી હમેશાં ખુદા ખુશી થાયછે. હું તે દાદારની હજુરમાં માંગું છું કે તે તુંને હમેશાં ખીજાંએને તંગીમાંથી છોડવવાની બુદ્ધિ આપે ! ”

શીરીને કહ્યું “ત્યારે તો હું હમેશાં દુઃખીએને મદદ કરીને ખુદાને ખુશી કરવાની આદત રાખશ.” તેણીની માએ કહ્યું “જો તું એવી આદત રાખશે તો જોમ તુંને હવડાં ખુશી ઉપજી તેમ દરએક વખતે તેવું કામ કરવાથી ખુશી ઉપજશે. હવડાં તું નહાની છે ત્યારથી તેં દુઃખીએને તથા તંગીમાં આવેલાંએને મદદ કરવાની ટેવ પાડવી જોઈએ.”

શીરીને પોતાની બહી માતાની આ શિખામણુ યાદ રાખીને સારાં પરોપકારી કામો કરવાની આદત પાડી. તેણી પોતાને મજતા પૈસામાંથી આંધલાં, લુલાં, લંગડાં, અને અશક્તોને સખાવત કરતી; ગરીબ સગાં, પરોશી, તેમજ દરએક ખીજાંએને જો માંદાં પરોજાં સાંભલતી તો તેઓની મુજાકાત લઈને પોતાથી બનતી તેઓની બરદાશત તથા

તેઓનું કામકાજ કરતી; અને અભ્યાસમાંથી વખત મળતાં તેઓ પાસે ખસીને સારી સારી ચોપડીઓ વાંચી તેઓનું દુઃખ વીસરાવતી. એ વગેરે તેણી પોતાથી બની શકે તેટલી અશક્તોને ઉપયોગી થતી.

કહેવત છે કે “જેવું નહાનપણ તેવું મોટપણ” અને “કુમળું ઝાડ જેમ નમીએ તેમ નમે” તેથી જ્યારે તેણી મોહરી થઈ ત્યારે તેણીએ ઘણુંએક જાહેર પરોપકારી આત્માઓનાં કામકાજમાં કિલ્લેથી ભાગ લેવા માંડ્યો. જેમ જેમ તેણી તેવાં સારાં કામમાં વધારે રોકાવા લાગી તેમ તેમ તેણીને વધારે જુદી અને મુખ્ય ઉપજવા લાગ્યું. પછી વખત જતાં તેણીને પરોપકારી કામો કરવાની એવી આત્મ પડી ગઈ કે તે કદાચ વગર તેણીને ચાલેજ નહી. કોઈનું અડવાડીયું એવું જાય કે જેમાં તેણીએ કાંઈ પરોપકારી કામમાં થોડાંજ ભાગ લીધો નહીં હોય. એથી અતે તેણીએ એક બહારી પરોપકારી પાનું તરીકે નામ કલાડ્યું.

તેણીની બહારી માતાએ જે શિખામણ દીધી હતી અને પોતાની બહારી પારકાઓનાં દુઃખ ટાળનારી થાય એવી દુઃખા જે તેણીએ માંગી હતી તે કેવી અંતોપચાયક રીતે પાર પડી ! વાંચનાર છોકરાંઓ ! તમેથી શીરીનને જેવાં નેક, પરોપકારી, અને બીજાંએને “તંગીમાંથી છોડવનાર” થવાની આદત પાડો કે તમારાં માબાપો તમને તેવાં થવાની દૃષ્ટિ રાખેછે તથા દુઃખા માંગેછે તે આમીન થાય.

ચો પા ઈ.

જરથોસ્તી માબાપો જે
માંગે દુઃખા હમેશાં તે—
“કરજંદો નેકી કરનાર,
તંગીમાંથી છોડવનાર.”
જો કરજંદો તેવાં થાય,
તોજ દુઃખા આમીન કહેવાય.

પાઠ ૨૭ મે.

હુવા—પ્રુદાની એક બખશોશ.

စိ နှိပ်စက်မှုနှင့် . နှိပ်စက်မှု . နှိပ်စက်မှု

वातो तप्भो भञ्जधातो. १

અર્થ .

“વાયુ જોરાવર (જ) અડ્ડરમઝદે બનાવેલો (છે).”

જુદાએતાલાની ઉત્તમ પેદાયશોમાં હવા એક અન્ય-
ખીએથી બરેલી ઉપયોગી ચીજ છે. તેનું પડ આખી
દુનીઆની આસપાસ ફરી વલેલું છે. તે આપણાં શરીરને
લાગે છે, આપણા દમમાં પેસે છે અને બાહર નીકળે છે, તોપણ
તે આપણી આંખે ને આતી નથી ! પાણીમાં ખાલી વામણ
ભારતાં ને બુડબુડ કરતો અવાજ થાય છે તથા પાણી પર
પરપોટા ફૂટે છે તે હવાથી થાય છે. હવા બધી જગાએ પહોં-
રતી રહે છે. કોઈખી સીજમાં ગમે તેવું આરીકમાં આરીક
છિદ્ર હોય તેમાંખી તે દાખલ થાય છે. લાંબો વખત ગુજરતાં
દુનીઆની દરએક વસ્તુના સ્પર્શમાને હવા છુટા પાડે છે.

હવા કોઠવાર સ્થિર તો કોઠવાર હીલચાલ કરતી રહે છે. જ્યારે હીલચાલ કરે છે ત્યારે તેને પવન કરી કહેવામાં આવે છે, પવનનો વેગ કોઠવાર કલાકતા પાંચ જ્ઞાન માઈલ તો કોઠવાર હજારો માઈલ હોય છે. પવનનાં બીજાં ઘણાં ઉપયોગી કામો કરવામાં આવે છે. પવનથી વહાણ હંકરાય છે, આટો દહવાની અને ખીજાં કામોની ચક્રીઓ ફેરવવામાં આવે છે, આકાશમાં બલુનો ઉરાડવામાં આવે છે, અને એ વગેરે ખીજાં ઘણાંએક કામો કરવામાં આવે છે.

દર ચોરસ ઇંચ જગાએ હવાનો પંદર પૌંડનો ભાર પડે છે. આપણું શરીરપર દર ચોરસ ઇંચ જગાએ પંદર પૌંડનો હવાનો ભાર છે. તોખી કેવું અજબ ભેવું છે કે આપણને કાંઈજ ભાર લાગતો નથી ! એનું કારણ એ છે કે બધી તરફથી સરખો ભાર પડે છે તેથી તે જણાતો નથી. જો શરીરની કોઈપણ જગે પંદર પૌંડથી વધારે કે વધતો હવાનો બોજો પડે તો તે જગાએ દરદ થઈને આપણને તે તુરત જણાયા વગર ગડે નહીં અને તે વખતે આપણી હાલત બધી ભરેલી થઈ પડે. બધી તરફ હવાનું દબાણ સમતોલ રાખવામાં આપણા કિર્તારે કેવું દહાણુ, દયા, અને દૂર-અંદેશી દેખાડે છે !

હવાના બાબમાં કિર્તારની કરામત અને અપ્પશેશ એટલીજ નથી. હવાથી આપણને જે જે ફાયદા થાય છે તેઓમાં સહુથી મોટો ફાયદો એ છે કે હવા ઉપર આપણી જીંદગીના આધાર છે. આપણે તેને હમેશાં દમમાં લઈએ છીએ. જો હવા નહીં હોય તો આપણથી દમ લેવાય નહીં અને આપણે તુરત મરી જઈએ. આ ઉપરથી મિલ્લ થાય છે કે ખુદાએ આપણી ઉપર કીયેલી અપ્પશેશમાં હવા એક અતિ ઉમદા અપ્પશેશ છે.

વસી જ્યારે આપણે દમ લઈએ છીએ ત્યારે આપણાં શરીરમાં ફરીને આવેલું જે ખરાબ લોહી આપણાં ફેફસાંમાં હોય છે તેને દમમાં લીધેલી તાજી હવા મોંહલું “આક્સીજન” નામનું તત્વ ચોખ્ખું કરે છે. જે ચોખ્ખું લોહી આપણી નેસોમાં ફરીથી ચાલતું થાય છે તેથી આપણે જીવતાં રહીએ છીએ. જો ચોખ્ખું થવા વગર તે ખરાબ લોહી આપણાં શરીરમાં ફરતું રહે તો આપણે જલદીથી મરી જઈએ. એ પ્રમાણે આપણે દર પલે શ્વાસ લઈએ તે વખતે આપણને

ચોખ્ખી હવા તદન જરૂરની છે. જો ખુદાએ આપણુપર હરદમ ચોખ્ખી હવાની બખ્ખશિય જાડી નહીં રાખી હતે તો આપણી હાલત કેવી ખરાબ થતે ! આપણા પેદા કરનારનો આપણી ઉપર એ કેટલો બધો ઉપકાર છે !

વળી જો આપણે કોઈ પાસેથી કંઈ ચીજ લઈએ તો તેની કીમત અથવા કાંઈખી બદલો લીધા વગર તે આપણને આપે નહીં. પણ ખુદાએતાજા આપણને જે વગર ચાલે નહીં એવી અમૂલ્ય હવા હરજગે હરદમ મક્ત આપેછે એ તેનો આપણી ઉપર કેટલો બધો આભાર છે ! કોઈ જો આપણી ઉપર કાંઈ ઉપકાર કરે તો આપણે તેનું એહસાન માનવાની ફરજ છે. ત્યારે ખુદાએતાજા જે આપણી ઉપર હવાની આટલી બધી અમૂલ્ય બખ્ખશિય કરતો રહેછે તે માટે આપણે તેનાં કેટલાં બધાં શુકરાનાં કરવાં જોઈએ ?

હોકરાંઓ ! હવાની અનેક ખુખીઓમાંની ઉપલી થોડી એક વાંચવા પછી નીચલો કિતારની શુકરગુજારીનો સરોદ શું તમે નહીં ગાશો ?

હવાની શુકરગુજારીનો સરોદ.

ગ ખ લ .

ખુદા તારી કરમ બખ્ખશિય હરદમ ખૂબ જાડીછે.
યુનેહગારો અમે તારાં, છતાં તુજ રેહમ ભારી છે.
હવાનો દમ હમેશાં લઈ, શુકર તારો નથી કરતાં
કે આ મલતી મુક્ત ચીજે અમારી જાનદારી છે.
શુણી આવાજ ગાયનનો ખુશીમાં મગ્ત થઈ દિલથી
અમે નહીં યાદ કરતાં એ હવાની સાઝગારી છે.
પવન લેહકી દીએ ઠંડક, લપટ ખુશ પાંથરી બાગે—
અમે ગાફિલ કે આ સંધલી ખુદાની ખૂબકારી છે.
શુકર તારા ગુજારીએ, હજારે એક ના ગુજારે—
પછી શું પાડ વાલીએ ? અશકતાઈ અમારી છે.
દયાલુ બાપ તું સહુનો—અમે બરબાં મુરખ નાદાં—
સદા સંભાલ કરે, દાતા ! અમેને આશ તારી છે.

(୨୪)

પાઠ ૨૮ મો.

તનદરસ્તી સાથે હુવાનો સંબંધ.

မိမိတို့အား အကျိုးပြုစေရန် အားပေးပါ။

વીદ્યેવોકરે નાંમ અહિ.૧

અર્થ .

“દેવ (કુખ દરદ) વગરનું કરનાર, એ નામે હું
(હવા) છું.”

આપણી તનદૃસ્તી જાળવવા માટે હવા એક અમૂલ્ય સાધન છે. ચોખ્ખી હવા દમમાં લેવાથી તનદૃસ્તી સુધરે છે પણ ખીગડેલી હવાથી ખરાબ થાય છે. માટે જ્યાં ચોખ્ખી હવા મળે ત્યાં રહેવું અને જ્યાં ઝાંકડી જગા, માણસોની ગીચ વસતી કે ગિરદી, અથવા ખરાબ વાસ હોય, ત્યાંથી જેમ અને તેમ જાલદી દૂર જવું. ઘરનાં ખારી ખારણાં જેમ અને તેમ ઉઘાડાં રાખવાં કે ખોરડાઓમાં બહારની ચોખ્ખી હવાનો આવજાવ રહે. ઘરમાં તેમજ મોહલામાં ગલીચાદી રાખવી નહી. કેમકે તેથી હવા ખીગડે છે. દરરોજ ખુલ્લી હવામાં ફરવા જવું અને હવાને ચોખ્ખી રાખવાના દરએક ઉપાયો વાપડવા. એ સઘલી આપણી ફરજો છે. અને જો એ ફરજો નહી બજાવીએ તો હવા જેવી ખુદાતાજાની અમૂલ્ય બખ્શીશનો ખરો ઉપયોગ નહી કરવાનાં તકશીરવાર થઇએ છઇએ અને તેની સજામાં તનદૃસ્તીનું સુખ ખોહીએ છઇએ.

આપણુ જરથોશતીઓના વંદીદાદમાં તથા આપણી ખીજી પુરાતન કેતાઓમાં વસ્તીમાંની હવાને સાફ રખાવવાની મક્કમદથી ફેટલાએક કાયદાઓ જણાવેલાછે અને હવામાંની

દરએક જાતની ગલીચાને માણસોની વસ્તીમાંથી દૂર કરવા ફરમાવ્યું છે. કારણ કે ગલીચા અને કોહતી વસ્તુઓમાંથી દર પલે બાહર પડતા સ્વચ્છતા હવા સાથે મલીને માણસોના દમમાં દાખલ થાય છે તેથી તેઓની તનદસ્તી ખરાબ થાય છે. વળી એજ મતજબથી દરરોજ ઘરમાં અને આતશખાનાંઓમાં આતશ ઉપર સુગંધી વસ્તુઓ જેવી કે લોખાન, અગર, પગેરે મુકીને ધૂપ કરવાની તાકીદ કીધી છે કે તેની બપટ હવામાં જ્યાં લગી ફેલાય ત્યાંજગી હવામાંના રોગિષ્ટ સ્વચ્છતાની અસર ઓછી થઈને હવા સારી થાય અને સારી હવા દમમાં લેવાથી માણસોની તનદસ્તીનો વધારો થાય. ૧

જેવી કારણોથી માણસની તનદસ્તીમાં ખલલ થતી હોય તેનો ઉપાય કરવાની આપણી ફરજ છે અને તેથી સવાબ મહેલે એવો જરતોસ્તી ધર્મનો એક કાનુન છે. એ કાનુનની રૂએ ગલીચાઈ દૂર કરીને હવાને સ્વચ્છ કરવાનું કામ આપણામાં ફરજનું તથા સવાબનું કરી ગણાયું છે. ૨ માટે આપણે હમેશાં ખુદાતાલાની અમૂલ્ય બખ્શીશ હવાને માટે તેનો આભાર માનવો એટલુંજ બસ નથી, પણ માણસોની વસ્તીમાં હવાને સ્વચ્છ રાખવાના ઉપાયોની કરતા રહેવું જોઈએ. એ આપણુ જરતોસ્તીઓની એક ફરજ છે અને એથી સવાબ હાસલ થાય છે.

દોહરો.

સ્વચ્છ હવા પર છે ધણો, જીંદગીનો આધાર—
માટે સ્વચ્છ કરી હવા, મેલવવો સુખસાર.

પાઠ ૨૯ મો.

જીંદગી નિભાવવાનું સાધન—ખાણું પાણી.

سید محمد علی مددگار۔ د. چاہے ہو گی۔ مونس دہلوی۔ مونس دہلوی۔

පිටු ෧෦. ෨. ෩. ෪. ෫. ෬. ෭. ෮. ෯. ෧෦.

આપય ત્રિ વીરુપો અહંહુષ્ અસ્તવામ્યો જવધતિ
અપાષે કમધર્ધેધતિ.^૧

અર્થ .

“અચીત ખાવાથી તમામ શરીરવાલી આલમ
જીવેછે, ખાધા વગર તે મરી જાયછે.”

હવાની મીસાલે ઝોરાકપાણીની આપણી જીંદગી નિભાવવાને માટે અવશ્ય છે. જો કોઈ માણસ અથવા પ્રાણી ઝોરાક પાણી મુતલક નહીં લીએ તો તે જીવી શકે નહીં. ભુખમરાથી, અથવા થોડો ઝોરાક લેવાથી, અથવા ખરાબ ઝોરાક ખાવાથી, અથવા ખરાબ પાણી પીવાથી, રોગ ઉત્પન્ન થાય છે અને જીંદગીનો નાશ થાય છે. વધી જોઈએ તે કરતાં વધારે ‘આણું’ પીણું’ લીધાથીની તનદરસ્તીનો ખીગારો થાય છે. ઝોરાક અને પાણી જોઈએ તેટલું જ લેવાથી તનદરસ્તી સ્વ-વાયલી રહે છે. આપણી પુરાતન પેઢલવી કેતાઓમાં જોઈએ તેથી વધારે ખાવાને “ફરેહ જુદી” નામનો ચુનાહ કહ્યો છે; જોઈએ તેથી ઓછો ઝોરાક લેવાને “અવે જુદી” નામનો ચુનાહ કહ્યો છે; અને ખરાબ જોઈએ તેટલો અને નિયમ પ્રમાણે ઝોરાક પાણી લેવાની તાકીદ કીધી છે કે જે નિયમને “પદમાન” (પ્રમાણ, માફકસર હોવું) કહી કહ્યો છે.

આપણી જરથોસ્તી દીનમાં ઉપવાસ રાખવા જણાવ્યું નથી. તેનું કારણ એકે જે માણસ આ નિયમ પ્રમાણે ખાવું પીવું રાખે તે થોડુંજ આજીવી પડે અને તેને વારંધડીએ દવા દારૂ લેવાની જરૂર પડે નહીં. એટલુંજ નહીં પણ તેનું શરીર નિરોગી, કૌવતદાર, અને ચાત્રાક રહેવા સાથે તેનું મનની હુશીઆર, ચંચલ અને ખુલ્લું રહે. એ નિયમ એવા કાયદાના કારક છે. મોટે દરએક જણે એ નિયમ પ્રમાણે માફકસર ખાણું પીણું લેવાની ફરજ છે.

“એક શ્રીલસુકે પોતાના બેટાને ધણું ખાવાથી વાર્યો કે ખુલીયાપણું માણસને અસુખી રાખેછે. ત્યારે છોકરાએ કહ્યું:—પણ ખાવાજી ! ભુખમરો માણસને મારેછે. બાપે કહ્યું:—પણ બેટા ! હદ જલવ. એટલું બધું મા ખા કે ખાધેલું પાછું બાહર આવે, તેમજ એટલું થોડુંખી નહીં કે જેથી તારો જીવ બાહર આવે. જોકે ખાણું પોતે જીંદગીની એક મોજાંછે તોપણ જોઈએ તે કરતાં વધારે ખાધેલું અસુખ કરેછે.”

ખાણું ખર વખત અને નિયમસર લેવું જોઈએ અને જે વખતે જે મલી આવે તે ઉપર શુકરાનાં કરીને ખુશ મીજબજથી ખાવું જોઈએ. ખાણું ખાતી વખતે જીવ કુહા-રાવવો નહીં જોઈએ. વલી ધણું સાઈં સાઈં ખાવાની ટેવ પાડવી નહીં જોઈએ. અંગ્રેજીમાં કહેવતછે કે “સાદો ખોરાક મહુથી સરસ મોજાંછે.” વળી અંગ્રેજીમાં તેમજ ફારસીમાં ખીજી એક કહેવત છે કે “જીવવાને મોટે ખાવું, ખાવાને મોટે જીવવું નહીં.” ખુલીઆં, એધી, અને ઉડાઉપણે ખરચ કરીને ખાનારાંઓ તનથી તેમજ મનથી હમેશાં દુઃખી થાયછે.

“એક પૈસાવાલા ગૃહસ્થને ધણું ખાવાની ટેવ હતી તેથી તે વારંધડીએ માંદો પડતો હતો. અંતે કંટાળીને તેણે એક

નામીઆ હકીમની સજાહ પુછી. તેણે તેની હકીકત સાંભળી લખને કહ્યું કે જો તમે મારી સજાહ મુજબ ચાલવાને કમ્પન કરો તો હું તમારી દવા કરું. પેલાએ કહ્યું કે હું તમારા હકમથી જરાપી ઉલટો ચાલીશ નહીં. ‘ત્યારે તમે એક ઘોડો ચોરી લાવો’ હકીમે કહ્યું.

‘શું હું, ઘોડો ચોરવા જાઉં !’

‘હા સાહેબ ! તમે ઘોડો ચોરવો જોઈએ. પછી તમને પકડીને બંદીખાને નાખવામાં આવે અને ત્યાં તમને નિયમ-સર ખાવાનું મળે તો તમે ઘાયું ખાવાનું છોડી દેઓ. પછી તમે જોશો કે થોડા વખતમાં તમે કેવા પાછા તનદરૂરત થઈ જાઓછો.’”

સાદી જીંદગી ગુજરનારાં લોકો જોએ હમેશાં સારા અને સોજો ખોરાક ખાયછે તથા તાજું અને નિર્મળ પાણી પીએછે તેઓ ઘાયું લીજતદાર, મસાલેદાર, અને તરેહવાર ખાણું પીણું લેનારાંઓ કરતાં વધારે મારી તનદરૂસ્તી ભોગવેછે.

ખરી બુખપર ગમે તેવો સાદો ખોરાક મજેદાર થઈ પડેછે. આપણાં પુરાતન વતન ઈરાન દેશનો પાદશાહ અર-દશીર એકવાર શીકારગાહમાં રસ્તો ભુલી જવાથી પોતાના શ્રોત્રીઓથી જુદો પડી ગયો હતો. તેને ઘણી બુખ લાગવાથી એક ગામડીઆએ આપેલાં સુકાં અંજીર ખાઈને તથા ફક્ત પાણી પીને રહેવું પડ્યું. તે વખતે તે સાદો ખોરાક અને પાણી પાદશાહ અરદશીરને એવું તો લીજતદાર માલમ પડ્યું કે તે બોલ્યો કે મેં મારી જીંદગીમાં આવી મોજ કોઈ દહાડે કીધી હતી નહીં.

ઘણાખરા મહાન પુરૂષો જોએ મોહટાં કામો કરીને નામ-દારી મેલવી ગયાછે તેઓ ખાવા પીવામાં ઘણું કરીને મિતાહારી હતા. જેવાકે સાયરસ, નેપોલીઅન બોનાપાર્ટ, જેનરલ

વૌશીંગટન, જુલીઅસ સીઝર, પાદશાહ અકબર, અને
ખીજા ધણાએકો.

જુદાએતાના આપણી ઉપર જે અગણીત અખશેશો કરતો
રહેછે તેઓમાંની એક એ છે કે તે આપણે સારા અન પાણી
ઉત્પન્ન કરેછે. મોટે આયુ પાણી લીધા અગાઉ આપણે
તેનો આભાર માનવાની ફરજ છે. ૨

દે. ૫ રી.

ભૂખમરો એધીપાણું, બંધે દુખનાં મૂલ—
 “પ્રમાણુ ખાવા પીવામાં” દિલથી કરો કબૂલ.
 અન્ન પાણી દાદારથી, મલેછ સઘણું સાર—
 તેનો જરૂરનાં ફર્જ છે, કબૂલવો ચાલાર.

પાઠ ૩૦ મે.

આણંપીણાની શુકરગુજારીનો સરોદ.

[illegible]

यस्य अस्मैतस्मैषां भूद्वयस्तनां पेरैनायुनां
अध्विभूयनां धमां वयो नाधत् वीसधति ऋधूधते
अस्मैतां व्या यातुमनहे नसधति.^२

(૮૦)

અર્થ .

“આ પુરતી વયનાં અને ભક્તિ કરી શકે એવાં મગ્ધયસ્નોમાંનું જે કોઈ આ (શુકરગુજરીનાં) વયનો બોલતું નથી તે જરથોક્તીથી ઉલટો ધર્મ જ્ઞાનનારની ગતિ (હાલત) ને પોંહ્યેછે.”

ગ ઝલ .

શુકરાનાં તારી ન્યામતોનાં, ઓ અનઘાતાર !
તારા વિના નથી અમારો કોઈ પાલનાર.
આકાશ, પૃથ્વી, સૂર્ય, મેઘ, વાયુ, રાત દિન
તારા હુકમે ભોજનો સહુનાં હરે તયાર.
પેદા કીધો પોષણને કાજ અમારો તેં આરાક.
તારી ખુશીએનો કદી પણ થાય ના શુમાર.
આરાક હોય જો નહીં તો પ્રાણી જીવે કેમ ?
આરાકથી મલેછ સહુને મોજ સુખ અપાર.
ભુખી ઉઠેછે ખાખથી સદા ખલક તમામ,
ભુખ્યું નથી સુવાડતો કોઈને તું દાદાર.
ભોજન જમી તુને નમી થઈ નિમકહલાલ,
આભારમાં રહીશું શબોરોજ, ઓ દાતાર !
આલમની છેડીકર તને, ઓ કુલ જગતના બાપ !
દેહે તું સદા ને દેશે આધાર ને આહાર.

ਪਾਠ ੩੧ ਐ.

३२ स्व भा प.

وَلَدٌ. وَأَقْرَبُ وَرَأْسُ يَدٍ. أَمَامَ يَدٍ. أَسْفَلَ يَدٍ.

ပိန္နဲ

צאנזער רבי ······ זאנזלער רבי

કોઈ દ્રેગ્વોદેખીષ્ પૂરાઈષ્ રાખાંમ્ દાગ્યેંતે. ૧

હુમેવે.....હુહીમ્ બાધ્.૨

અર્થ .

“કેર સ્વભાવનાં બુરાંઓથી શાંતિ કોણુ આપે ?”

“હું મેં... સારા સ્વભાવવાળાં રહેજો.”

ઉપલી ગાથાવાણીમાં અશો જરથોશ્તે કૂર સ્વભાવને ઘણો ધિક્કારી કહાડ્યોછે અને આપણા લગતના આશીરવાદમાં દરએક જાણુને પોતાનો સ્વભાવ હમેશાં સુધારતા રહેવાની શિખામણુ દેવામાં આવેછે. મોટે આપણે કૂર સ્વભાવ રાખવો નહીં અને આપણામાં જે કાંઈ કૂરપાત્રું હોય તે સુધારવાની કોશેશ કરતાં રહેવું. ધર્મપણુંથી અને ખુદાની ખાસીઅતો—દયા, માયા, કૃપા, રહેમદીલી, મત્યાદિ—થી કૂરપાત્રું એવું ઉલટું છે કે જે કોઈ કૂર સ્વભાવ રાખે તે ખુદાઈ ખાસીઅતોને પોંદચે નહીં. કૂર સ્વભાવ જંગલીપણુંની અથવા ફાટી ખાનારાં જનવરોની ખાસીઅત છે. તે જો મનુષ્ય જેવાં ઉત્તમ પંડિતનાં વ્રાણીમાં હોયતો તેની તે એક શરમ ભરેલી એબ છે. આપણા પુરાતન ધરિનીઓમાં

જીહ્વાક અને અક્રાસીઆખને વિષે તેમનાં કૂર કામને લીધે એવો ધિકાર બેસી ગયો હતો કે તેઓનાં નામ દેતાં તેઓપર ત્યાનત નાંખવામાં આવતી હતી. એજ પ્રમાણે સર્વે પ્રજાઓની તવારીખો ઉપરથી જાણાયછે કે કૂર સ્વભાવનાં રાજકર્ત્તાઓને હમેશાં માણસો ધિકારતાં આવ્યાંછે.

કૂર માણસમાં ઈતિશાક નથી તેથી તે પોતાનું અન્યાયપણું જોતું નથી. જો તે જીવે તો વિચાર કરે કે જો કોઈ મારી ઉપર કૂરપણું વાપડે તો મને જેમ દુઃખ થાય તેમજ મારાં કૂરપણાંથી બીજાંને દુઃખ થવું હશે. કૂર સ્વભાવનું માણસ પોતેખી સુખ ભોગવતું નથી. કેમકે તે વારેઘડીએ અને સેહજાઈથી ગુસ્સાના આવેશમાં આવી જાયછે તેથી તેનું લોહી ઉકલી આવેછે. તેની વર્તણૂકથી બીજાંઓને જે જે દુઃખો થાયછે તેનો વિચાર જ્યારે તેનું મન શાંત હોય ત્યારે આવેછે તેથી તેને પસ્તાવો લાગીને તેનાં મનને સંતાપ થયા વગર રહેતો નથી. એક જાણના કૂર સ્વભાવથી આસપાસનાં ઘણાં જાણનાં સુખનો નાશ થાયછે. કૂર સ્વભાવનું માણસ જ્યાં જાયછે ત્યાં કોઈ તેની સોડે રહેતું નથી. તે કોઈખી મારા અને મોહટા મોહદા ભોગવવાને નાજાયક ઠરેછે. કૂર સ્વભાવનો રાજા, કૂર સ્વભાવનો મોહદેદાર, કૂર સ્વભાવનો શિક્ષક, કૂર સ્વભાવનાં માખાપ, કૂર સ્વભાવનો શેક, ટુંકમાં જેખી કોઈ બીજાંએ ઉપર ઉપરીપણું ધરાવતું હોય તે જો સ્વભાવે કૂર હોયતો પોતાનાં કામને નાજાયક થાયછે.

“ એક દહાડે પુરાતન ગ્રીક લોકોનાં એથન્સ શહેરની રાજ્યસભાના ઈંચે દરજ્જેના સભાસદો તેઓની સભાની હમેશ બેસવાની ટેકડી ઉપર ખુલ્લી હવામાં રાખેલા સુજખ સભામાં બેઠેલા હતા. તેઓ રાજ્યને લગતી બાબતો ઉપર વિચારે આવતા હતા તેવામાં તેઓએ જોયું કે એક મંદિર

એક ચક્ષીની પુઠે લાગ્યો હતો. તે કૂર સકરાના પંજમાંથી છટકવાને તે ચક્ષીએ તેઓમાંના એક સભાસદના જભભામાં ભરાઈને તેનો આશરો લીધો. તે સભાસદ કૂર સ્વભાવનો હતો તેથી તેણે તે ગરીબ ચક્ષીને એવી તો જોરથી જમીનપર અફાડી કે તેથી તે મરી ગઈ. આ તેની ધાતકી વર્તણૂકથી બધા સભાસદોનાં દીલ દુઃખ્યાં. તેથી તેઓએ એકમતથી ઠરાવ કરીને પેલા સભાસદને રાજ્યસભામાંથી હાંકી કહાડ્યો. આ પ્રમાણે કરવાની તેઓની મતલબ એ હતી કે તેમ કરીને સર્વે લોકને દેખાડવું કે રાજ્યકારભાર ચકાવવામાં દયા અને માયાના ગુણો અતિ જરૂરના છે અને સખત દીલનું તથા ધાતકી સ્વભાવનું માણસ માણસાઈના ઉત્તમ ગુણો તજ દીએ છે તેથી કરીને દેશના રાજકારભારમાં કોઈની ઓહદો લેવાને તે લાયક હોવું નથી.”

“એક દાતાવ બાપે પોતાના નાદાન બેટાને શિખામણ આપી હતી તે હમેશાં યાદ રાખજો. તેણે કહ્યું કે—મારા બેટા ! તારીથી ઉતરતાંઓપર સખ્તી મા ગુજર. કેમકે એક દહાડો ખચીત એવા આવશે કે તારી મોહટાઈના અંત આવશે. અરે કમસમજ બેટા ! કૂરપણું વાપડતી વખતે તારાં મતમાં ખીણીક લાગતી નથી કે કોઈ દહાડે કોઈ વિકાળ પ્રાણી તુંને ફાડી ખાય તો તુંને કેવું લાગે ? હું જ્યારે નહોતો હતો ત્યારે કૂરપણે મારીથી નખલાંઓને ધાણું દુઃખ દેતો હતો. એક દહાડે એક મારીથી જોરાવર શખસે મને એવી તો મુઠ્ઠી મારી કે તે દહાડેથી નખલાંપર જીવન પડવાથી તેને કેટલું દુઃખ થાય છે તે હું સમજ્યો. પછી તે વખતથી કૂરપણું મેં છાડી દીધું.”

દોહરો.

કૂર સ્વભાવે માનવી, પામે છે ધિક્કાર—
નાલાયક તેને ગણે, દુનિયામાં નર નાર.

(૮૪)

પાઠ ૩૨ મો.

હકદારનો હક આપવો.

•દ્વર્ગી •૪૪૪૪૪૪૪૪ •૬૬૬૬૬૬ •૫૫૫૫૫૫૫૫

.....૪૪૪૪૪૪

.....૪૪૪૪૪૪૬ •૪૪૪૪૪૪ •૬૬૬૬ •૪૪

યસ્તત્ મીઝ્દેમ્ હનેતે નોઈત્ દાઈતિ.....

કા તેમ્ અશ્લા મઈનિષ્. ૧

અર્થ.

“જે કોઈ હકદારને તેનો બદલો નહીં આપે....

તેને તે (ગુનાહ) ની શું તોજ્જશ ? ”

જે સ્ત્રીજ ઉપર જોનો હક હોય તે હક દુખાડવામાં આવે
તો તે આપણા જરથોસ્તી ધર્મમાં એક માહટો ગુનાહ
ગણાયછે. માંગનારનું લેણું દુખાડવું, ખરા વારસો વારસો
છીનવી લેવો, વેચાતી લીધેલી સ્ત્રીજની કમ્બલાત મુજબ કીમત
નહીં આપવી, કારીગર અથવા મજૂરની મેહનતનું દામ
ખરાખર નહીં ચુકવવું—એવાં એવાં કામો હકદારનો હક દુખા-
ડવાના ગુનાહછે. એજ પ્રમાણે પૈસા ટકા ઉપરાંત દુનિઆનાં
ખીજાં કામકાજોમાં પણ હકદારનો હક દુખાડવો એ ગુનાહછે.
જેમકે કોઈનાં કાંઈ કામ વિષે અદેખાઈથી, ખેરવાઈથી,
અથવા હરએક ખીજા નકારા હેતુથી શાખાશી નહીં આપવી,
વખાણુ નહીં કરવી, તેને તોડી પાડવાની કોશિશ કરવી, વગેરે.
જે માણસ એવી હકદારનો હક દુખાડવાની ધાનત રાખે તે
વાજખી ઇનસાફ કરનાર નથી.

માલમતા, પૈસા ટકા, અથવા ખીજી હરએક વ્યાપ્તતા હકદારનો હક તેને નહીં આપવાનો જે ગુનાહ છે તેની સજા માત્ર ધર્મમાં ફરમાવી છે એટલું જ નથી. તે સજા સરકારથી, લોકમતથી, અંતઃકરણના ડંખથી, અને એ વગેરે ઘણી તરેહથી ખમવી પડે. અને એથી ઉલટું હકદારનો હક આપવાથી ધર્મનું અનુસરણ, સરકારની રાક્ષાથી મોકલાઈ, લોકમાં આપણે, અંતઃકરણની શાંતિ, અને એ વગેરે ખીજા અનેક ફાયદા મળે છે.

“યુનાની લોકોમાં પીથાગોરાસ નામે એક માહોટા શ્રીલસુક થઈ ગયો છે. તેના એક શાગેરદે એક માચી પાસેથી જોડા લીધા અને તેને વાપદો કીધો કે એની કીમતનું નાણું ફજાણે દીવસે હું તને આપીશ. કબુલાત મુજબ તે દિવસે પૈસા લઈને તે પેલા માચીને ત્યાં ગયો. પણ તે અગાઉ તે માચી મરી ગયો હતો. આ ખબર સંભળીને તે કાંઈ ખાત્યો નહીં. પ્રથમ તો તે તેનું નાણું રાખવાની લાજ અને તાપે થયો. પણ ત્યાર પછી મારું નરસું સમજવાની શકિતથી તેને કાંઈ એન પડ્યું નહીં. તેથી તે અંતે હાથમાં પૈસા લઈને ફરીથી માચીની દુકાને ગયો અને તે તેની અંદર નાખીને કહ્યું ‘તું તારે રસ્તે જા, માચી આ દુનીઆનાં મનમાં મરી ગયો હશે પણ મારે મનતો તે જીવતો છે.’” મતલબ કે જ્યારથી આ હરામતા પૈસા લઈને ફરે છે ત્યારથી મારું અંતઃકરણ મને ડંખ્યા કરે છે તેથી તેનો હકદાર ઘણી માચી જીવતો હોય અને મારી ઉપર આંપતી ઉઘરાણી કરે તેથી મને લજવાવું પડે અને મારાં મનને અસુખ થાય તે કરતાં આ નાણું બદ દીઆનતે રાખવાથી મને ઘણું લજવાવું પડે છે અને તેથી મારાં મનને વારંધડીએ વધારે દુઃખ થયા કરે છે. જે દુઃખનો છેડો લાવવા આ પૈસા માચીનાં ઘરમાં નાખું છું પછી જે તેનો હકદાર ઘણી હોય તે લીએ.

છોકરાંઓ ! ધણીવાર તમારા જોવામાં આવ્યું હશે કે
હલકામાં હલકી નોકરી કરનારાં ગરીબ માણસોના હાથમાં
કોઈવાર એકાદ કીમતી દાગીનો આવેછે ત્યારે તેનાં ગમે
મેટલાં જોઈમાં મૂલ છતાં તેઓ તે જાણુસ તેના હકદાર ધણીને
શોધી કહાડીને આપી આવેછે. એવાં પ્રમાણીક માણસો
ધણું મા ! પામેછે અને એવાં ધનિમાશી પ્રમાણીકપણાંથીજ
દુનીઆમાં વધીને તેઓ મોટાં થઈ શકેછે.

હરિગીત છંદ.

નરથોશત ફરમાવે “સદા હકદારનો કર હક અદા—
હક હૂબતાં ગુજરે નફા, કોપે નગત સાથે ખુદ.”^૧

પાઠ રૂર મો.

પરનિન્દા.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय . ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

સ્પઝગ અપ-દરત.^૨

અવસોસગરાંન્ ગુનાહ.^૩

સ્પઝગી મ કુત.^૪

અર્થ .

“યુગલો ! તમે દૂર દેઈ થજો ! ”

“ગીબત કરવાનો ગુનાહ.”

“ગીબત મા કર.”

૧ યજ્ઞને ૪૪ ૬૦ ૧૯, ઇત્યાદિ.
૩ પતેત.

૨ અરદીબેહેશત પશત, ૬૦ ૮,
૪ લગનના આશીરવાદ.

કેટલાંએક નહારાં છોકરાને તથા માણસોને લોકોની ખરી ખોટી નાલેશી કરવાની ખરાબ આદત હોય છે. તેથી છોકરાં છોકરાંઓમાં તથા કુટુંબોમાં ઘણા કુસંપ ઉભા થાય છે અને પછી તેઓનાં મુખનો ઘણો નાશ થાય છે. સર્વે નાશનાં મોહટાંઓની ફરજ છે કે જે મી કોઈની નિન્દા : મી નહીં અને જે વખતે એ ખોટું કામ કરવાનું મન થાય તેજ વખતે તે બુંડી દિશને દાખી દેવી. જે કોઈ એ પ્રમાણે કરશે તેથી ખુદાતાલા ઘણા રાજી રહેશે અને તે પોતેની ઘણું સુખી થશે.

શેખસાદી કહે છે કે હું અવ્યપાલમાં એવાદત કરવામાં ઘણા મશગુલ રહેતો હતો. દરરોજ પાછલી રાત્રે ઉઠતો હતો અને ધર્મના નિર્મા પાલતો હતો. એક રાત્રે મારા બાપની હજીરમાં ખસીને મોડી રાત લગી ધર્મપુસ્તક વાંચતો હતો અને જરાબી ઉંઘાયોતો નહીં. મારી આજપાત્ર કેટલાએક જાણુ ઉંઘી ગયલા હતા. મેં મારા બાપને કહ્યું કે એઓ-માંથી કોઈની ઉઠીને ખુદાની નિમાજ કરતો નથી. એઓ એવાતો ખેલાન પડયા છે કે બાણે મરી ગયાં. મારા બાપે કહ્યું—મારા જીવ ખરાબર વહાલા ખેટા ! કોઈનીની નાલેશી ખરી યા ખોટી કરવી તુંને લાયક નથી. તું પરનિન્દા કરે તે કરતાં ઉંઘાઈ રહે તે વધારે બલુ. ખુદપમંદ આદમી પોતા સિવાય બીજા કોઈના યુણે જોઈ શકતું નથી. કારણ કે તેનાં દીલપર ગર્વનો પરદો ફરી વલેલો છે. જો તુંને ખુદાઈ રાહની આંખો અખશવામાં આવે તો તું પોતા કરતાં વધારે નખલું બીજાં કોઈને જીએ નહીં.

વકી શેખસાદીએ એક હેકાયત લખી છે કે એક પાદશાહે એક સુજરગ માણસને પુછ્યું કે કુલાણા પરહેજગારને વિષે તમે શું કહો છો, બીજાઓએ તો તેને દોષ લાગે એવું

કેટલુંએક કહ્યુંછે. જવાબ દીધો કે બહારમાં તો હું તે ઘણીમાં ડમી એમ જોતો નથી અને તેની આતેનની વાત હું જાણતો નથી. તું જેને બાહરથી જોવા જુએ તેવાજ તેને વિષે વિચાર બાંધ. કોઈની આતંગી વાત જાણવાની તું ને શી જરૂર છે ? માટે તું નિમ્ની ગીચત કરાવી મા અને સાંભળાવી મા.

દૃષ્ટાંતોની વાર્તાઓમાં પરનિન્દાની બધી દેખાડવાને એક વાર્તા એવી છે કે એક સમયે એક કાગડો અને એક કચ્છતર પોતાના દારત મારની મુનાકાતે ગયા હતા. ત્યાંથી રજા બદલે આવતા હતા ત્યારે રસ્તામાં કાગડો કચ્છતરને કહ્યા વાગ્યો કે પેલો માર ખરેખર ઘણો એખીએલ છે. તેના પગ જોઈએ તો કદરૂપા, આવાજ જોઈએ તો કોરાર, અને પોતાને મનમે મગર તો એવા કે જાણે એને જોતું ખુબ સરત કોઈ હજાર નહીં. તું એની રીતભાંતથી કોઈને કંટાળો નહીં ઉપજે વાઈ ? પેલાં નિર્દોષ કચ્છતરે કહ્યું બાહ, આ તારી કોઈની પુડે નિન્દા કરવાની ચાલ મને તો ગમતી નથી. આપણા દારત મારનું માથું કેટલુંબધું ખુબસુરત છે ! તેનાં પિંચે તથા તેની પુછડી કેટલીબધી સુંદર અને બપકાદાર છે ! હું તો તેની એ ખુબીએનજ જોતો રહ્યો હતો. તું જે તેની આમીઓ વર્ણવીને તેની નિન્દા કરેછે તે ઉપર માઈ તો ધ્યાનજ નથી ગયું.

દોહરો.

પરનિન્દા કરવા થકી, રહેવું સદા પરહેજ,
ગુણ ગાવા વિસરી ખતા—ઉત્તમ સલૂક એજ.

ਪਾਣ ੩੪ ਮੇਲ.

આજનું કામ કાલપર રાખવું નહીં.

[illegible]

ചാർജ്ജ്

પેરેને બાંધ્યાંસ્ત યા દરેબાગવ.૨

અર્થ .

“વિલંબ (કરવા) કેહેનારી જે સુસ્તી (તેની)
સામણે લડું.”

છોકરાંઓએ કહીખી પોતાનાં કામો વખતસર કરવામાં
હોજ કરવી નહી. કેમકે જો બચપણથી એવી ટેવ પડી જાયછે
તો તેથી મોહટપણે ઘણા પરતાવો થાયછે. જેઓ બચપણથી
કામની વખતે કામ કરનારાં હોતાં નથી તેઓ ઘડપણમાં સુખી
થતાં નથી. વખતસરની મેહનત અને ચાલુ ઉદ્યોગ વિના
માણસથી પૈસો મેલવી શકાતો નથી અને તેથી તે હમણાં
દલીદી રહેછે.

આજનું કામ કાલ ઉપર રાખનાર માણસનાં કામોનો ચોડો ચઢકી જવાથી તે તેની છાતીપર ફૂંચી કરેછે તેથી તેનાં મનપર શીકરનો ભારી બોળો રહેછે અને તે તનમનથી સુખી રહેતું નથી. એથી ઉલટું જે માણસ ઉજમાઈ હોયછે અને ઠીલ કરતું નથી તેનું આંગ તનદૃસ્ત રહેછે અને તેનાં મનને ખુશી ઉપજેછે. આજસથી કામ નાખી મુકનાર વિષે કોઈ માન ભરેલો વિચાર રાખતું નથી. તેને કોઈ તેના પેશાને લગતું કામ સોંપતું નથી. તેથી તેને પોતાની કમાઈમાં નુકસાન થાયછે.

તે માણસ જે કામ જે તકે કરવાનું હોય તે તકે કરતું નથી. તે વખત વીતી ગયા પછી તે કીધેલાંની કાંઈ કીમત પોતાની નથી. એ રીતે તે પોતાનો કીમતી વખત નકામો ખોઈ દીએછે અને ગયેલો વખત પાછો આવતો નથી તેથી સેવે તેને પરતાવો ખમવો પડેછે.

કેટલીએક વખતે નજદીક પુરું થવા આવેલું કામ જરા ઢાંચ કરવાને લીધે બધું રદ જાયછે. કાર્યજના નામીયા સુપેહ-સાહાર હનીયાલે પુરકત મેહનત તથા ખરચ કરીને અને ઘણુંએક સુંકેટા વેડીને આલપમ્નેતો મોહટા પર્વત વગ્રાચો અને ઈશ્તાલીનાં રૂમ શેહરની છેક નજદીકમાં કેપુઆનાં મેદાન સુધી આવીને પડાવ નાખ્યો. આ વખતે તેનાં મનમાં એવો વિચાર આવ્યો કે હવે હું ગમે ત્યારે રૂમ શેહર જલદીથી ફેલ કરીશ, તેથી એકદમ રૂમ ઉપર ધસારે કરવામાં ઢીલ કીધી. થોડા વખતમાં રૂમીએએ પોતાનાં શેહરને બચાવ કરી લીધો. અને હનીયાલની બધી મેહનત રદ ગઇ અને તેને નિષ્ફલ થઈને ત્યાંથી પાછું ફરવાની ફરજ પડી (ઈ. સ. ૫૦ ૨૧૮—૨૧૧).—ઈંગ્લાંડનો રાજા વીલ્યમ ત્રીજો સ્કાટ-લંડનાં લોકોપર ગુસ્સે થયો હતો તેથી તેણે એવું જાહેરનામું ફેલાડયું કે સ્કાટલંડના સંઘના સરદારોએ પેહેલી જાન્યુઆરી ૧૬૯૨ ની અગાઉ આવીને અંગ્રેજોને તાબે થવું. પણ મેકકલિન નામના એક સરદારે રૂપના ફેરફારને લીધે ડીસેમ્બર મહીના પુરે થવા આવ્યો તોખી ઈંગ્લાંડ જવાની ઢીલ કર્યા કીધી. તેટલામાં વળી એક મોહટું બરફનું તોફાન થયું જેથી જવા આવવાના રસ્તા બંધ થઈ ગયા અને તેથી બરાબર વખતે આ કમનસીબ સરદારથી હાજર થઇ શકાયું નહીં. તેથી કરીને મેકકલિન અને તેના ટોલાનાં સર્વે માણસોને રાજા વીલ્યમે મરાવી નાખ્યાં.

धाणीअेक वपुत जेरेमंद पाणु आणु काज आणु काज
 कयो. करनार माणुसो नपुतां पाणु ताते धा काज करनार माणु-
 सोथी पन्नात पडी नपुते. ६० सु० १८१५ मां हांगडांउतो
 राजत हेनरी पांचमो अने क्रान्तिना दानमोअज वचये अेछन-
 दोरि आगज लडाई थई तेमां क्रैन्य लोकोनां अेक लाप्य
 माणुसो हातां अने अंथेजेनां कृत पंदर हजर हातां. पोतानी
 मोदी मंज्याने भरसासे क्रैन्य लोको सुमत पडी रह्या पाणु
 अंथेजेअे लडाईनी धाणी सारी गाडवाणु राखी. पछी हांगमां
 ज्यारे क्रैन्य लोकोना दानमोअज अने पीत अणीआर
 हजर नाको लडाईमां मारी गया त्यारे अंथेजेमां मात्र
 सोवसो. माणुसु भरण पाभ्यां, अने हेनरीनी कतेह थई.

દેલ ૫ રેલ .

તાતે ઘા કરવા થકી, પાંક્યું કામજ થાય—
આજ કાલ કરતાં વખત, ફોફટ ગુજરી જાય.

ਪਾਠ ੩੫ ਮੋ.

દિલગ્યાજારી સાથે દિલનવાળુંનો મુક્કાબલો.

[illegible]

યા દન્વીષા ગેઉશ્ચા ઉર્વાનમ્. ૧

અર્થ .

(અમશો જરથોસ્ત કહેછે) “કે હું ભલી જીવતી
આંલમના આત્માને પુશનુંદ કરું.”

“ એક પાઠશાળામાં એક વિદ્યાર્થી હતો. એક દિવસે તે અને તેનો શિક્ષક પસાર કરવા બાહર નીકળ્યા હતા. ચાલતાં ચાલતાં એક વાડ આગવ તેઓને એક જોડી જોડા દેખાયા. તે જુના ઘસાઈ ગયલા હતા અને કોઈ ગરીબ માણસના હાથ એવા દેખાતા હતા.

વિદ્યાર્થીએ શિક્ષકને કહ્યું—‘સાહેબ, આપણે કાંઈ રમત કરીએ. આ જોડા લઈને સંતારીએ અને કોઈ ઝાડને આથે રહીને જોઈએ કે જ્યારે એ જોડાનો ઘણી આવશે ત્યારે તે કેવો ગભરાયેલો દેખાશે અને કેવી રીતે જોવા લાગશે.’

શિક્ષકે કહ્યું—‘હીક, પણ એ કરતાં સરસ એક રમત હું તમને કહું છું. તમારાં ગજવામાં નાંચું છે. એક એક જોડામાં એક એક રૂપીઆ મુકો અને પછી આપણે સંતાઈ રહીને જોઈએ કે જ્યારે જોડાનો ઘણી આવીને જોડા પેહડશે ત્યારે તે શું કરશે.’

વિદ્યાર્થીએ ગજવામાંથી બે રૂપીઆ કહાડીને એક એક જોડામાં એક એક રૂપીઆ મુક્યો. પછી તેઓ એક ઝાડને આથે જઈને ઉભા રહ્યા. થોડીવાર પછી ખેતરમાંથી એક ગરીબ માણસ આવ્યો અને પોતાના જોડા પહોરવા ગયો ત્યારે તેના પગને કાંઈ લાગ્યું. કાંઈ કાંકરો જોડામાં હશે એવું જાણીને તે કહાડવા લાગ્યો તો જોએ શું કે રૂપીઆ ! તે જોઈને અજબ થયો. પછી ખીજે જોડા પહોરવા લાગ્યો તો તેમાંથી પણ તેણે રૂપીઆ કહાડ્યો.

બેહુ રૂપીઆ હાથમાં લઈને તે બિચારાએ આકાશ તરફ જોઈને ખુદાની સ્તૂતિ કરી. તેની બાયડી માંદી અને અશક્ત ઘરમાં પડેલી હતી તેને વાસ્તે કાંઈ વેચાણું લેવા

મારૂં આ રૂપીઆ ખુદાએ મોકલ્યા છે એમ જાણીને તે ખુદાનો ઉપકાર માનવા લાગ્યો.”

તેનું બોલેલું સાંભળીને પેલા વિદ્યાર્થીનાં મનમાં કેવું સુખ લાગ્યું હશે ! તેનાં મનમાં જે વિચાર પેહલે આવ્યો હતો તે જો તેણે બજાવ્યો હતો તો વિના ધારણે તે એક ગરીબ દુઃખી માણસને વધતો દુઃખી કરતો. પણ તેના બહા શિક્ષકની મારી વાત સાંભળીને તેણે આ ગરીબનું દુઃખ કાંઈએક ઓછું કરીધું તેથી તેને કેવી ખુશી ઉપજી !

આ ઉપરથી આપણે શીખવું જોઈએ કે બીજાને દુઃખ થાય તેવી રમત કરવી નહીં. કેમકે આપણે નથી જાણતાં કે તે કેવો ગરીબ અને દુઃખી હશે. એટલુંજ નહીં પણ આપણથી બને તેટલી મદદ હરએક માણસને કરીને તેનું દીલ ખુશ કરવું. આપણા જરથોશતી ધર્મનાં એકરારનામાંમાં માણસોને બનતી મદદ આપવાની ફરજ જાણાવીછે. ૧ અને તેમાં કસુર રાખવી એ આપણા ધર્મની વડીએણામાં ગુનાહ બરેલું ગણાવું હતું. ૨ વડી એનેજ મલતું શેખસાદીએબી કહ્યુંછે કે “જો તુંથી બની આવે તો કોઈનું મોહકું મીઠું કર. કોઈનાં મોહ પર મુકી મારવામાં મરદાનગી નથી.”

બ એ ત.

દિલ આજુરદે કરવું કમીનાઈ જાણ—

ખરી મરૂંમી દિલનવાજ પિછાણ.

૧ યજ્ઞને હા ૧૨, કો ૩.

૨ પતેત ધરાની:—“મરૂંમ્ રા પારી ત દાદમ્.”

(୧୪)

ਪਾਠ ੩੬ ਮੋ.

માણસને કોરોનાની અગત્ય.

... و... .

... दाय्यो ऽक्यय्योयना भीष्मद्वान्... २

અર્થ .

“(ઓ અહુરમઝદ ! રોજ અવલથી) તેં કીધાંછે
કામોને બદલો મેલવતાં”

અર્થાત્ જરૂરીયાત કહેણે કે ખુદ અંતરાત્માએ રાજ્ય અવ-
સ્થા કરાવુંછે કે માણસ કામ અને કૌશલ કરે તોજ બળ
મેળવે, પછી જોકે ખરૂં છે કે ભલું કરે તો બધો બધો
મેળવે અને ખુરૂં કરે તો ખુરૂં બધો મેળવે તોપણ કાર્યાની
મેળવવામાં કામ અને કૌશલ અવશ્યક.

આ ઉપલી તાલીમમાં એક માહત્રી સુચાઈ છે. કેમકે જો કે
પ્રદાતાના નેક કામને પસંદ કરે છે અને બદ કામને વિકારે છે
તોપણ તે સારાએ ક્તેહનો આધાર ધણે દરજ્જે કોશિશ પર કરાવેલો
દેખાય છે. એક આદમી નેક નહિ અતે નેક કામ આરંભે છે તે
છતાંજો તે સુસ્ત હોય છે તો તે પોતાની બધી મુરદ મેલવવામાં
નિષ્ફળ થાય છે. અને ખીજું માણસ બદ નહિ અતે બદ કામ
કરે છે તોપણ જો તે કોશિશમાં હોય છે તો પોતાની બદ મુરદ
હાસન કરી શકે છે. એ ઉપરથી જણાય છે કે કોઈની આત્મ-
તામાં ક્તેહ મેલવવા સાર કોશિશ અવશ્ય છે.

ગમે તેવું મુશ્કેલ કામ હોય તે કોશિશથીજ પાર પડે છે.
કોશિશથી દગીઆ ખેડાય છે, પહાડોનાં પેટાં ફેડાય છે, ખાણમાંથી

ધાતુઓ અને એતરમાંથી અનાજ મેલવાય છે, વેપાર વનજ અને કારખાનાં વગેરે ચાલે છે. કાંડીઓ કોશેશ કરે છે તેથી દાણાનો સંગ્રહ કરે છે. મધમાખીઓ સહવારથી સાંજ સુધી ઉદ્યોગ કરે છે તોજ મીઠું મધ એકઠું કરી શકે છે. પરવાલાનાં જીણા જીવજંતુઓ રાત દિવસ કામ કરે છે તેથી મહાસાગરમાં મોહટા મોહટા ટાપુઓ બનાવી કહાડે છે. હવે એવા જીણા જીવજંતુઓ તેઓની કાયનાત તરફ જોતાં આવાં મોહટાં કામોમાં કોશેશ કરીને ફતેહ મેલવે છે તો પછી આપણે ચલડતી શક્તિવાલાં છતાં આપણાં કામમાં કોશેશ નહીં કરવાથી આપણને ફતેહ નહીં મળે અને આપણે એ જીણા જીવજંતુઓ કરતાંની ઉતરતાં ગણાઈએ તેમાં અજબ જીવું નથી.

ભણી કોશેશમાં મંડી રહેવાથી જેમ કાયદો તેમ ખુશીખી મળે છે. કોશેશમાં યુતાએલું આદમી ઉલટ અને આશા ભરેલું હોય છે, પણ સુસ્ત માણસ નિરાશ અને દુઃખી રહે છે. શરીરની તનદરસ્તી અને મનની સંયત્તાઈ જો જાણવી રાખવી હોય તો આજસુ તજીને ઉદ્યોગ કરવો. જેમ વપડાતી કુંચી હમેશાં ચલકતી રહે છે, જેમ વહેતું પાણી હમેશાં નિર્મળ રહે છે, તેમ ઉદ્યોગી હમેશાં તનદરસ્ત, મનદરસ્ત, અને માન પામેલું થાય છે.

ઉદ્યોગીનો વખત કેમ શુભરી જાય છે તે તેને જાણાવું જોઈ નથી. પણ જે માણસને કાંઈ મશગુલી હોતી નથી તેને પોતાનો વખત કંટાળો આપે છે. કોશેશ કરનારને ફક્ત મલવાથી આનંદ થાય છે, અને જો કોઈ કારણને લીધે કદાચ તેને ધારેલું ફક્ત મલવું નથી અથવા થોડુંજ મળે છે તોખી પણ તેને સંતોષ રહે છે કે મારો વખત ભણી કોશેશમાં શુભર્યો છે તે કીકળ થાય છે, કેમકે નહીં તો મને તે શુભરવો ભારી પડતે

અથવા હું તેને કોઈ ખાટી રીતે યુજીતરતે. કોશિશમંદ જ્યારે પોતાની કોશિશને યાદ કરેછે ત્યારે તેને પોતાનાં દિલ તરફથી શાખાશીનું સુખ મળેછે પણ સુસ્તને યુમાવેલા વખત અને જતી મુકેલી તકોના પસ્તાવાનું દુઃખ થાયછે.

છોકરાઓને તો પોતાનો વખત અને શક્તિ પોતાનાં કામમાં કોશિશ કરવામાં યુજીતવાની વધારે જરૂર છે. કેમકે બચપણમાં કોશિશથી વિદ્યાભ્યાસ કીધો હોયછે અને તેઓ મોહમાં થાય ત્યારે તેમને જોઈતા મુદ્દગુણો બચપણથી મેળવી શક્યા હોયછે તોજ તેનો બદલો તેઓને પછવાડેથી મળેછે. વાસ્તે છોકરાઓ ! જો તમે તમારું બહુ ધૃષ્ટિતાં હોવો તો હમેશાં કોશિશમંદ થજો. તમારાં માખાપે અથવા શિક્ષકે ફરમાવેલાં કામો બરાબર ચિત્ત લગાડીને પૂરેપૂરાં અને સારી રીતે બજાવવામાં કોશિશ કરવાની કાંઈ કસુર કરશો ના.

દોહડી.

કોશિશ કર કોશિશ સદા, કોશિશથી સુખ માત—
પસ્તાવો તુજને થશે, કોશિશ વિના નિદાન.

પાઠ ૩૭ મો.

કોશેશ વિના સરસાઈ નહી મલે.

કી - ॥ ૧૫૭ ॥ ૧૫૮ ॥ ૧૫૯ ॥ ૧૬૦ ॥ ૧૬૧ ॥ ૧૬૨ ॥ ૧૬૩ ॥ ૧૬૪ ॥ ૧૬૫ ॥ ૧૬૬ ॥ ૧૬૭ ॥ ૧૬૮ ॥ ૧૬૯ ॥ ૧૭૦ ॥ ૧૭૧ ॥ ૧૭૨ ॥ ૧૭૩ ॥ ૧૭૪ ॥ ૧૭૫ ॥ ૧૭૬ ॥ ૧૭૭ ॥ ૧૭૮ ॥ ૧૭૯ ॥ ૧૮૦ ॥ ૧૮૧ ॥ ૧૮૨ ॥ ૧૮૩ ॥ ૧૮૪ ॥ ૧૮૫ ॥ ૧૮૬ ॥ ૧૮૭ ॥ ૧૮૮ ॥ ૧૮૯ ॥ ૧૯૦ ॥ ૧૯૧ ॥ ૧૯૨ ॥ ૧૯૩ ॥ ૧૯૪ ॥ ૧૯૫ ॥ ૧૯૬ ॥ ૧૯૭ ॥ ૧૯૮ ॥ ૧૯૯ ॥ ૨૦૦ ॥

કી ૧૯૧ ॥ ૧૯૨ ॥ ૧૯૩ ॥ ૧૯૪ ॥ ૧૯૫ ॥ ૧૯૬ ॥ ૧૯૭ ॥ ૧૯૮ ॥ ૧૯૯ ॥ ૨૦૦ ॥

આસાન્-પા બાપ્ કે રોષન્-ચામ્ બાપી.^૧

પ સૂદ્ તોક્ષા વણદાર્ પ બખ્ત.^૨

અર્થ .

“ચંચલ થજે, તો મુરાદ પામનારો તું થશે.”

“કાયદો ના રૂ જે કોશેશ કરનાર તેજ નસીબથી (કાયદો) મેલવનાર (થાયછે).”

કોશેશ વિના સરસાઈ નહી મલે, કોશેશ વિના નસીબ નહી ઉઘડે. કહેવત છે કે “ચંચલાઈ તે બાયગની માતા.” નસીબમાં જે થવાનું હશે તેજ થશે એમ માનવું પાડું છે. એવાં વિચારથી જે માણસ બેસી રહેછે અને કોશેશ કરતું નથી તેનું નસીબ કદી ખીલતું નથી. કોઈને કાંઈ આપતો લાભ મેલેલો જોઈને કેટલાંએક આણસમજી લોકો ખોલેછે કે કોશેશ કરવાની જરૂર નથી. પણ એ તેઓની મોહટી ભૂલ છે. બધાને કાંઈ આપતું મળતું નથી. માટે મહુએ કોશેશ-મંદ થવું જોઈએ.

એકમ હુન્નર તો નસીબથી નહીજ પણ કોશેશથીજ હાસલ થાયછે. “કોત્-ડ-બુક્રાં નામનો નામીચો ફ. ન્ય ગ્રંથકાર જે જનવરોની વિદ્યાનો ઉસ્તાદ થઈ ગયોછે તે કહેતો હતો

^૧ આદરબાદનું પંદનામું ૩૦ ૯૮.

^૨ આદરબાદનું પંદનામું ૩૦ ૧૧૯.

કે રાજની કોશિય તેજ વિશેષ બુદ્ધિમલ જાણુવું. એ વિદ્વાને પોતાની નામદારી ચાલુ કોશિયથીજ મેલવી હતી. કહેછે કે ચાલીશ વર્ષ લગી તે દરરોજ સહવારે નવથી બે વાગા લગી અને સાંહજે પાંચથી નવવાગા લગી પોતાનું લખવાનું કામ કરતો હતો. તેણે પોતાનો ઉદ્યોગ એવોતો ચાલુ અને નિયમસર રાખ્યો હતો કે તે તેની એક આદત થઈ પડી હતી. તેનું જન્મ ચરિત્ર લખનાર કહેછે કે કામમાં રોકાવું એ તેની જરૂરની હાજત થઈ પડી હતી. તેના અભ્યાસો તેની જીંદગીની મોહિની થઈ પડ્યા હતા. અને તેની કાર્તિવાન કારકીર્દીના પાછલા વખતમાં તે વારંધડીએ બોલતો હતો કે હું હજુર આશા રાખું છું કે થોડાં વધારે વર્ષો મારા અભ્યાસોને અર્પણ કરવાને શક્તિવાન થાઉં. બુકોં ખરાં દીલથી કામ કરનારો હતો અને હમેશાં પોતાના મહુથી સરસ વિચારો એવી સરસ ભાષામાં લખતો હતો કે વાંચનારાંઓ તેના ઉપર કુરબાન થતાં હતાં. પોતાનાં લખાનોને ફરી ફરીથી સુધારવાને તે કદી કંટાલતો નહીં હતો. “એપોક-ડ-લા-નાત્યુર” નામની તેની કેતાબ તેણે પાર વખત સુધારી ત્યાં લગી ફરીફરીથી લખી હતી અને ત્યારેજ તેને સંતોષ મલ્યો હતો. જોકે તેણે તે ગ્રંથને માટે પચાસ વર્ષો લગી અભ્યાસ કીધો હતો.”

આપણે કોઈની કામ કરીએ તે જો ખરાબર અને સારી રીતે કરીએ તોજ તે કરવાથી પુરતું ફલ, શાખાશી, અને સંતોષ મલેછે. સારી રીતે કરવા સાથે આપણું ચિત્ત તેપર તદત લાગવું જોઈએ. માટે દરએક કામમાં મન ખોસીને તેને સંપૂર્ણ રીતે પાર પાડવાની આદત રાખવી એ ધણું ફાયદાકારક છે. ઇંગ્લાંડનો એક ન્યાયશાસ્ત્રી જે પછવાડેથી એટલા દરજ્જાવાલા થયો કે તેને લાર્ડનો અમારી ખેતાબ

અને વડા ખજાનચીનો ઝોહદો મલ્યો હતો તેણે ન્યાયશાસ્ત્રના અભ્યાસમાં કૃતેહ મેલવવાને કેવી ખંતથી કોશેશ ચાલુ રાખી હતી તે તે પોતેજ આ પ્રમાણે લખેછે—

“ જ્યારે મેં કાયદાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો ત્યારે મેં ઠરાવ કર્યો હતો કે તેમાંની દરએક ચીજ પુરેપુરી શીખવી અને જ્યાં લગી એક બાબત બરાબર મનમાં ઠસી રહે ત્યાં લગી ખીજી બાબત પર જવું નહીં. મારી સાથના ધણાએક અભ્યાસીઓ હું જેટલું એક અઠવાડીએ શીખી રહેતો તેટલું એક દીવસમાં વાંચી જતા પણ વર્ષને છેડે મારું શીખલું તાજ્યુંને તાજ્યું હતું અને તેઓ તે ખુલી ગયા હતા.”

દો હરો.

સરસાઈ મલવાતાજ્યું કોશેશ જાણો મૂળ—
સાધન પાર જવા થકી, જેમ નદી પર પૂલ.

પાઠ ૩૮ મો.

સુસ્તીની ટેવ ભાંજવી.

પ્રકૃતિ . ગુણગુણ . રીતરિવાજ . સંસ્કૃત

કો ગુણગુણ . મૂલ

ખૂંસ દરેધો મળ્યાક નોઈત્ તે સચઈતિ. ૧

અર્થ .

“ઓ માણસ ! લાંબો વખત સુસ્ત પડી રહેલું
તુંને સજવાર નથી.”

અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે “આજસુ હાથ કાંઈ નહીં ને કાંઈ જોડું કામ કરશેજ.” માટે જેમ આપણા કટા શત્રુને આપણથી દૂર રાખીએ તેમ આજસાધને હમેશ આપણથી દૂર રાખવી જોઈએ. ખીજા આપણા દુશ્મનો આપણાં અંગની બહાર રહીને આપણને દુઃખ દીએછે પણ આજસ-રૂપી દુશ્મન તો આપણાં અંગમાં વસીને આપણી ઘણી ખરાબી કરેછે. ૧ શું એવા દુશ્મનને અંગમાંથી કહાડી નાખવાની આપણી ફરજ નથી? ખીજી ક્તેહો કરતાં આજસ ઉપર ક્તેહ મેજવવી એ વધારે મુશ્કેલ અને તેટલામાટે વધારે કીર્તિવાન કામ છે. જે કોઈ પોતાની આજસપર ક્તેહ મેજવશે તે દુનિયામાં ખીજી ઘણી બાબતમાં ક્તેહ પામશે.

કેટલાંએકો એવું ઝમજેછે કે નજીવાં જેવાં અને નિર-પયોગી કામોમાં અથવા રમતગમતમાં અને મોજમજાહમાં દહાડા કહાડીએ તો તે આજસાધમાં વખત કહાડેલો નહીં કહેવાય. પણ એ તેઓની ભૂલ છે. એ રીતે ગુમાવેલો વખત ખી આજસાધમાંજ ગુમાવ્યા ખરાખર છે. કેટલોએક જરૂર-જોગો વખત આસાએશ લેવામાં તથા રમતગમતમાં ગુજરવો જોઈએ એ ખરું છે પણ જેટલો જોઈએ તે કરતાં વધુ વખત નવરાં નકામાં રહીને ગુમાવવો તે આજસાધમાં ગુમાવ્યા ખરાખરજ છે.

આજસાધની ટેવ કોઈખી ઉપાય વાપડીને ભાંજવી જોઈએ. “કોંત્-ડ-બુફે” શરીરે આજસુ અને સુસ્ત હતો. તોખી તેણે આસાયશ અને મોજમજાહ છોડીને અભ્યાસ તથા સ્વસુધારા ઉપર મંડવાનો સંવેજાએ ઠરાવ કીધો. તેને સહવારે પથારીમાં પડી રહેવાની ખરાબ આદત પડી હતી. તે છોડવવાને

તેણે ધણી તજવીજો કીધી પણ ફાકટ. અંતે તેણે પોતાના ચાકર જોસફને કબજાત આપી કે જો તું મને છ વાચા અગાઉ પથારીમાંથી બાહર લાવે તો દર વખતે તુંને ધનામ આપીશ. પેહેલે દિવસે જોસફ ઉઠાડવા ગયો ત્યારે જુફેંએ ઢાંગ કરીને બહાનાં કહાડ્યાં કે “હું માંદો છું, અંહીથી નીકળ, મને ગુસ્સે ના કર.” ઇત્યાદિ. પછી ધણેએકવારે ઉઠીને જોસફને ધનામ આપવાને બદલે ઇપડો આપ્યો કે મેં તુંને જુલો હુકમ આપ્યો હતો તે છતાં તે મને પથારીમાં સુઈ રહેવા કેમ દીધો? ખીજે દહાડે, ત્રીજે દહાડે, વળી જ્યારે ચાકર થકને ઉઠાડવા ગયો ત્યારે થોડે તેવાંજ બહાનાં કહાડવા માંડ્યાં. તેણે કોઈ વખતે વિનંતિ, કાજાવાજા, કુસજાવવું અને સમજાવવું કીધું. વળી કોઈ વખતે તેને ચાકરીથી તુરત કાહડી મેજવાની ધમકી આપી. તોપણ જોસફે પોતાનું ધનામ મેજવવાની ખાંત છોડી નહી. એક સહવારે જુફેં વધારે હઠ પકડી રહ્યો તેથી જોસફે આદમિ જેવાં ડાંડાં પાણીના ઘડો લાવીને તેનાં ખીછનાંપર રેડ્યો. જુફેંને તુરત ઉઠવાની ફરજ પડી. એવા એવા ધણા ઉપાયો વાપડીને જુફેંએ પોતાની સુસ્તીની ટેવપર અંતે ક્તેહ મેજવી. તે ધણી વખત કહેતો હતો કે તેના માહટા ગ્રંથનાં બે ત્રણ દફતરો જોસફને આભારી હતાં. કેમકે તેણે તેની સહવારે પથારીમાં પડી રહેવાની ટેવ છોડાવી હતી અને તેથી તેને લખવાને વધારે વખત મળ્યો હતો.”

દો હુ રો.

સુસ્તીને શિર શલ પડો, જે અટકાવે કાળ—
ઉઘમની કીર્તિ વધો; જે શિર ક્તેહ તાળ.

(૧૦૨)

પાક ૩૯ મો.

બે વાત ચાદ રાખ અને બે વાત વીસરી જા.

ક્રિ મુ-૧૫૫૭ ૫૫૫ ૫૫૫૫
ક્રિ ૫૫૫ ૫ ૫૫૫ ૫૫૫૫ ૫૫૫
ક્રિ ૫૫૫ ૫ ૫૫ ૫૫૫
ક્રિ ૫૫ ૫૫ ૫૫૫ ૫

હોરમઝદ ખોદાએ ધનાસા. ૧
પસએ રફતન્ રાહે એ પુલ. ૨
એષ્-તન્ મ સેતા. ૩
મ રવ અવર્ ફીન્. ૪

અર્થ .

“ અહુરમઝદ ખુદાને પીછાનતાં રહો.”
“ આખર મરવું છે.”
“ આપ સ્તૂતિ મા કર.”
“ વેરની વર્તણૂક મા રાખ.”

એક આગલા જમાનાની કેતાબમાં એક શીલસુફે લખ્યું છે કે નીતિ અને ધર્મની ચાર હજાર કીતાબો મેં વાંચી છે તેઓમાંથી મેં જે જ્ઞાન મેલ્યું છે તે ચાર ઉત્તમ કાયદામાં મેં સમાવ્યું છે. તેમાંના પેહલા બે કાયદા બે વાત

૧ લગનના આશીરવાદ.

૨. આદરબાદનું પંદનાયું ક્રો ૧૩૪.

૩ આદરબાદનું પંદનાયું ક્રો ૬૫. ૪. આદરબાદનું પંદનાયું ક્રો ૪૫.

યાદ રાખવાના છે અને છેલ્લા બે કાયદા બે વાત વીસરી જવાના છે.

કાયદો ૧ લો.

“ખુદાને હુમેશાં યાદ રાખવો.”

આ કાયદો યાદ રાખવાથી માણસ હમેશાં નેક તરીકાપર ચાલશે અને તેથી બંધે ભવમાં સુખી થશે.

કાયદો ૨ જો.

“મોતને હુમેશાં યાદ રાખવું.”

જે માણસ હમેશાં યાદ રાખે કે મારે મરવું છે તેને હાથે ભલાં કામ વધારે ચોંપથી થશે. કેમકે તે વિચારશે કે જીંદગીનો ભરસો નથી અને મોતને કાંઈ તેડવા જવું પડતું નથી. તે કોઈપણ પગમાં આવીને ઉભું રહેશે તો પછી કાંઈપણ કરવાનું બની શકશે નહીં. વળી તે માણસ બધું કામ કરવાથી પાછું હઠશે. કેમકે તે વિચારશે કે મારે અહીંયાં સદાકાલ રહેવું નથી. મરણનો ભય દર પલે છે. કઈ જીંદગી મારું યુનાહનું કામ કરે?

કાયદો ૩ જો.

“આપણે કોઈ સાથે ભલાઈ કીધી હોય તે વીસરી જવી.”

આપણથી આ દુનીઆમાં નેક કામો થાય છે તે ઘણાં સેહજ હોય છે. તેથી કુલાહ ન જતાં જો તે વીસરી જઈને હમેશાં એમજ વિચારીએ કે મારાથી કસી ભલાઈ થતી નથી મોટે મારે જલદીથી કોઈ ભલાઈનું કામ કરવું જોઈએ; કોઈને ગમે તો મારી સાથે ભલાઈ કરે અથવા ખુરાઈ કરે

(૧૦૪)

તોપણ મારે તો સર્વ સાથ બજાઇજ કરવીછે અને તે મં
હજીવગી કાંઈ કીધી નથી; તો તેમ વિચારવાથી અજબતે ઘણી
બલાહ કરવાનું બની આવે.

કા ય દો ૪ થો.

“કોઈએ આપણી સાથે ભુંડાઈ કીધી
હોય તે વીસરી જવી.”

જે માણસ ખીજાંએ તેની સાથે અજાણેથી કુટ વર્તણુકને
વિસરી જાયછે તેનાં મનમાં વેર વસતું નથી. જે જેવું કરશે
તે તેવું પામશે એ સિદ્ધાંત પ્રમાણે ચાલીને તે માણસ ખીજાંએ
કીધેલી બદીના બદલો બદીથી વાલશે નહીં અને ભુકું કરના
રના હકમાંખી બહુ કરશે.

બ એ ત.

ખુદા 'ને અજલને ધરી દિલ સદા,
વિસર આપ-નેકી 'ને પરથી જફા.

પાઠ ૪૦ મો.

આરામગાહમાં જતી વખતની બાંદગી.

ઠી ૪૨૯ . ૫૫૫૫૫૫૫૫૫ ૪૨૯ . ૫૫૫૫૫૫૫
 . ૫૫૫૫૫૫૫ . ૫૫૫૫૫૫૫૫૫ . ૫૫૫૫૫ . ૫૫૫૫ . ૫૫૫૫૫૫૫૫
 ઠી ૫૫૫૫૫૫૫ . ૫૫૫ . ૫૫૫૫ . ૫૫૫૫૫

સંખ્યાતા મોઘ મેરેઝ દાતા મોઘ ૨

નમ્યેચીન્ તેન્ અન્યેન્ યૂન્મત્ વમ્યેદા અધા અથા
 નામ્યો આઝ્દુન્. ૨

અર્થ .

“(ઓ અહુરમઝદ ! ઓ અમશાસ્પદો !) સાંભલો
 મારી (અરજ), માફ કરો મારા (ગુનાહો).”

“રાસ્તીથી તમે! સિવાય બીજા કોઈને હું જાણતો
 નથી. તમેજ અમારી પાસબાની કરો.”

આપણા ધર્મની ન્યાયાનોમાં એવો રેવાજ હતો કે
 હમેશાં રાતે સુવા જતી વખતે દરએક જણ નીચે પ્રમાણે
 એક ટુકડી “પતેત” એટલે પશ્ચાતાપ કરવું હતું:—

“આજ દીને મારીથી જે ગુનાહ ભરેલો વિચાર, ગુનાહ
 ભરેલું બોલવું, અથવા ગુનાહ ભરેલું કામ થયું હોય તેનો
 અંતઃકરણથી પસ્તાવો કરું છું, અને ભલા વિચાર, ભલા
 વચનો, અને ભલાં કામો કરવાનો કરાવ કરું છું. અશોઈજ
 મહુથી ઉત્તમ વસ્તુ છે. નેકબખ્તી છે ! નેકબખ્તી તેને કે જે
 અશોઈ રાખે ! ૩”

વળી એક અશો દસ્તુરે જોડેલી એક પવિત્ર સેતાયશમાં તાકીદ કીધીછે કે દરએક જણને ઘટારત છે કે દરરોજ ખુઆખ કરવા અગાઉ એક ચિત્તે વિચાર કરવો કે “આજના, આખા દિવસમાં મેં કેટલા સારા વિચારો વિચાર્યા, કેટલા સારા સંખુનો હું ખોલ્યો, અને કેટલાં સારાં કામો મેં કીધાં; કેટલા ખરાબ વિચારો મેં વિચાર્યા, કેટલા ખરાબ સંખુનો હું ખોલ્યો, અને કેટલાં ખરાબ કામો મેં કીધાં.”^૧ ખચીત આ નસીહત બહુ ફાયદેમંદ છે. માટે આપણને ઘટારત છે કે તે ઉપર દરરોજ અમલ કરવો, અને જે કાંઈ સારા વિચાર, સારા સંખુનો, અને સારાં કામો યાદ આવે તેથી સંતોષ પામવો, અને તે પ્રમાણે હમેશાં ચાલવાનો ઠરાવ કરવો, અને જે ખુરા વિચાર, ખુરા સંખુનો, અને ખુરાં કામ યાદ આવે તેથી દલગીર થવું અને તે વિષે ખરાં દીલથી ખુદાની હજુરમાં પસ્તાવો કરીને ફરીથી તે નહીં કરવાનો ઠેડાવ કરવો.

એમ કીધા પછી આપણા પુરાતન ધરિનીઓની ઉપલી ટુક પતેત ઉપરાંત નીચે મુજબ બંદગી કરીને ખુઆખ કરવો. છોકરાંઓ ! જે કોઈ એ રીતે ચાલસે તે બેશક ખુદાની રેહમ અને મારી મેલવશે.

“ઓ કુલ જેહાનના પેદા કરનાર સર્વ શક્તિવાન સાહેબ ! આજે સહવારે મેં બિછાણું છોડ્યું ત્યારથી તે હવડાં બિછાણાંમાં જાઉં છું ત્યાં લગીમાં તારી બેશુમાર બખ-શેશો મારી ઉપર ઉતરી ચુકીછે તેનાં શુકરાનાં કરંછું. તું હમેશાં અને હરજગે મારી પાસખાની કરેછે અને મારા હકમાં બહુ શું છે તેની મારા કરતાં તુંને વધારે આગાહી છે. માટે ઓ ખાવીંદ ! હું તારોજ આશરો માંગીને

પોતાને તારી પનાહ અને નેગેહ્યાનીમાં સોંપુછું. જેમ
બેદારીમાં તું મારી સંભાલ લીએછે તેમજ ઉંઘમાંથી તું
મારી પાસખાની કરજે. ઓ રેહમતના કરનાર ! સર નમા-
વીને આજે મારીથી જે જે કાંઈ ગુનાહો થયાછે તેના ખરાં
દીલથી પસ્તાવો કરેછું અને તારી રેહમ અને આશી મેલ-
વવાની આદેશ રાખુછું. ઓ ખુદા ! તારી હજુરમાં એક-
રાર કરેછું કે અશોઈજ મહુથી ઉત્તમ વસ્તુછે. નેકખતી છે
તેને કે જે અશોઈ રાખે.

ખુદાવંદે ખાવંદ પરવરદેગાર !
નમું તારી દરગાહે હું આકસાર.
થયો રોજ આપ્પર શર થઈછે રાત,
તને રાજી કરવાથી છું હું પછાત.
દયાલુ ખુદાવંદ ! જગના રે આપ !
દયા કર, મને મારું ડાહપણ તું આપ,
કે બૂસો સુધારું હવે રોજ રોજ,
બજાઈ વધારું, કરી નિત્ય ખોજ.
બહું હકમે મારા તે જાણું નહી.
બહું જે મને તે તું જાણે સહી.
બહુ આજેજીવી નમીને, ખુદા !
કરેછું દુઆ, આશીશો દે મદા !
કે તારી મદદથી હું રાખું વિવેક,
મનશ્ની, ગવશ્ની, કુનશ્નીજ નેક.
મને પાસખાનીમેં તારી સુવાડ,
બજાં કામ કરવા મહવારે ઉઠાડ.”

(૧૦૮)

પાઠ ૪૧ મો.

મુ ના જા ત.

દમે દમ દાદ લેનારા ! દયા તેં તો ઉતારી છે.
નહીં તોપણ અમે તારી ખરી કંઈ યાદ ધારી છે.
નુસી ખુરશેદયા પામી ઝરે! ગરમી ઉજરડાંનો,
નથીજ વિચારતાં અખશેશ કેવી આ ગુણગારી છે?
મદા ખોરાક પોશાકો સુખો આરામ પામીને
કદી ગુણ નહીંજ ગાતાં કે બધી રેહમત તમારી છે.
કરી નિંદા પરાયાંની, ન દેખી ખામીએ! ખુદની,
ખુદથી રાત દિન ગાફેલ થઈ, ઉમ્મર ગુજરી છે.
ખતા અખશી, અરે ખાવીદ ! અમને પ્રેર શુભ રાહ.
અમે પાપી ખરાં પણ તુજ દયાની વાત ન્યારી છે.

(૧૦૯)

કઠણ શબ્દોનો કોષ.

અનુસરણ..	પેરવી.
અપંગ..	અંગના કામ ભાગ વગરનું.
અર્પણ..	ભેટ.
અવલોકન..	તપાસ.
અવશ્ય..	જરૂરનું.
આચરણ..	વર્તણું.
આવેશ..	હિભેશ.
આહાર..	ખાણું.
દશિ..	પ્રુદા, પરમેશ્વર.
ઓરવર..	ઝાડપાણ.
કંકાશપટ..	કણઆંખી કપડું.
કણ..	અનાજનો દાણો.
કલ્યાગરો..	કલ્યા મુજબ ચાલનારો.
કિરસેનવીસ..	વાર્તા બનાવનાર.
કુતશચી..	કરણી.
કુશળતા..	સાહીત્યગારી.
ખરકસ્તર..	હજિ દેનાર જનવર.
ખાકમાર..	જમીનપર કપાલ મૂકેલું.
ખુદપસંદ..	આપખડાઈ કરનાર.
ખુબકારી..	ભક્ષાઈ કરવી.
ખોજ..	ખંતથી શોધ.
ગવશચી..	વાણી.
ગેતી..	દેખતી દુનીઆ.
ઘોંચણું..	ભોંકણું.
ચંદન..	સુખડ.

જીઆંગાર	નુકસાનકારક.
જીઆદત	વધારો.
તર્ક	અનુમાન, ધારણા, અટકલ.
તવાના	શક્તિવાન.
તવારીખનવીસ	ઈતીહાસ લખનાર.
દખેસ્તાન	નિશાળ.
દમવું	દુઃખ દેવું.
દિલઆબરી	મન દુઃખવવું.
દિલનવાજી	દિલ ખુશ કરવું.
નાદ	ચાલુ આવાજ.
નિદાન	અંતે.
પંક્તિ	હાર, પદવી.
પડાવ	વિસામો, ડાવણી.
પરહરવું	તજવું.
પરહાનિ	ખીજનું નુકસાન.
પાશ	કાંસો, બંધ.
પુરનૂર	રોશની ભરેલો.
પ્રયાસ	મેહનત.
પ્રેરવું	સચવવું, ચલાવવું.
બલીહારી	નામદારીની વાહવા : શાખારી.
બેઆબર	દુઃખ નહીં દેનાર.
બેદારી	બગૃહિ.
બૂલોક	આ દુનીઆ.
મિઠયા	જોડું, કોકર.
મિતાહારી	મધ્યમપણે ખાનાર.
મીનો	છુપી દુનીઆ.
મુનાબત	માફીની પ્રાર્થના.

રેહમત	દયા.
લેશ	જરા.
વડતા	બાષણ કરનાર.
વશ	તાબે.
વિકાલ	ભયંકર.
વિદ્ન	અટકાવ.
વિવેચન	પરીક્ષા.
વેગ	ઝડપ.
વેર	ક્રોનો.
મુજબનતા	બલમનસાદ.
સલ	પથરની લાદી.
સંસારપટ	સંસારરૂપી કપડું.
સાઝગારી ..	વજંતર વાગવું.
મિદ્ધ ..	નફી.
સિદ્ધાંત	નફી કીધેલી બાબત.
સુલેહ	મલાહ, શાંતિ.
અક્ષમ	પરમાણુ, પારીક રજકણ.
શબોરાજ	રાત અને દિવસ.
શાદ	પુશ.
શાદી ..	પુશી.
શિબ્ય ..	ચેલો, શાગરદ.
હણવું,	મારવું.
હરણ કરવું	લઈ લેવું.
હોશબામ ..	મહવારનું ઝઝકણું.
હોષ	અકલ.
ક્ષેમ	કલ્યાણ, સુખ, આનંદ.

